

Α.Τ.Ε.Ι.
ΚΡΗΤΗΣ

ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΠΟ ΟΡΚΩΤΟΥΣ ΕΛΕΓΚΤΕΣ.

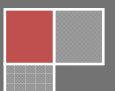
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΤΑΒΕΡΝΑΡΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ : ΘΕΡΓΙΑΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

: ΘΕΡΓΙΑΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ιστορία και Ανάπτυξη της Ελεγκτικής.....	σελ. 8
--	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

1.1 Ορισμός Ελεγκτικής.....	σελ. 9
1.2 Αντικείμενο του ελέγχου και οι στόχοι της ελεγκτικής.....	σελ. 10
1.2.1 Σκοπός ελέγχου. Είδη ελέγχου. Προσδιορισμός της έννοιας του ελέγχου.....	σελ. 10
1.2.2 Έννοια και περιεχόμενο της ελεγκτικής.....	σελ. 10
1.2.3 Σκοπός ελέγχου.....	σελ. 10
1.2.4 Είδη ελέγχου.....	σελ. 11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΡΟΣΟΝΤΑ – ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ – ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΘΗΝΗ
ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

2.1. Γενικά.....	σελ. 13
2.2. Ο ρόλος του εξωτερικού ελεγκτή.....	σελ. 13
2.3 Προσόντα του ελεγκτή.....	σελ. 16
2.4 Καθήκοντα και Υποχρεώσεις του Ελεγκτή.....	σελ. 16
2.5. Ευθύνη του Ορκωτού Ελεγκτή.....	σελ. 19
2.5.1. Αστική Ευθύνη.....	σελ. 20
2.5.2. Ποινική Ευθύνη.....	σελ. 22
2.5.3. Πειθαρχική Ευθύνη.....	σελ. 24
2.6 Α.Ε. και Ε.Π.Ε. που ελέγχονται από ορκωτούς ελεγκτές.....	σελ. 24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

3.1 Γενικά.....	σελ. 26
-----------------	---------

3.2	Σκοποί εξωτερικού ελέγχου.....	σελ. 26
3.3	Στάδια της Ελεγκτικής Εργασίας.....	σελ. 29
3.3.1.	Προκαταρκτική Εργασία.....	σελ. 30
3.3.2.	Μελέτη του Συστήματος του Εσωτερικού Ελέγχου..	σελ. 31
3.3.3.	Αξιολόγηση της Αποτελεσματικότητας του Συστήματος του Εσωτερικού ελέγχου.....	σελ. 31
3.3.4.	Κατάρτιση Προγράμματος Ελέγχου Τεκμηρίωσης...	σελ. 32
3.3.5.	Έλεγχος Τεκμηρίωσης Συναλλαγών.....	σελ. 35
3.3.6.	Έλεγχος Τεκμηρίωσης Υπολοίπων Λογαριασμών....	σελ. 35
3.3.7.	Έκφραση γνώμης.....	σελ. 37
3.4.	Μεθοδολογία Εξωτερικού ελέγχου.....	σελ. 37
3.5.	Αποδεικτικά στοιχεία.....	σελ. 39
3.5.1.	Λογιστικά βιβλία.....	σελ. 40
3.5.2.	Έγγραφα της επιχείρησης.....	σελ. 41
3.5.3.	Ισοζύγια – Αριθμοδείκτες.....	σελ. 42
3.5.4.	Υπολογιστικές Εργασίες.....	σελ. 42
3.5.5.	Φυσικά Αποδεικτικά Στοιχεία.....	σελ. 42
3.5.6.	Έγγραφα προς τον ελεγκτή.....	σελ. 42
3.5.7.	Μεταγενέστερα της Χρήσης Γεγονότα.....	σελ. 43
3.5.8.	Συνεντεύξεις – Παρατηρήσεις.....	σελ. 43
3.6.	Καταλληλότητα Αποδεικτικών Στοιχείων.....	σελ. 43
3.7.	Επάρκεια Αποδεικτικών Στοιχείων.....	σελ. 44
3.8.	Φύλλα Εργασίας.....	σελ. 44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

4.1.	Γενικά.....	σελ. 47
4.2.	Έλεγχος Τεκμηρίωσης Αγορών.....	σελ. 48
4.3.	Σκοπός του Εξωτερικού Ελέγχου.....	σελ. 48
4.4.	Έλεγχος Τεκμηρίωσης.....	σελ. 49
4.4.1.	Έλεγχος Τεκμηρίωσης Πωλήσεων.....	σελ. 49
4.4.2.	Έλεγχος Τεκμηρίωσης Απαιτήσεων.....	σελ. 51

4.4.3 Έλεγχος Τεκμηρίωσης Εισπράξεων.....	σελ. 51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ – ΑΜΟΙΒΕΣ	
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΤΩΝ	
5.1. Γενικά.....	σελ. 53
5.2. Κατηγορίες Αμοιβών.....	σελ. 53
5.3. Λογαριασμοί Αμοιβών.....	σελ. 54
5.4. Σκοποί Εξωτερικού Ελέγχου.....	σελ. 54
5.5. Αξιολόγηση της Αποτελεσματικότητας των Μέτρων Εσωτερικού Ελέγχου.....	σελ. 55
5.6 Έλεγχος Τεκμηρίωσης.....	σελ. 57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	
ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ	
6.1. Γενικά.....	σελ. 60
6.2. Ορισμός Αποθεμάτων.....	σελ. 61
6.2.1. Αποθέματα – Πάγια Διάφορα.....	σελ. 61
6.2.2. Σοβαρότητα Ελέγχου Παγίων	σελ. 61
6.3. Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης.....	σελ. 62
6.3.1. Σκοποί.....	σελ. 62
6.3.2. Επαλήθευση της Αποτελεσματικότητας του Λογιστικού Συστήματος.....	σελ. 63
6.4. Επαλήθευση της Αρτιότητας της Απογραφής.....	σελ. 64
6.4.1. Αναγνώριση Αποθεμάτων.....	σελ. 65
6.4.2. Μέτρηση Αποθεμάτων.....	σελ. 65
6.4.3. Αποτίμηση Αποθεμάτων.....	σελ. 67
6.5. Έλεγχος της Παρουσίας των Λογαριασμών Αποθεμάτων στον Ισολογισμό.....	σελ. 69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	
ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΠΑΓΙΩΝ	
7.1 Πάγια.....	σελ. 70

7.2	Αντικειμενικοί Σκοποί των Ελεγκτών κατά τον Έλεγχο των Παγίων.....	σελ. 70
7.3	Έλεγχος Παγίων Περιουσιακών Στοιχείων	
	Ελεγκτικές Διαδικασίες.....	σελ. 71
7.3.1	Επαλήθευση της Αποτελεσματικότητας του Λογιστικού Συστήματος.....	σελ. 72
7.3.2	Επαλήθευση της Αρτιότητας της Απογραφής.....	σελ. 73
7.3.3	Έλεγχος της Παρουσίας των Λογαριασμών Παγίων στις Λογιστικές Καταστάσεις.....	σελ. 74
7.4	Έλεγχος των Εξόδων Πολυετούς Απόσβεσης.....	σελ. 75
	7.4.1 Έλεγχος Τεκμηρίωσης.....	σελ. 75
7.5	Έλεγχος Τεκμηρίωσης.....	σελ. 76

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

8.1	Σκοποί.....	σελ. 79
8.2.	Επαλήθευση Απαιτήσεων.....	σελ. 79
8.3.	Έλεγχος Φερεγγυότητας Απαιτήσεων.....	σελ. 84
8.4	Αποτίμηση Απαιτήσεων Έλεγχος της Παρουσίας των Λογαριασμών Απαιτήσεων στις Λογιστικές.....	σελ. 85
8.5	Καταστάσεις.....	σελ. 86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΧΡΕΟΓΡΑΦΩΝ

9.1	Γενικά.....	σελ. 87
9.2	Οι αντικειμενικοί στόχοι των ελεγκτών κατά την εξέταση των χρεογράφων.....	σελ. 88
9.3.	Πρόγραμμα ελέγχου για τα χρεόγραφα.....	σελ. 88
	9.3.1 Μελέτη και αξιολόγηση Εσωτερικού Ελέγχου Χρεογράφων.....	σελ. 88
	9.3.2. Έλεγχοι τεκμηρίωσης των Συναλλαγών	

	και των Χρεογράφων.....	σελ. 88
9.4.	Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης.....	σελ. 89
9.4.1	Σκοποί.....	σελ. 90
9.4.2	Επαλήθευση της Αποτελεσματικότητας του Λογιστικού Συστήματος.....	σελ. 90
9.4.3	Επαλήθευση της Αρτιότητας της Απογραφής.....	σελ. 91
9.4.4.	Έλεγχος της Παρουσίας των Λογαριασμών Χρεογράφων στις Λογιστικές Καταστάσεις.....	σελ. 91

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10.**ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ**

10.1	Κατηγορίες Διαθέσιμων.....	σελ. 93
10.1	Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης.....	σελ. 94
10.2.1	Σκοποί	σελ. 94
10.2.2	Επαλήθευση της Αρτιότητας της Απογραφής	σελ. 95
10.3	Έλεγχος της Παρουσίας των Λογαριασμών Διαθέσιμων στις Λογιστικές Καταστάσεις.....	σελ. 97

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11**ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ**

11.1	Κατηγορίες Υποχρεώσεων.....	σελ. 99
11.2	Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης.....	σελ. 99
11.2.1	Σκοποί.....	σελ. 99
11.2.2	Επαλήθευση Υποχρεώσεων.....	σελ. 100
11.2.3	Αποτίμηση Υποχρεώσεων	σελ. 102
11.2.4	Έλεγχος της Παρουσίας των Λογαριασμών Υποχρεώσεων στις Λογιστικές Καταστάσεις.....	σελ. 102
11.3	Έλεγχος Λογαριασμών Ενδεχόμενων Υποχρεώσεων.....	σελ. 103

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12**ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΚΑΘΑΡΗΣ
ΘΕΣΗΣ**

12.1	Γενικά.....	σελ. 106
12.2	Σκοποί των ελεγκτών κατά τον έλεγχο ιδίων κεφαλαίων.....	σελ. 106
12.3	Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης.....	σελ. 107
12.3.1	Σκοποί.....	σελ. 107
12.3.2	Επαλήθευση της Αποτελεσματικότητας του Λογιστικού Συστήματος	σελ. 108
12.3.3	Έλεγχος της Παρουσίασης των Λογαριασμών της Καθαρής Θέσης στις Λογιστικές Καταστάσεις.....	σελ. 109
12.4	Προβλέψεις.....	σελ. 110
12.4.1	Διακρίσεις και Λογαριασμοί Προβλέψεων.....	σελ. 110
12.4.2	Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης.....	σελ. 112
12.4.3	Έλεγχος της Παρουσίασης των Λογαριασμών Προβλέψεων στις Λογιστικές Καταστάσεις.....	Σελ. 113

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13**ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΛΕΓΧΟΥ**

13.1	Γενικά.....	σελ. 115
13.2	Συστηματοποίηση και Αξιοποίηση Αποδεικτικού Υλικού...	σελ. 115
13.3	Έκφραση Γνώμης.....	σελ. 117
13.4	Σύνταξη εκθέσεων ελέγχου.....	σελ. 119
13.5	Πιστοποιητικό Ελέγχου.....	σελ. 119
13.6	Έκθεση προς τη Διοίκηση της Επιχείρησης.....	σελ. 120
13.7	Υποβολή των Εκθέσεων Ελέγχου.....	σελ. 120

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ

σελ.122

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ιστορία και ανάπτυξη της Ελεγκτικής

Η ανάπτυξη της Ελεγκτικής ως ξεχωριστού επαγγελματικού κλάδου στα πλαίσια της οικονομικής και εμπορικής δραστηριότητας του ανθρώπου έγινε αφού η Λογιστική ανέλαβε, με την οργάνωση και ανάπτυξή της, η ίδια σημαντικό ρόλο και ευθύνη στην μεγάλη οικονομική και ευρύτερη κοινωνική εξέλιξη του ανθρώπου μετά τον μεσαίωνα και ιδιαίτερα στις αγγλοσαξονικές κοινωνίες.

Έτσι παρατηρούμε στην Μ. Βρετανία, που θεωρείται η πατρίδα της Ελεγκτικής, να αναγνωρίζεται με τον εταιρικό νόμο του 1862 η ανάγκη για ακριβή και αξιόπιστη χρηματοοικονομική πληροφόρηση της κοινωνίας μέσα από ένα οργανωμένο και τυποποιημένο λογιστικό σύστημα, καθώς και η ανάγκη για ανεξάρτητο έλεγχο των λογαριασμών μεγάλων και μικρών επιχειρήσεων. Στη συνέχεια, η Λογιστική και η Ελεγκτική ακολούθησαν τη μεγάλη ανάπτυξη του καπιταλισμού στη Δυτική Ευρώπη και την Αμερική, όπου το 1912 διαβάζουμε στον *R. Montgomery*, για παράδειγμα, ότι οι κύριοι στόχοι του ελέγχου είναι:

- α) Ανακάλυψη και πρόληψη απάτης,
- β) Ανακάλυψη και πρόληψη λαθών

Στην συνέχεια κύρια προσπάθεια του *εξωτερικού ελέγχου* ήταν όχι η ανακάλυψη απάτης και λαθών διαχείρισης αλλά η εκτίμηση της πραγματικής χρηματοοικονομικής κατάστασης και των αποτελεσμάτων μιας επιχείρησης.

Στην Ελλάδα η πρώτη εμφάνιση οργανωμένου ελεγκτικού επαγγέλματος γίνεται το 1956 με τη σύσταση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών(ΣΟΛ), (Ν.Δ.3329/55), με τη βοήθεια Άγγλων ορκωτών λογιστών και υπό τον έμμεσο έλεγχο του κράτους. Τούτο είχε και την αποκλειστική ευθύνη αλλά και το προνόμιο της εκπλήρωσης των από τον Ν.2190/20 επιβαλλόμενων διατάξεων περί ελέγχου στον ιδιωτικό τομέα μέχρι της αναδιοργάνωσής του το 1992 με το Π.Δ. 226/92, με το οποίο δόθηκε η ευχέρεια της ίδρυσης *ιδιωτικών* ελεγκτικών εταιρειών σύμφωνα με τα αγγλικά και αμερικανικά πρότυπα και κατ' επιταγή της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της 8ης Οδηγίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

1.1. Ορισμός Ελεγκτικής

Η Ελεγκτική είναι ένας από τους πιο σημαντικούς κλάδους της Λογιστικής. Ασχολείται με τη διατύπωση αρχών και κανόνων που αφορούν την διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων. Οι έλεγχοι αυτοί αποσκοπούν στην επαλήθευση της ειλικρινείας των ισχυρισμών και των διαβεβαιώσεων τρίτων. Οι ισχυρισμοί αυτοί αφορούν κατά κανόνα οικονομικά ζητήματα.

Η Ελεγκτική, ως επιστημονικός κλάδος παράγει καινούργια γνώση μέσα από την διεξαγωγή ορθολογικής και μεθοδικής έρευνας και εξασφαλίζει την έγκυρη παρουσίαση των νέων γνώσεων. Η σύγχρονη Ελεγκτική είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις πιο βασικές επιστήμες της διοίκησης οικονομικών μονάδων, όπως την Οικονομική, Στατιστική, Νομική και Πληροφορική. Από τις επιστήμες αυτές, η Ελεγκτική αντλεί την τη σύγχρονη μεθοδολογία για την ικανοποιητική επίλυση θεμάτων που αναφέρονται στο υποκείμενο και το αντικείμενο των ελέγχων και στην ελεγκτική εργασία.

Η Ελεγκτική είναι, επίσης τεχνική. Αξιοποιεί την καινούργια γνώση που παράγει ο επιστημονικός κλάδος της, για να ικανοποιήσει πρακτικές ανάγκες ελέγχου και συγκεκριμένα, για να καθορίσει πρότυπα και ελεγκτικές διαδικασίες που εξασφαλίζουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Η τεχνική αναζήτα τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο συγκεκριμένο σκοπό (πχ εξακρίβωση της αξιοπιστίας των λογιστικών καταστάσεων) και στο μέσο (πχ ελεγκτική εργασία) που οδηγεί στην επίτευξη του σκοπού αυτού.

Η Ελεγκτική διακρίνεται σε Δημόσια και Ιδιωτική. Η πρώτη αποτελεί κλάδο της Δημόσιας Λογιστικής και ασχολείται με τον έλεγχο των οργανισμών του Δημοσίου, των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και των μη κερδοσκοπικών οργανισμών γενικά. Στη χώρα μας, ο έλεγχος αυτός διενεργείται από τα μέλη του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Η Ιδιωτική Ελεγκτική αποτελεί κλάδο της Ιδιωτικής Λογιστικής και έχει ως

αντικείμενο τον έλεγχο, κυρίως των κερδοσκοπικών οικονομικών μονάδων. Η διεξαγωγή του είναι έργο των εξωτερικών ελεγκτών.

1.2. Αντικείμενο του Ελέγχου και οι Στόχοι της Ελεγκτικής

1.2.1. Σκοπός Ελέγχου. Είδη Ελέγχου. Προσδιορισμός της Έννοιας του Ελέγχου

Κύριος σκοπός του ελέγχου μιας επιχείρησης είναι η διαπίστωση της ορθής ή μη παρουσίασης της οικονομικής θέσεως και των αποτελεσμάτων δράσεως μιας οικονομικής μονάδας στις οικονομικές της καταστάσεις σύμφωνα με τις γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές (εξωτερικός έλεγχος) ή της λειτουργίας της μονάδας σύμφωνα με την προκαθορισμένη πολιτική (εσωτερικός έλεγχος).

1.2.2. Έννοια και Περιεχόμενο της Ελεγκτικής

Σκοπός του ελέγχου είναι η διαμόρφωση γνώμης αναφορικά με την ορθή ή μη παρουσίαση της χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων χρήσεως της ελεγχόμενης μονάδας στις αντίστοιχες λογιστικές καταστάσεις, σύμφωνα με τις γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές. Πιο συγκεκριμένα, ο έλεγχος που διενεργείται από τους ορκωτούς ελεγκτές έχει κύριο στόχο την παρουσίαση της ορθής (ακριβοδίκαιης, fair), σύμφωνα με τις γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές χρηματοοικονομικής θέσης. Ο σκοπός του εξωτερικού ελέγχου είναι

1.2.3. Σκοπός Ελέγχου

Η ελεγκτική είναι κλάδος της Οικονομικής των Επιχειρήσεων που πραγματεύεται τις αρχές, τους κανόνες και τις προϋποθέσεις για τη διενέργεια ελέγχου σε κάθε οικονομική διαχείριση ξένης περιουσίας. Βασική προϋπόθεση για τη διενέργεια ελέγχου είναι η προγενέστερη λογιστική απεικόνιση των πράξεων της οικονομικής διαχείρισης. Ο σκοπός του ελέγχου είναι η διαπίστωση από τον ελεγκτή της αξιοπιστίας των ισχυρισμών της διοίκησης για την ποιότητα, πληρότητα, νομιμότητα και συνέπεια των παρεχομένων λογιστικών πληροφοριών. Η Λογιστική καταγράφει και παρακολουθεί τις πράξεις της οικονομικής διαχείρισης ενώ η Ελεγκτική τις ελέγχει.

Το περιεχόμενο της ελεγκτικής μπορεί να διακριθεί σε τρία βασικά μέρη:

α) Στο αντικείμενο του ελέγχου, όπου εξετάζεται τι ελέγχεται, γιατί είναι αναγκαίος

ο έλεγχος, ποιοι σκοποί επιδιώκονται από τον έλεγχο.

- β) Στο υποκείμενο του ελέγχου,** όπου εξετάζεται ποια πρόσωπα είναι αρμόδια να διενεργούν τον έλεγχο και ποια πρέπει να είναι τα προσόντα τους.
- γ) Στις ελεγκτικές διαδικασίες** όπου εξετάζονται και αναλύονται οι ελεγκτικές διαδικασίες που ακολουθούνται για το σκοπό του ελέγχου.

1.2.4. Είδη Ελέγχου

Η κατηγοριοποίηση των ελέγχων μπορεί να γίνει καλύτερα με βάση το στοιχείο στο οποίο επιλέγει να δώσει έμφαση ο κάθε έλεγχος, παρά με βάση τον τρόπο ή τη μέθοδο που τούτος ακολουθεί. Έτσι έχουμε:

- α) Χρηματοοικονομικός έλεγχος.** Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος αφορά τη διαπίστωση της ορθής παρουσίας στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των οικονομικών μεγεθών που αφορούν στην χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα της δράσεως των οικονομικών μονάδων. Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος ελέγχει αποκλειστικά την αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος της ελεγχόμενης μονάδας στην μέτρηση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών μεγεθών και των αποτελεσμάτων της.
- β) Λειτουργικός έλεγχος.** Κατά τον λειτουργικό έλεγχο επιδιώκεται να αξιολογηθεί κατά ποσόν μια λειτουργία, συνολική ή αποσπασματική και όχι απαραίτητα χρηματοοικονομικής φύσεως, εκτελείται σύμφωνα με κάποια δεοντολογικά ή επιστημονικά κριτήρια και αρχές του συγκεκριμένου κλάδου, αλλά και σύμφωνα με τις γενικότερες επιχειρησιακές και διοικητικές αρχές (κανονισμούς, εγχειρίδια διαδικασιών, ελέγχους πληροφόρηση, κ.λπ.).
- γ) Έλεγχος αποδοτικότητας.** Ο έλεγχος αποδοτικότητας απασχολεί, κυρίως, τους εσωτερικούς ελεγκτές, και ενδιαφέρεται για το αν μια διαδικασία ή λειτουργία σε έναν οργανισμό φέρνει τα αποτελέσματα για τα οποία έχει εγκαθιδρυθεί, ή συμβάλλει θετικά στην λειτουργία του συνολικού συστήματος στο οποίο είναι και αυτή ενταγμένη.
- δ) Έλεγχος συμμόρφωσης.** Ο έλεγχος συμμόρφωσης σκοπό έχει την διαπίστωση της συμμόρφωσης με κάποιους προσυμφωνημένους όρους ή προδιαγεγραμμένες διαδικασίες των εμπλεκόμενων μερών (π.χ. συμμόρφωση προς τους όρους δανειακών συμβολαίων, συμβολαίων συνεργασίας ή χρήσης δικαιωμάτων ευρεσιτεχνιών, επιχορηγήσεων, προδιαγραφών έργων, κ.λπ.).

Η ανάπτυξη του θεσμού της Ανώνυμης Εταιρείας συνδέθηκε, κατά μια άποψη, με το θεσμό των Ορκωτών Λογιστών. Η πλειοψηφία των μετόχων (με τα όργανα της) διοικεί και κατευθύνει την οικονομική δραστηριότητα της Εταιρείας, χωρίζει την Οικονομική Πολιτική και διαχειρίζεται την περιουσία της που, όμως ανήκει και στη μειοψηφία με περιορισμένα δικαιώματα από το Νόμο. Και αυτό γιατί αν είχε υπερβολικά δικαιώματα ενδεχόμενα θα έβλαπταν τα καλώς νοούμενα συμφέροντα αυτής της ίδιας της Α.Ε. μόνη λύση για τη διασφάλιση των συμφερόντων της μειοψηφίας απόμεινε ο έλεγχος των Ορκωτών Λογιστών.

Το μέγεθος άλλωστε της σημερινής Ανώνυμης Εταιρείας, το πλήθος και η πολυπλοκότητα διαφόρων συναλλακτικών και γενικά οικονομικών πράξεων της, σε συνδυασμό με την ανάγκη αντικατάστασης, που προέκυψε από την οικονομική εξέλιξη, μετόχων της πλειοψηφίας από πρόσωπα με ειδικές σχέσεις (τεχνοκράτες στη Διοίκηση της Εταιρείας, κάνουν απραγματοποίητο κάθε έλεγχο της Εταιρείας(διαχείρισης) από τους ίδιους τους μετόχους της πλειοψηφίας. Έτσι ο έλεγχος των Ορκωτών Λογιστών (εξωτερικός έλεγχος) επειδή περιλαμβάνει και τα αντικείμενα δραστηριότητας της Διοίκησης και των διευθυντικών στελεχών της εταιρείας, αποτελεί τη μόνη πραγματική διασφάλιση και για τα συμφέροντα της πλειοψηφίας των μετόχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.

ΠΡΟΣΟΝΤΑ-ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ-ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

2.1. Γενικά

Η συστηματική διεξαγωγή του τακτικού ελέγχου των λογιστικών καταστάσεων προϋποθέτει ότι ο εξωτερικός (ορκωτός) ελεγκτής διαθέτει όλα τα απαραίτητα προσόντα, επιδεικνύει την πρέπουσα επιμέλεια κατά την άσκηση των καθηκόντων του και αναλαμβάνει την ευθύνη των πράξεων και των παραλείψεων του έναντι της ελεγχόμενης επιχείρησης και των τρίτων. Τις βασικές αυτές προϋποθέσεις οριοθετούν τα γενικά πρότυπα της Ελεγκτικής.

Στην χώρα μας, τα θέματα που αφορούν τα προσόντα, τα καθήκοντα, τις υποχρεώσεις και τις επαγγελματικές ευθύνες των ελεγκτών ρυθμίζονται από τους νόμους 2190 του 1920 περί ανώνυμων Εταιριών και 1969 του 1991 περί Εταιριών Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου, Αμοιβαίων Κεφαλαίων κ.λπ.

2.2. Ο ρόλος του Εξωτερικού Ελεγκτή

Στην πορεία των εργασιών, κάθε επιχείρηση αναλαμβάνει διάφορες δεσμεύσεις και υποχρεώσεις προς τρίτους π.χ. μετόχους της, πιστωτές, εργαζόμενους, επενδυτικό και καταναλωτικό κοινό κ.α. Για παράδειγμα, αναλαμβάνει την υποχρέωση να διαχειριστεί κατά τρόπο αποδοτικό τα κεφάλαια που της εμπιστεύονται οι μέτοχοι και οι δανειστές, να παράγει προϊόντα και να προσφέρει υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου και να λειτουργεί μέσα στα πλαίσια που ορίζουν οι σχετικοί νόμοι και τα συναλλακτικά ήθη και έθιμα.

Εννοείται ότι οι τρίτοι επιζητούν να γνωρίζουν πόσο ικανοποιητική είναι η εκπλήρωση των υποχρεώσεων κάθε επιχείρησης προς αυτούς. Για το λόγο αυτό, επιδιώκουν να έχουν τακτική και έγκυρη ενημέρωση σχετικά με την πορεία των εργασιών της αλλά και των προοπτικών της.

Στην πράξη, οι επιχειρήσεις ενημερώνουν τους τρίτους σε τακτά χρονικά διαστήματα και τουλάχιστον μια φορά το χρόνο, καταρτίζοντας και δημοσιοποιώντας εκθέσεις – απολογισμούς, οι πιο γνωστές από τις οποίες είναι οι λογιστικές

καταστάσεις. Αυτές οι καταστάσεις περιέχουν πληροφορίες σχετικά με τη χρηματοοικονομική θέση της επιχείρησης και τα αποτελέσματα των εργασιών της, τις προοπτικές της και την ικανότητα της να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις και να τηρεί τις δεσμεύσεις της έναντι των τρίτων.

Είναι όμως αξιόπιστες οι πληροφορίες που περιέχουν οι λογιστικές καταστάσεις; Μήπως οι ισχυρισμοί της διοίκησης δεν είναι ειλικρινείς; Μήπως η επιχείρηση επέτυχε τους σκοπούς της θέτοντας σε κίνδυνο τις προοπτικές ανάπτυξης της ή και ακόμη τη δυνατότητα να επιβιώσει στο άμεσο μέλλον; Μήπως η βελτιωμένη χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης είναι αποτέλεσμα παράνομων ενεργειών της; Μήπως η όλη λειτουργία της αντιβαίνει προς το κοινωνικό συμφέρον;

Απάντηση σε όλα αυτά τα ερωτήματα καλείται να δώσει ο εξωτερικός ελεγκτής. Ο τελευταίος διενεργεί των έλεγχο των λογιστικών καταστάσεων και εκφέρει γνώμη για το βαθμό της αξιοπιστίας τους, την ειλικρίνεια των ισχυρισμών των μελών της διοίκησης και για τις προοπτικές της επιχείρησης.

Η εκ μέρους του εξωτερικού ελεγκτή επαλήθευση ή διάψευση των ισχυρισμών της διοίκησης συμβάλλει ουσιαστικά στην προστασία των συμφερόντων:

- α)** Του κοινωνικού συνόλου, γιατί δημοσιοποιεί περιπτώσεις παράβασης νόμων, μόλυνσης του περιβάλλοντος, παραπλάνησης του καταναλωτικού κοινού κ.λπ.,
- β)** Του Δημοσίου, γιατί εντοπίζει απόκρυψη φορολογητέων κερδών, μη απόδοση των παρακρατηθέντων φόρων κ.λπ.,
- γ)** Του προσωπικού της καθώς ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για τη μη καταβολή έστω και των κατώτατων μισθών και ημερομισθίων, τη μη απόδοση των κρατήσεων των εργαζομένων στους ασφαλιστικούς οργανισμούς κ.λπ.,
- δ)** Των μετόχων, των δανειστών και των προμηθευτών καθώς δημοσιοποιεί αποκλίσεις των στοιχείων των λογιστικών καταστάσεων από την πραγματικότητα και επιτρέπει την άντληση αξιόπιστων πληροφοριών σχετικά με τη ρευστότητα και την αποδοτικότητα της επιχείρησης,
- ε)** Των μελλοντικών επενδυτών, γιατί τους ενημερώνει εκτός των άλλων και για τις δεσμεύσεις της επιχείρησης που δεν αναγράφονται στις λογιστικές καταστάσεις της, παρόλο ότι η έκβαση τους επηρεάζει σημαντικά τις προοπτικές της.

Τα πλήρως τεκμηριωμένα πορίσματα του εξωτερικού ελέγχου, τα οποία γίνονται γνωστά στο ευρύτερο κοινό με τη δημοσίευση του πιστοποιητικού ελέγχου, συμβάλλουν στην:

- α)** Ενίσχυση της θέσης των επιχειρήσεων ανάμεσα στους άλλους φορείς της κοινωνίας,
- β)** Ορθολογικότερη κατανομή και εκμετάλλευση των οικονομικών πόρων,
- γ)** Δημιουργία ευκαιριών επένδυσης και οικονομικής ανάπτυξης καθώς ενισχύουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών προς τις επιχειρηματικές μονάδες και διευρύνουν το ρόλο των αγορών χρήματος και κεφαλαίου,
- δ)** Ανάπτυξη εκείνων των οικονομικών μονάδων που είναι οργανωμένες ορθολογικά και λειτουργούν αποδοτικά,
- ε)** Διεύρυνση της αγοράς των προϊόντων και των υπηρεσιών που προσφέρουν οι επιχειρήσεις.

Η σπουδαιότητα του ρόλου του εξωτερικού ελεγκτή δεν μπορούσε να διαφύγει της προσοχής του νομοθέτη. Έτσι, στη χώρα μας, οι μεγάλες ανώνυμες εταιρίες είναι υποχρεωμένες από το νόμο να υποβάλλουν τις λογιστικές τους καταστάσεις σε τακτικό έλεγχο από εξωτερικούς ελεγκτές. Σε άλλες χώρες με οργανωμένες αγορές κεφαλαίου, τον τακτικό έλεγχο των λογιστικών βιβλίων επιζητούν οι ίδιοι οι μέτοχοι.

Ο ρόλος του ελεγκτή είναι ιδιαίτερα σημαντικός σήμερα που καταργούνται τα σύνορα και οι φραγμοί στην κίνηση κεφαλαίων από μια χώρα στην άλλη. Έτσι, οι θετικές διαβεβαιώσεις του ελεγκτή για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων επιτρέπουν, για παράδειγμα, στις ελληνικές επιχειρήσεις να αντλούν κεφάλαια από διεθνείς χρηματαγορές, να επεκτείνουν τις εξαγωγές τους σε αγορές άλλων χωρών, να συγχωνεύουν τις παραγωγικές δραστηριότητες τους με αυτές ξένων εταιριών κ.λπ.

Τη συμβολή του εξωτερικού ελέγχου στη διευκόλυνση της κίνησης κεφαλαίων και στην ανάπτυξη της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς έχει αναγνωρίσει και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα αρμόδια όργανα της επιδιώκουν την εναρμόνιση του ελεγκτικού επαγγέλματος στις χώρες μέλη της ώστε να αναβαθμιστεί η θέση του ελεγκτή και να ενισχυθεί το κύρος του διεθνώς.

Από τα ανωτέρω συνεπάγεται ότι αυτή η ίδια η σπουδαιότητα της θέσης του ελεγκτή επιβάλλει όπως αυτός διαθέτει ιδιαίτερα προσόντα, υψηλό ήθος και εξαιρετη

επαγγελματική και επιστημονική κατάρτιση. Η επάρκεια και η καταλληλότητα των προσόντων του εξαρτώνται από το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον της χώρας στην οποία ασκεί το επάγγελμά του.

2.3. Προσόντα του Ελεγκτή

Τα ελάχιστα προσόντα που πρέπει να έχει ο εξωτερικός ελεγκτής για να είναι σε θέση να ασκήσει το έργο του στις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζονται από την Όγδοη Οδηγία του Συμβουλίου της. Αυτά συνοψίζονται **α)**στη θεωρητική και επιστημονική κατάρτιση του φυσικού προσώπου (υποψήφιου ελεγκτή), **β)** στην ικανότητα του να εφαρμόζει τις θεωρητικές του γνώσεις κατά τρόπο ορθολογικό κατά την άσκηση του ελέγχου και **γ)** στο ανεπίληπτο ήθος του. Η αναγνώριση αυτών των προσόντων επιβεβαιώνεται με τη χορήγηση από την Πολιτεία άδειας ελέγχου.

Στη χώρα μας, άδεια διενέργειας εξωτερικού ελέγχου χορηγείται σε όσους έχουν τα προσόντα του ορκωτού ελεγκτή. Είναι δηλαδή μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών (Σ.Ο.Ε.).

Ένα φυσικό πρόσωπο για να γίνει ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να έχει άρτια θεωρητική και επαγγελματική κατάρτιση, αξιόλογη επιμόρφωση, πλούσια πείρα, αναμφισβήτητη αναγνώριση της ακεραιότητας του χαρακτήρα του και να είναι ενήμερος των πρόσφατων εξελίξεων στους τομείς της αρμοδιότητας του. Ορισμένα προσόντα επαληθεύονται με εξετάσεις, ενώ άλλα αξιολογούνται από τους ανώτερους στην ιεραρχία ελεγκτές.

2.4. Καθήκοντα και Υποχρεώσεις του Ελεγκτή

Σύμφωνα με το νόμο 2190 του 1920, τον έλεγχο των λογιστικών καταστάσεων των ανώνυμων εταιριών ασκούν οι κοινοί ελεγκτές ή οι ορκωτοί ελεγκτές. Συγκεκριμένα το άρθρο 36 ορίζει:

«Προκειμένου να ληφθεί έγκυρα απόφαση από τη Γενική Συνέλευση σχετικά με τους ετήσιους λογαριασμούς (ετήσιες οικονομικές καταστάσεις), αυτοί θα πρέπει να έχουν ελεγχθεί προηγουμένως από δύο τουλάχιστον ελεγκτές. Οι ανώνυμες εταιρίες, οι οποίες υπερβαίνουν τα όρια της παρ.6 του άρθρου 42^α, εκλέγουν υποχρεωτικά τους ελεγκτές τους από τους Ορκωτούς Λογιστές του Σώματος Ορκωτών Λογιστών.....»

Σύμφωνα με το άρθρο 36^α του νόμου 2190, οι δύο κοινοί ελεγκτές πρέπει να είναι πτυχιούχοι ανωτάτων οικονομικών σχολών. Αυτό σημαίνει ότι υστερούν έναντι των ορκωτών ελεγκτών ως προς τα προσόντα και την επαγγελματική ανεξαρτησία, με αποτέλεσμα το έργο τους να μη χαρακτηρίζεται πάντοτε από πληρότητα και μεθοδικότητα.

Στο άρθρο 37 του νόμου 2190 ορίζεται ότι οι κοινοί και ορκωτοί ελεγκτές είναι υποχρεωμένοι να:

- α)** Διεξάγουν έλεγχο των οικονομικών (λογιστικών) καταστάσεων και ειδικότερα να παρακολουθούν τη λογιστική και διαχειριστική κατάσταση της εταιρίας κατά τη διάρκεια της χρήσης, να ελέγχουν την ακρίβεια και τη νομιμότητα των εγγραφών στα βιβλία, έτσι ώστε να είναι σε θέση να εξακριβώσουν εάν ο ισολογισμός απεικονίζει την οικονομική κατάσταση της εταιρίας και η κατάσταση των αποτελεσμάτων τα αποτελέσματα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της χρήσης,
- β)** Κάνουν υποδείξεις προς το διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας που είναι αναγκαίες για την πρόληψη ζημιάς,
- γ)** Αναφέρουν στον Υπουργό Εμπορίου τυχόν παραβάσεις του νόμου και του καταστατικού π.χ. μείωση του μετοχικού κεφαλαίου κάτω από ελάχιστο όριο,
- δ)** Παρίστανται στη γενική συνέλευση των μετόχων για να παρέχουν επεξηγηματικές πληροφορίες σχετικά με τον έλεγχο που έχουν διενεργήσει.

Επίσης και σύμφωνα με το άρθρο 63γ οι ελεγκτές πρέπει να δείχνουν επιμέλεια κατά τη διεξαγωγή του ελέγχου και να τηρούν απόλυτη εχεμύθεια για όσα παρατηρούν στη λειτουργία της υπό έλεγχο εταιρίας. Πρέπει δε, να δηλώνουν εγκαίρως κώλυμα άσκησης του έλεγχου.

Στο ίδιο θέμα αναφέρεται και το τρίτο από τα γενικά πρότυπα της Ελεγκτικής. Ορίζει ότι ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να επιδεικνύει εύλογη επαγγελματική επιμέλεια κατά τη διενέργεια του ελέγχου και τη σύνταξη της έκθεσης ελέγχου.

Επειδή οι διατάξεις του νόμου 2190 και το γενικό πρότυπο της Ελεγκτικής είναι γενικού περιεχομένου το Π.Δ. 226 του 1992 εισάγει ορισμένες εξειδικευμένες ρυθμίσεις που αφορούν τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις του ορκωτού ελεγκτή. Συγκεκριμένα, ορίζει ότι ο ορκωτός ελεγκτής έχει υποχρέωση να:

- α) Διενεργεί τον έλεγχο σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα και τους κανόνες του ελεγκτικού επαγγέλματος,
- β) Καλύπτει όλες τις πτυχές της υπό έλεγχο επιχείρησης που συσχετίζονται με τις ελεγχόμενες λογιστικές καταστάσεις,
- γ) Αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των λογιστικών συστημάτων και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου,
- δ) Υποβάλλει στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου έκθεση με τα πορίσματα του ελέγχου και τις σχετικές υποδείξεις του,
- ε) Ασκεί τα καθήκοντα του σύμφωνα με όσα ορίζουν οι νόμοι, οι κανόνες δεοντολογίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών και οι και οι κανονιστικές διατάξεις,
- ζ) Συμπεριφέρεται κατά τρόπο που αρμόσει στην ιδιότητα του.

Οι ανωτέρω υποχρεώσεις αφορούν τον ελεγκτή προσωπικά, είναι δηλαδή ατομικές και όχι συλλογικές. Δεν αφορούν την ελεγκτική εταιρία ή την κοινοπραξία στην οποία υπηρετεί ο ελεγκτής.

Στο σημείο αυτό πρέπει να διευκρινιστεί ότι δεν είναι ανάμεσα στις υποχρεώσεις του ελεγκτή η τήρηση των λογιστικών βιβλίων, διεξαγωγή της απογραφής των στοιχείων του ισολογισμού και ασφαλώς η κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων. Την υποχρέωση αυτή έχουν τα μέλη της διοίκησης της ελεγχόμενης επιχείρησης, καθώς είναι αυτά και μόνο αυτά που υπογράφουν τις λογιστικές καταστάσεις.

Ο ορκωτός ελεγκτής έχει ορισμένες υποχρεώσεις και προς το Σώμα των Ορκωτών Ελεγκτών. Συγκεκριμένα οφείλει να μην υπερβαίνει το ανώτατο όριο της ετήσιας απασχόλησης του και να ενημερώνει το Σώμα σχετικά με την εκ μέρους του αποποίηση της εκλογής του για διεξαγωγή ελέγχου ή ανάληψη της ευθύνης διεξαγωγής του. Επίσης οφείλει να υποβάλλει στο Εποπτικό Συμβούλιο αντίγραφο των δημοσιευμένων λογιστικών καταστάσεων που έχει ελέγξει μαζί με το πιστοποιητικό ελέγχου που έχει εκδώσει καθώς και ανάλυση των ωρών απασχόλησης του ίδιου και του βοηθητικού προσωπικού.

Οι ανωτέρω υποχρεώσεις απορρέουν από τον όρκο που δίνει ο ελεγκτής κατά την ανάληψη των καθηκόντων του και την εγγραφή του στο Μητρώο Ελεγκτών. Αναλυτικότερα, ο ελεγκτής ορκίζεται να τηρεί κατά την άσκηση του επαγγέλματος του

επακριβώς το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους, καθώς και τους δεοντολογικούς κανόνες που διέπουν το ελεγκτικό επάγγελμα και να εκτελεί τίμια και ευσυνείδητα τα καθήκοντα του. Το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή είναι ασυμβίβαστο προς:

- α)** Την ιδιότητα του εμπόρου.
- β)** Την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου, υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ., δικηγόρου, συμβολαιογράφου.
- γ)** Οποιαδήποτε έμμισθη υπηρεσία σε ιδιωτική επιχείρηση ή Ν.Π.Ι.Δ., ή οργανισμό ή την ιδιότητα του ιδιωτικού συμβούλου Α.Ε. ή διαχειριστή Ε.Π.Ε.
- δ)** Την τήρηση λογιστικών βιβλίων.
- ε)** Κάθε άλλη περίπτωση όπου υφίσταται ασυμβίβαστο από την κοινή νομοθεσία.

Στον Ορκωτό Ελεγκτή απαγορεύεται η απόκτηση καθ' οιονδήποτε τρόπο μετοχών της ελεγχόμενης από αυτόν εταιρείας, ο προς αυτήν δανεισμός και αντιστρόφως, καθώς και η παροχή εγγύησης προς τρίτους από αυτήν υπέρ του ελέγχοντος και αντιστρόφως.

Το Π.Δ. 226 και άλλα νομοθετήματα θεσπίζουν ορισμένες ειδικότερες υποχρεώσεις του ορκωτού ελεγκτή για κοινοποίηση συγκεκριμένων πληροφοριακών στοιχείων. Έτσι, ο ορκωτός ελεγκτής οφείλει να γνωστοποιεί εγγράφως:

- α)** Στον Υπουργό Εμπορίου, τις παραβάσεις του νόμου ή και του καταστατικού που διαπιστώνει κατά την άσκηση των καθηκόντων του,
- β)** Στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομικών, τις παραβάσεις τις παραβάσεις των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας,
- γ)** Στην Τράπεζα της Ελλάδος, τις παραβάσεις των πιστωτικών κανόνων και ρυθμίσεων που διαπιστώνει κατά τον έλεγχο πιστωτικών οργανισμών (π.χ. τράπεζες, κ.λπ.)

Η παράβαση των καθηκόντων και των υποχρεώσεων των ορκωτών ελεγκτών συνεπάγεται αστική, ποινική και πειθαρχική ευθύνη.

2.5. Ευθύνη του Ορκωτού Ελεγκτή

Ο ορκωτός ελεγκτής φέρει αστική ευθύνη έναντι της εταιρίας που ελέγχει και των τρίτων, ποινική και πειθαρχική ευθύνη. Τα αίτια και τις συνέπειες κάθε κατηγορίας ευθύνης αναλύονται στις επόμενες παραγράφους.

2.5.1. Αστική Ευθύνη

Ο νόμος 2190 ρυθμίζει τα θέματα που αφορούν την ευθύνη των ελεγκτών έναντι της εταιρίας μόνο. Γίνεται όμως δεκτό ότι με τη ρύθμιση αυτή δεν αποκλείει την ευθύνη τους και έναντι των τρίτων. Συγκεκριμένα το άρθρο 37 παρ. 3 έχει ως εξής:

“ Οι ελεγκταί ευθύνονται κατά την ενάσκηση των καθηκόντων των δια παν πταίσμα, υποχρεούμενοι εις αποζημίωσιν της εταιρίας. Η εκ του παρόντος ευθύνη δεν δύναται να αποκλεισθεί ή τροποποιηθεί. Η αξίωσις της εταιρίας παραγράφεται μετά διετίαν ”.

Η ευθύνη των ελεγκτών είναι ατομική όχι συλλογική, έστω και αν διενήργησαν τον έλεγχο δύο ή περισσότεροι ελεγκτές. Όπως ρητά ορίζει το προηγούμενο άρθρο του νόμου 2190, καταλογίζεται ευθύνη στον ελεγκτή μόνο όταν υπάρχει παράβαση καθήκοντος, πταίσμα και ζημιά.

Η ευθύνη του ελεγκτή είναι δικαιοπρακτική γιατί απορρέει από τη συμβατική σχέση του με την επιχείρηση που ελέγχει. Συγκεκριμένα, ο ελεγκτής έχει αναλάβει συμβατικά την υποχρέωση έναντι της επιχείρησης να διεξάγει με επιμέλεια τον έλεγχο των βιβλίων της. Η μη εκπλήρωση ή μη πλημμελής εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής συνιστά παράβαση της σύμβασης.

Είναι πρακτικώς αδύνατο να προσδιοριστεί αντικειμενικά η επιμέλεια με την οποία ο ελεγκτής ασκεί τα καθήκοντα του. Και αυτό γιατί οι ιδιαιτερότητες κάθε ελεγχόμενης μονάδας, οι ιδιομορφίες του αντικειμένου της ελεγκτικής εργασίας, οι παρατηρούμενες διαφοροποιήσεις στο επίπεδο των επαγγελματικών ικανοτήτων του ορκωτού ελεγκτή και των συνεργατών του καθώς και άλλοι παράγοντες παρεμποδίζουν την υιοθέτηση και εφαρμογή ενός ενιαίου κριτηρίου αντικειμενικής μέτρησης της επαγγελματικής του επιμέλειας.

Γενικά γίνεται δεκτό ότι ο κοινός ή ο ορκωτός ελεγκτής ασκεί με εύλογη επιμέλεια τα καθήκοντα του, εάν:

- α)** Επιδεικνύει την επιδεξιότητα και την κατάρτιση που θα επεδείκνυε οποιοσδήποτε άλλος εξίσου ικανός ελεγκτής κατά την άσκηση του συγκεκριμένου ελέγχου,
- β)** Ακολουθεί τα ελεγκτικά πρότυπα, τους κανόνες και τις οδηγίες του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών

- γ) Διερευνά εμπειριστατωμένα τα αποδεικτικά στοιχεία που συλλέγει και αξιολογεί με ιδιαίτερη προσοχή την αποδεικτική τους ισχύ,
- δ) Αναλαμβάνει την άσκηση του ελέγχου των λογιστικών καταστάσεων με ευθύτητα και καλή πίστη,
- ε) Δε δέχεται να αναλάβει τον έλεγχο γιατί φρονεί ότι τα προσόντα του και η γενική εμπειρία του δεν επαρκούν γι' αυτό το έργο,
- ζ) Φροντίζει ώστε οι συνεργάτες του να επιδεικνύουν εύλογη επιμέλεια.

Ο ελεγκτής ευθύνεται επίσης για κάθε πταίσμα, δηλαδή για δόλο και βαριά ή ελαφρά αμέλεια. Έτσι, εάν δεν κατέβαλε την αναμενόμενη επιμέλεια και δεν μπόρεσε να ανακαλύψει ορισμένες λογιστικές ατασθαλίες ή παρανομίες τότε ευθύνεται έναντι της επιχείρησης.

Τελικά ο ελεγκτής φέρει την ευθύνη να αποζημιώσει την επιχείρηση για κάθε ζημιά που της προκάλεσε με την παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του. Η ευθύνη των ελεγκτών δεν είναι δυνατόν να αποκλειστεί ή να τροποποιηθεί. Δεν έχουν επομένως καμία ισχύ οι όροι του καταστατικού μιας εταιρίας ή της σύμβασης για ανάθεση του ελεγκτικού έργου που αποσκοπούν στον περιορισμό της ευθύνης του ελεγκτή. Με τον τρόπο αυτό ο νομοθέτης προστατεύει το δημόσιο συμφέρον.

Αυτή η απαγόρευση ισχύει για το χρόνο πριν τη διενέργεια του ελέγχου και όχι μετά την ολοκλήρωση του, οπότε είναι δυνατό να ζημιωθεί η επιχείρηση και επομένως να αξιώσει αποζημίωση. Μετά την επέλευση της ζημιάς και τη γένεση της απαίτησης, η επιχείρηση μπορεί να παραιτηθεί από την αξίωση της κατά των ελεγκτών ή να συμβιβαστεί με αυτούς. Κάθε αξίωση κατά του ελεγκτή υπόκειται σε διετή παραγραφή.

Ο ελεγκτής ευθύνεται και έναντι των τρίτων των οποίων τα συμφέροντα έβλαψε με την παράβαση **α)** των ελεγκτικών του καθηκόντων και ιδίως του καθήκοντος της εχεμύθειας και **β)** των παρεπόμενων υποχρεώσεων του. Επειδή δεν υπάρχει συμβατική σχέση ανάμεσα στον ελεγκτή και τους τρίτους, η ευθύνη του κρίνεται κατά τις διατάξεις για τις δικαιопραξίες. Έτσι, ο ελεγκτής ευθύνεται για την αποζημίωση των τρίτων των οποίων έβλαψε τα συμφέροντα με πράξεις ή παραλείψεις του, σύμφωνα με όσα ορίζουν τα άρθρα 914 και 919 του Αστικού Κώδικα.

Ειδικά για τους ορκωτούς ελεγκτές ισχύει η διάταξη του άρθρου 19 του Π.Δ., σύμφωνα με αυτή για τη θεμελίωση του πταίσματος δεν είναι αρκετή η ελαφρά

αμέλεια, αλλά απαιτείται να υπάρχει δόλος και βαριά αμέλεια. Επίσης θα πρέπει να τεκμηριωθεί ότι η ζημιά προκλήθηκε από τη χρήση του πιστοποιητικού ελέγχου που δημοσιεύεται μαζί με τις λογιστικές καταστάσεις.

Ο ελεγκτής εξακολουθεί να είναι υπεύθυνος για την ελεγκτική εργασία του και μετά την υποβολή του πιστοποιητικού ελέγχου στη διοίκηση της επιχείρησης. Έτσι, όταν διαπιστώσει από την εξέταση μεταγενέστερων της χρήσης γεγονότων ότι η οικονομική κατάσταση της επιχείρησης δεν ήταν αυτή που παρουσίαζαν οι λογιστικές καταστάσεις, τότε προβαίνει σε τροποποίηση του περιεχομένου του πιστοποιητικού ή σε ανάκληση της υπογραφής του για να περιορίσει τη ζημιά που η εσφαλμένη γνώμη του μπορεί να προκαλέσει στους τρίτους. Η οποιαδήποτε τροποποίηση δημοσιεύεται σε εφημερίδες μεγάλης κυκλοφορίας ώστε να γίνει γνωστή στο ευρύ κοινό.

Για να είναι σε θέση ο ορκωτός ελεγκτής να ανταποκριθεί πλήρως στις απαιτήσεις της επιχείρησης και των τρίτων προς αποζημίωση, θα πρέπει να έχει ασφαλιστική κάλυψη από νομίμως λειτουργούσα ασφαλιστική εταιρία. Το άρθρο 19 Π.Δ. 226 ορίζει ότι η ασφαλιστική κάλυψη δεν μπορεί να είναι κατώτερη του δεκαπλάσιου των εκάστοτε συνολικών ετήσιων αποδοχών του Προέδρου του Αρείου Πάγου ή του 150% του συνόλου των αμοιβών τις οποίες ο ορκωτός ελεγκτής ή η ελεγκτική εταιρία ή κοινοπραξία ορκωτών ελεγκτών έλαβαν κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο.

Κάθε εταιρία η κοινοπραξία ελεγκτών μπορεί αντί να καλύπτεται μέσω ασφαλιστικής εταιρίας, να επενδύσει σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου ποσό ίσο ή μεγαλύτερο από το δεκαπλάσιο των εκάστοτε συνολικών ετήσιων αποδοχών του Προέδρου του Αρείου Πάγου. Οι τίτλοι αυτοί πρέπει να είναι τοποθετημένοι επ' ονόματι της εταιρίας ή της κοινοπραξίας σε τράπεζα που λειτουργεί νόμιμα στη χώρα μας. Αντίγραφο δε του σχετικού αποδεικτικού αυτής της τοποθέτησης υποβάλλεται στη γραμματεία του εποπτικού συμβουλίου του Σ.Ο.Ε.

2.5.2. Ποινική Ευθύνη

Η παράβαση εκ μέρους του ελεγκτή του καθήκοντος **α)** της μη παράνομης θεώρησης των ετήσιων λογιστικών καταστάσεων, **β)** της εχεμύθειας και **γ)** της δήλωσης κωλύματος διορισμού του ως ελεγκτή συνεπάγεται την ποινική του ευθύνη. Ο

νομοθέτης ορίζει το είδος και το ύψος της ποινής (τιμωρίας) για κάθε περίπτωση παράβασης του καθήκοντος. Σύμφωνα με το άρθρο 63β του νόμου 2190:

“ Ελεγκτές ανώνυμων εταιριών... αν από αμέλεια θεώρησαν ως νομίμως έχοντα, ισολογισμό που καταρτίστηκε παρά τις διατάξεις του νόμου και του καταστατικού, τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι τριών μηνών και με χρηματική ποινή μέχρι 80000 δρχ ή με μία από τις ποινές αυτές. Σε περίπτωση όμως δόλου τιμωρούνται με τις ποινές του άρθρου 57”.

Το άρθρο 63γ παρ.2 του ίδιου νόμου αναφέρεται στην παράβαση του καθήκοντος της εχεμύθειας του ελεγκτή και ορίζει ότι:

“Τιμωρείται διά φυλακίσεως μέχρι τριών μηνών πας ελεγκτής ανωνύμων εταιρειών, όστις δεν ήθελε τηρήσει απόλυτον εχεμύθεια, περί των παρ’ αυτού παρατηρηθέντων εν τη λειτουργία της εταιρείας...”

Το ίδιο θέμα καλύπτει και το άρθρο 16 Π.Δ. 226 που δηλώνει:

“ Ο ορκωτός ελεγκτής υποχρεούται να τηρεί απόλυτη εχεμύθεια περί των όσων λαμβάνει γνώση κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Την υποχρέωση αυτή έχουν επίσης τόσο το ελεγκτικό όσο και το λοιπό προσωπικό που απασχολεί ο ορκωτός ελεγκτής...”

Ο ελεγκτής έχει σοβαρή υποχρέωση να είναι εχέμυθος σχετικά με όσα παρατηρεί κατά την άσκηση του ελέγχου. Πολλές από τις πληροφορίες που συλλέγει είναι ζωτικής σημασίας για την επιβίωση της επιχείρησης και τυχόν κοινοποίηση τους θα είχε σοβαρές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα της. Η ευθύνη του ελεγκτή για εχεμύθεια δεν αφορά σε πληροφορίες που δημοσιεύονται ή κοινοποιούνται με διάφορους τρόπους σε τρίτους π.χ. Υπουργείο Εμπορίου, Εφορία, Χρηματιστήριο, Τράπεζα της Ελλάδος, το Σ.Ο.Ε. κ.α. και εφόσον η κοινοποίηση αυτή επιβάλλεται από το νόμο.

Τελικά ο ελεγκτής φέρει ποινική ευθύνη όταν δεν δηλώσει κάλυμα διορισμού του, δηλαδή όταν αποσιωπήσει λόγο εξαίρεσης του π.χ. είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου ή υπάλληλος της υπό έλεγχο επιχείρησης. Σύμφωνα με το άρθρο 63γ παρ.3 ο ελεγκτής τιμωρείται με ποινή φυλάκισης μέχρι τρεις μήνες.

2.5.3. Πειθαρχική Ευθύνη

Υπάρχει πειθαρχική ευθύνη του ορκωτού ελεγκτή, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Π.Δ. 226, όταν αυτός:

- α)** Ασκεί πλημμελώς τα καθήκοντα του,
- β)** Επιδεικνύει ανάρμοστη συμπεριφορά, στην οποία περιλαμβάνεται και η διαπραγμάτευση της αμοιβής του υποχρεωτικού ελέγχου,
- γ)** Προβεί σε παράβαση νόμου, κανονιστικής διάταξης ή δεοντολογικών κανόνων που αναφέρονται στην επαγγελματική του κατάσταση και στις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή.

Ο ελεγκτής που έχει υποπέσει σε πειθαρχικό παράπτωμα παραπέμπεται με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου στο Πειθαρχικό Συμβούλιο του Σ.Ο.Ε. Οι ποινές που μπορεί να επιβάλει το τελευταίο, όταν διαπιστώσει την ενοχή του εγκαλούμενου, είναι οι εξής:

- α)** Οριστική παύση,
- β)** Προσωρινή παύση μέχρι έξι μήνες,
- γ)** Πρόστιμο μέχρι 3000 ευρώ,
- δ)** Επίπληξη.

2.6. Α.Ε. και Ε.Π.Ε. που Ελέγχονται από Ορκωτούς Ελεγκτές

Ορισμένες κατηγορίες ανώνυμων εταιρειών υποχρεούνται από διάταξη νόμου να χρησιμοποιούν, για τον έλεγχό τους Ορκωτούς Ελεγκτές . Τέτοιες είναι :

- 1) Οι τραπεζικές, οι ασφαλιστικές, οι εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, οι εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων , οι εταιρείες χρηματοδοτικών μισθώσεων
- 2) Οι ανώνυμες εταιρείες των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο, καθώς και αυτές που το μετοχικό τους κεφάλαιο εν όλο ή μέρει, έχει αναληφθεί με δημόσια εγγραφή.
- 3) Οι εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών
- 4) Οι χρηματιστηριακές Α.Χ.Ε.
- 5) Οι ανώνυμες ποδοσφαιρικές και καλαθοσφαιρικές εταιρείες

- 6) Οι εταιρείες υδρεύσεως και αποχετεύσεως
- 7) Η Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου
- 8) Οι ανώνυμες εταιρείες, οι οποίες υποχρεούνται να συντάσσουν ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, καθώς και συνδεδεμένες μ' αυτές επιχειρήσεις.
- 9) Σε κάθε περίπτωση ίδρυσης Α.Ε. με κεφάλαιο πάνω από 3.000.000 ευρώ.

οι Α.Ε. και οι Ε.Π.Ε. οι οποίες έχουν τουλάχιστον τις δύο από τις τρεις πιο κάτω προϋποθέσεις:

α) Σύνολο ισολογισμού, όπως προκύπτει από την άθροιση των στοιχείων Α μέχρι Ε του ενεργητικού στο υπόδειγμα του ισολογισμού που παραπέμπει το άρθρο 42γ του Ν.2190/1920, που έχει ως εξής:

ΔΡΑΧΜΕΣ				ΕΥΡΩ	
Α) σύνολο Ισολογισμού					
Μέχρι 31/12/1986	Από 1/1/1987- 21/12/1989	Από 1/1/1990- 31/12/1994	Από 1/1/1995- 31/12/2001	Από 01/01/2002	Από 08/08//2007
(άρθρο 42α παρ.6 ν.2190/1920, άρθρο 23 ν.3190/1955	Άρθρο 112 παρ.5 ν.2190/1920	Από. Υπ.Εμπορ. Κ2-9750 ΦΕΚ 823 Α' 17/12/1990	(άρθρο 2 Π.Δ. 325/94 ΦΕΚ 174 Α' 24/10/94)	(άρθρο 16 παρ.4 ν.2919/2001 ΦΕΚ 128 Α')	άρθρο 52 ν.3604/2007
130.000.000	200.000.000	400.000.000	500.000.000	1.500.000	2.500.000
Β) Καθαρό κύκλο εργασιών					
260.000.000	400.000.000	800.000.000	1.000.000.000	3.000.000	5.000.000
Γ) Μέσο όρο προσωπικού απασχόλησης κατά της διάρκεια της χρήσης					
50 άτομα	50 άτομα	50 άτομα	50 άτομα	50 άτομα	50 άτομα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

3.1. Γενικά

Η ελεγκτική εργασία αρχίζει ουσιαστικά με την ανάθεση από την επιχείρηση στον εξωτερικό ελεγκτή της ευθύνης του ελέγχου των ετήσιων λογιστικών της καταστάσεων.

Η εκτέλεση της δεν πρέπει να παρουσιάζει σοβαρές αποκλίσεις ως προς τη χρονική διάρκεια του ελέγχου και το ύψος της αμοιβής που έχει συμφωνηθεί. Πρέπει δηλαδή να είναι συστηματική, ορθολογική και γενικά αποτελεσματική. Η αποτελεσματικότητα της ελεγκτικής εργασίας εξασφαλίζεται μόνο όταν ο ελεγκτής εφαρμόζει πλήρως και με συνέπεια τα αντίστοιχα ελεγκτικά πρότυπα. Συγκεκριμένα μόνο όταν ο ελεγκτής:

- α)** Προγραμματίζει με κάθε λεπτομέρεια και συνέπεια όλα τα στάδια του ελεγκτικού έργου,
- β)** Αναθέτει την εκτέλεση του έργου του στους βοηθούς του και αναλαμβάνει αυτός το συντονισμό και τη γενικότερη εποπτεία τους,
- γ)** Αξιολογεί την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου της ελεγχόμενης επιχείρησης,
- δ)** Συγκεντρώνει το αποδεικτικό υλικό που είναι απαραίτητο για την τεκμηρίωση της γνώμης του.

3.2. Σκοποί Εξωτερικού Ελέγχου

Οι λογιστικές καταστάσεις σπάνια αποδίδουν πιστά την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης και τα αποτελέσματα των εργασιών της και αυτό γιατί:

- α)** Το έργο της ανακάλυψης, της πρόληψης ή και της καταστολής όλων των λαθών παραλείψεων και νοθεύσεων που πιθανόν να παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια της χρήσης είναι οικονομικά ασύμφορο ή και ανέφικτο,
- β)** Η πολυπλοκότητα της σύγχρονης επιχειρησιακής πραγματικότητας δυσχεραίνει την επιλογή της κατάλληλης μεθόδου για την επίλυση συγκεκριμένων πρακτικών θεμάτων π.χ. αποτίμηση χρεογράφων,
- γ)** Ο έντονος φορολογικός προσανατολισμός της λογιστικής πρακτικής στη χώρα μας παρεμποδίζει τη πλήρη και συνεπή εφαρμογή των λογιστικών αρχών και προτύπων,

- δ) διενέργεια της απογραφής των στοιχείων του ισολογισμού δεν είναι πολλές φορές ακριβής λόγω της πληθώρας των απογραφόμενων στοιχείων και του ανεπαρκούς ελέγχου που ασκείται,
- ε) Οι διάφορες κλοπές και ζημιές περιουσιακών στοιχείων αλλοιώνουν την αντιστοιχία που πρέπει να υπάρχει μεταξύ του περιεχόμενου του λογαριασμού και της πραγματικότητας, όπως την καταδεικνύουν τα αποτελέσματα της απογραφής.

Πόσο πιστά αποδίδουν οι λογιστικές καταστάσεις τη χρηματοοικονομική θέση μιας επιχείρησης; Πόσο είναι δηλαδή αξιόπιστες; Η εξασφάλιση σωστών απαντήσεων στα ερωτήματα αυτά συνιστά το σκοπό του εξωτερικού ελέγχου.

Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 37 του νόμου 2190 ορίζει ότι αποστολή του ελεγκτή είναι να εξακριβώσει εάν ο ισολογισμός απεικονίζει την οικονομικών κατάστασιν της επιχείρησης κατά την ημέρα της λήξεως της ελεγχθείσης χρήσεως, ο δε λογαριασμός αποτελεσμάτων χρήσεως τα προκύψαντα κατ' αυτήν αποτελέσματα...".

Σύμφωνα με το άρθρο του Π.Δ. 226 του 1992, ο τακτικός έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων αποβλέπει στη διακρίβωση του κατά πόσο οι ελεγχθείσες οικονομικές καταστάσεις εμφανίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της ελεγχόμενης μονάδας κατά την ημερομηνία σύνταξης του ισολογισμού της και τα αποτελέσματα των εργασιών της κατά την ελεγχόμενη περίοδο.

Το άρθρο 16 του Π.Δ. 226 είναι περισσότερο σαφές από το άρθρο 37 του νόμου 2190 ως προς το σκοπό του ελέγχου. Διευκρινίζει ότι η απεικόνιση της οικονομικής κατάστασης και των αποτελεσμάτων πρέπει να είναι ακριβοδίκαιη. Δεν παρέχει όμως καμία ερμηνεία για το τι είναι δίκαιο και για το πώς μετριέται η ακρίβεια του.

Ο ελεγκτής χρειάζεται αντικειμενικά κριτήρια μέτρησης τα οποία όμως δεν υπάρχουν ούτε στη σχετική βιβλιογραφία ούτε στην πράξη. Έτσι, το πόσο ακριβοδίκαια εμφανίζουν οι λογιστικές καταστάσεις την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα της ελεγχόμενης επιχείρησης καθορίζεται τελικά από τον ελεγκτή με βάση την επιστημονική του κατάρτιση και την επαγγελματική του ικανότητα.

Για να επιτύχει το σκοπό του εξωτερικού ελέγχου, ο ελεγκτής θα πρέπει να συγκεντρώσει επαρκή στοιχεία που θα του επιτρέψουν να τεκμηριώσει τα εξής:

- α)** Την ύπαρξη των στοιχείων του ισολογισμού. Υπάρχουν πράγματι τα περιουσιακά στοιχεία που αναφέρει ο ισολογισμός; Έχουν δημιουργηθεί οι σχετικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις;
- β)** Την πληρότητα των καταχωρήσεων. Έχουν καταχωρηθεί στα βιβλία όλα τα λογιστικά γεγονότα που αφορούν την επιχείρηση και έπρεπε να είχαν λογιστικοποιηθεί;
- γ)** Την αριθμητική ακρίβεια των καταχωρήσεων, των μετρήσεων και των αποτιμήσεων. Έχουν γίνει σημαντικά αριθμητικά λάθη στα βιβλία; Έχουν παραληφθεί ουσιαστικά στοιχεία κατά την απογραφή;
- δ)** Την ταξινόμηση των στοιχείων. Έχουν ταξινομηθεί σωστά τα λογιστικά γεγονότα της χρήσης;
- ε)** Την αυτοτέλεια των χρήσεων. Έχουν καταχωρηθεί στα βιβλία μόνο τα γεγονότα της παρούσας χρήσης;
- ς)** Την προσαρμογή των λογαριασμών. Έχουν προσαρμοστεί σωστά τα υπόλοιπα όλων των λογαριασμών του ισολογισμού στα αποτελέσματα της απογραφής;
- η)** Την ύπαρξη ενδεχόμενων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Υπάρχουν πράγματι δεσμεύσεις και απαιτήσεις υπό αίρεση; Αφορούν την επιχείρηση και απεικονίζονται στους αντίστοιχους λογαριασμούς του ισολογισμού;
- θ)** Την νομιμότητα των πράξεων. Έγιναν όλες οι σημαντικές συναλλαγές και όλες οι βασικές λογιστικές εργασίες σύμφωνα με όσα ορίζουν οι διατάξεις των σχετικών νόμων;

Οι ανωτέρω επί μέρους στόχοι πρέπει να επιτευχθούν για κάθε κατηγορία στοιχείων και λογαριασμών. Έτσι ο λογαριασμός 20 Αποθέματα ελέγχεται με σκοπό να εξακριβωθεί εάν:

- α)** Υπάρχουν στην κυριότητα της επιχείρησης τα αποθέματα που απεικονίζει το υπόλοιπο του στο τέλος της χρήσης,
- β)** Έχουν καταχωρηθεί σ' αυτόν όλα τα αποθέματα που υπάρχουν στην κυριότητα της επιχείρησης στο τέλος της χρήσης,
- γ)** Έχουν αναγνωρισθεί, μετρηθεί και αποτιμηθεί σωστά όλες οι μονάδες (ποσότητα) των αποθεμάτων που υπάρχουν στην κυριότητα της επιχείρησης στο τέλος της χρήσης,

- δ) Έχουν ταξινομηθεί σωστά τα αποθέματα σε εμπορεύματα προϊόντα πρώτες ύλες, σε επεξεργασία κ.λπ.,
- ε) Οι αγορές και οι πωλήσεις αποθεμάτων αφορούν μόνο την παρούσα χρήση και την ελεγχόμενη επιχείρηση,
- ζ) Υπάρχει συμφωνία του υπολοίπου του με το αποτέλεσμα της φυσικής απογραφής των αποθεμάτων, όπως αυτό αναγράφεται στο βιβλίο απογραφών,
- η) Η επιχείρηση έχει τα κατάλληλα έγγραφα που αποδεικνύουν την κυριότητα της στα αποθέματα και ότι τα αποθέματα της είναι ελεύθερα ή ενεχυριασμένα,
- θ) Η αποτίμηση των αποθεμάτων και η παρουσίαση των σχετικών λογαριασμών στον ισολογισμό έγιναν σύμφωνα με όσα ορίζει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο.

3.3. Στάδια της Ελεγκτικής Εργασίας

Το σύνολο των ενεργειών του ελεγκτή που απαιτούνται για την επίτευξη των σκοπών του ελέγχου των λογιστικών καταστάσεων συνιστά την ελεγκτική εργασία. Πρόκειται για μια συστηματική και σύνθετη εργασία η οποία διενεργείται τόσο κατά τη διάρκεια της χρήσης (δηλαδή πολύ πριν τη σύνταξη των λογιστικών καταστάσεων) όσο και μετά το τέλος της χρήσης και η οποία διέρχεται τα εξής 7 στάδια:

- i. Προκαταρκτική εργασία,
- ii. Μελέτη του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου της ελεγχόμενης επιχείρησης,
- iii. Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου,
- iv. Κατάρτιση του προγράμματος ελέγχου τεκμηρίωσης (ουσιαστικού ελέγχου),
- v. Επαλήθευση της πληρότητας, νομιμότητας και αντικειμενικότητας των διαδικασιών λογιστικοποίησης των συναλλαγών,
- vi. Επαλήθευση της ορθότητας των υπολοίπων των λογαριασμών τέλους χρήσης και έλεγχος της παρουσίασης των λογαριασμών στις λογιστικές καταστάσεις,
- vii. Διαμόρφωση και έκφραση της γνώμης του ελεγκτή για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων τέλους χρήσης.

Τα πρώτα δύο στάδια της ελεγκτικής εργασίας αναφέρονται στις διαδικασίες ενημέρωσης του ελεγκτή. Αυτή η εργασία παραλείπεται συνήθως στις περιπτώσεις που ο ελεγκτής δεν ελέγχει για πρώτη φορά την επιχείρηση. Η εργασία που αντιστοιχεί στα

στάδια III και IV εκτελείται κατά τη διάρκεια της χρήσης και τα συμπεράσματα που συνάγει ο ελεγκτής για την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου επηρεάζουν τον καθορισμό της έκτασης της ελεγκτικής εργασίας που αναφέρεται στα στάδια V και VI και διενεργείται πολύ πριν και μετά το τέλος της χρήσης. Το όλο κύκλωμα του ελέγχου ολοκληρώνεται με τη διαμόρφωση της κρίσης του ελεγκτή και την έκφραση της γνώμης του για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων (στάδιο VII).

Η εκτέλεση κάθε τμήματος της ελεγκτικής εργασίας αποβλέπει στην επίτευξη ενός συγκεκριμένου σκοπού. Έτσι, ο ελεγκτής επιδιώκει να :

- α)** Ενημερωθεί σχετικά με την επιχείρηση, τις δραστηριότητες της και τη λειτουργία του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου της (στάδια II και III),
- β)** Αξιολογήσει κατά προσέγγιση το βαθμό της αξιοπιστίας των πληροφοριών που παρέχει το λογιστικό τμήμα της επιχείρησης (στάδιο III),
- γ)** Διαπιστώσει εάν τα υπόλοιπα των λογαριασμών τέλους χρήσης αποδίδουν τη χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης και τα αποτελέσματα των εργασιών της (στάδια V και VI).

3.3.1. Προκαταρκτική Εργασία

Με την έναρξη του ελέγχου, ο ελεγκτής ενημερώνεται γενικά για τον κλάδο που ανήκει η ελεγχόμενη επιχείρηση, τη νομική μορφή της, τις δραστηριότητες και την οργανωτική της δομή. Επίσης, ενημερώνεται για θέματα που αφορούν τη νομοθεσία που διέπει την επιχείρηση, ή αφορούν τις σχέσεις της επιχείρησης με άλλες μονάδες, τη διοίκηση της, τη λογιστική της οργάνωση κ.λπ.

Η γενική ενημέρωση του ελεγκτή εξασφαλίζεται με συζητήσεις που έχει με τα μέλη της διοίκησης και το προσωπικό γενικά, με τη μελέτη των συνθηκών αγοράς και του κλάδου (π.χ. συστήματα διακίνησης εμπορευμάτων, πρώτων υλών) και με επιτόπιες επισκέψεις στα εργοστάσια, αποθηκευτικούς χώρους, γραφεία και καταστήματα της επιχείρησης. Επίσης ο ελεγκτής ενημερώνεται μελετώντας το καταστατικό και τους εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας της επιχείρησης, τα πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου και των γενικών συνελεύσεων των μετοχών, τις διάφορες συμβάσεις, καθώς και το λογιστικό σχέδιο της επιχείρησης. Η ενημέρωση του ελεγκτή

διευκολύνεται με την αναδρομή του στις σημειώσεις και παρατηρήσεις των ελεγκτών των προηγούμενων χρήσεων που βρίσκονται στο μόνιμο φάκελο των φύλλων εργασίας.

Ο ελεγκτής, μετά την ολοκλήρωση της προκαταρκτικής εργασίας, καταχωρεί στα φύλλα εργασίας τις σχετικές παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα του. Στα ίδια φύλλα αναγράφει τις παρατηρήσεις και τις υποδείξεις του καθώς και τα συμπεράσματα που εξάγει σε κάθε στάδιο του ελέγχου του.

3.3.2. Μελέτη του Συστήματος του Εσωτερικού Ελέγχου

Στο στάδιο αυτό, ο ελεγκτής προσπαθεί να εξακριβώσει εάν υπάρχει σύστημα εσωτερικού ελέγχου και εάν εφαρμόζονται τα απαραίτητα μέτρα ελέγχου. Για το σκοπό αυτό, ενημερώνεται σχετικά με τη λογιστική οργάνωση της υπό έλεγχο επιχείρησης, το λογιστικό της σχέδιο, την τήρηση των βιβλίων της, τις μεθόδους και τεχνικές που ακολουθούνται (π.χ. για την αποτίμηση των αποθεμάτων), τις διαδικασίες προστασίας του ανθρώπινου δυναμικού και των περιουσιακών στοιχείων της καθώς και το οργανόγραμμά της.

Η σωστή ενημέρωση του ελεγκτή σχετικά με τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου εξασφαλίζεται με:

- α)** Τη μελέτη των φακέλων ελέγχου προηγούμενων χρήσεων,
- β)** Την υποβολή εκ μέρους του ερωτήσεων προς τους υπεύθυνους για την εφαρμογή του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου,
- γ)** Τη μελέτη των εγχειριδίων εσωτερικού ελέγχου και του εσωτερικού κανονισμού,
- δ)** Την προσωπική επισκόπηση των στοιχείων του εσωτερικού ελέγχου,
- ε)** Την παρακολούθηση της ροής περιορισμένου αριθμού συναλλαγών μέσα από τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου και την κατάρτιση διαγραμμάτων ροής.

3.3.3. Αξιολόγηση της Αποτελεσματικότητας του Συστήματος του Εσωτερικού Ελέγχου

Την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου από τον εξωτερικό ελεγκτή επιβάλλει το δεύτερο από τα πρότυπα της ελεγκτικής

εργασίας. Εάν το σύστημα είναι αποτελεσματικό τότε μπορεί να θεωρηθεί ως βάσιμη απόδειξη της αξιοπιστίας των λογιστικών πληροφοριών.

Το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου θεωρείται ότι λειτουργεί αποτελεσματικά μόνο όταν εξασφαλίζει:

- α)** Τη λειτουργία του λογιστικού συστήματος σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές αρχές και τις διατάξεις των σχετικών νόμων,
- β)** Την προστασία του ανθρώπινου δυναμικού και την διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης τόσο με τη συνεχή λογιστική παρακολούθηση τους (π.χ. σύστημα διαρκούς απογραφής αποθεμάτων)τόσο και με τη λήψη διάφορων μέτρων,
- γ)** Την άμεση και πλήρη εκτέλεση των εντολών της διοίκησης που προάγουν τις δραστηριότητες της επιχειρηματικής μονάδας.

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου βασίζεται στη σωστή διενέργεια ελέγχων ποιότητας (ελέγχων διαδικασιών). Οι έλεγχοι αυτοί είναι υποχρεωτικά δειγματοληπτικοί λόγω του μεγάλου αριθμού των στοιχείων που πρέπει να εξεταστούν, του εκτεταμένου πεδίου εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου και του υψηλού κόστους που συνεπάγεται ο κάθε έλεγχος. Διενεργούνται δε, τους πρώτους μήνες της χρήσης και επαναλαμβάνονται αργότερα προς το τέλος της.

Με την αξιολόγηση του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου ο ελεγκτής προσπαθεί να εντοπίσει ορισμένης σημαντικότητας λάθη, παραλείψεις, λογιστικές νοθεύσεις, που μπορούσαν να γίνουν χωρίς να εντοπιστούν από τα υπάρχοντα μέτρα ελέγχου. Επιδιώκει δε, να εκτιμήσει τη σοβαρότητα των επιπτώσεων τους στην αξιοπιστία των παρεχόμενων λογιστικών πληροφοριών.

3.3.4. Κατάρτιση Προγράμματος Ελέγχου Τεκμηρίωσης

Είναι δυνατό ο εξωτερικός ελεγκτής να αποφανθεί, με σχετική βεβαιότητα, για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων, όταν η ελεγχόμενη επιχείρηση διαθέτει ισχυρό σύστημα εσωτερικού ελέγχου; Αρκεί, δηλαδή, η εξακρίβωση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου για τη διαμόρφωση της γνώμης του ελεγκτή για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων; Η απάντηση και στα δύο ερωτήματα είναι αρνητική. Ακόμη και η ύπαρξη του πιο αποτελεσματικού συστήματος

εσωτερικού ελέγχου δε διαφυλάσσει τον εξωτερικό ελεγκτή από τον κίνδυνο να συνάγει λανθασμένα συμπεράσματα για την αντικειμενικότητα των λογιστικών πληροφοριών. Αυτό συμβαίνει γιατί:

- α)** Η διοίκηση της επιχείρησης έχει την πλήρη αρμοδιότητα και ευθύνη για την καθιέρωση, οργάνωση και λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, όπως έχει και τη δυνατότητα να παρεμβαίνει δολίως ή όχι στο έργο του εσωτερικού ελεγκτή,
- β)** Ο εσωτερικός ελεγκτής αδυνατεί να εντοπίσει και αντιμετωπίσει έγκαιρα όλα τα λάθη, τις παραλείψεις και τις νοθεύσεις που υπάρχουν.
- γ)** Ο εξωτερικός ελεγκτής δεν μπορεί, κατά την αξιολόγηση των εσωτερικών ελέγχων, να εκτιμήσει πλήρως και αντικειμενικά την ακεραιότητα του χαρακτήρα των μελών της διοίκησης και των υπεύθυνων για τον εσωτερικό έλεγχο,
- δ)** Ο εξωτερικός ελεγκτής εξετάζει και αξιολογεί δειγματοληπτικά τον εσωτερικό έλεγχο και έτσι αντιμετωπίζει το γνωστό κίνδυνο της δειγματοληψίας.

Οι ανωτέρω συνθήκες υποχρεώνουν τον εξωτερικό ελεγκτή να ασκήσει άμεσο έλεγχο των στοιχείων, όχι δηλαδή, μέσω της αξιολόγησης του εσωτερικού ελέγχου, αλλά επαληθεύοντας την αρτιότητα του λογιστικού συστήματος και ειδικότερα την ακρίβεια των αποτελεσμάτων της απογραφής τέλους χρήσης. Προσπαθεί έτσι, να αποδείξει τι λάθη και παραλείψεις έγιναν, ενώ με την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου, προσπαθεί να εντοπίσει τι λάθη μπορούσαν να γίνουν. Αυτός ο έλεγχος είναι δειγματοληπτικός και ονομάζεται έλεγχος τεκμηρίωσης ή ουσιαστικός έλεγχος. Διακρίνεται σε έλεγχο συναλλαγών και έλεγχο υπολοίπων των λογαριασμών. Ο πρώτος διενεργείται κατά τη διάρκεια της χρήσης, ενώ ο δεύτερος μετά το τέλος της χρήσης.

Ο ελεγκτής καταρτίζει το πρόγραμμα του ελέγχου τεκμηρίωσης, δηλαδή καθορίζει:

- α)** Τους σκοπούς των επιμέρους ελέγχων,
- β)** Τον τρόπο επαλήθευσης της ακρίβειας της καταχώρησης των συναλλαγών και της αντικειμενικότητας των υπολοίπων των λογαριασμών τέλους χρήσης,
- γ)** Το δείγμα των συναλλαγών που θα εξετάσει και τις διαδικασίες που θα ακολουθήσει για τον έλεγχο της πληρότητας και της νομιμότητας των λογιστικών καταχωρήσεων,

- δ)** Το δείγμα των λογαριασμών που πρέπει να ελέγξει στο τέλος της χρήσης και τις απαιτούμενες ελεγκτικές διαδικασίες,
- ε)** Την οργάνωση και τον καταμερισμό του ελεγκτικού έργου στο ελεγκτικό προσωπικό και το συντονισμό της ελεγκτικής εργασίας.

Στο στάδιο αυτό, ο ελεγκτής καθορίζει επίσης την έκταση του ελέγχου τεκμηρίωσης, λαμβάνοντας υπόψη του:

- α)** Την αποτελεσματικότητα του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου. Όσο πιο ισχυρός είναι ο εσωτερικός έλεγχος τόσο πιο περιορισμένη είναι η έκταση του ελέγχου τεκμηρίωσης και αντιθέτως,
- β)** Τον αποδεκτό βαθμό του ελεγκτικού κινδύνου. Όσο πιο υψηλός είναι, τόσο πιο εκτεταμένος πρέπει να είναι ο έλεγχος τεκμηρίωσης,
- γ)** Τη φύση του περιουσιακού ή του λογιστικού στοιχείου που πρόκειται να ελέγξει,
- δ)** Το κόστος της διενέργειας του ελέγχου.

Την έκταση του ελέγχου τεκμηρίωσης προσδιορίζουν επίσης τα συμπεράσματα της κριτικής ανάλυσης ορισμένων λογιστικών μεγεθών. Με την εφαρμογή στοιχειωδών μεθόδων ανάλυσης, ο ελεγκτής προσπαθεί να εξακριβώσει εάν υπάρχει εύλογη συσχέτιση μεταξύ:

- α)** Ανόμοιων λογιστικών στοιχείων που αναφέρονται στην παρούσα λογιστική χρήση,
- β)** Όμοιων λογιστικών στοιχείων που αφορούν διαφορετικές λογιστικές χρήσεις της ίδιας επιχείρησης,
- γ)** Όμοιων λογιστικών στοιχείων που αφορούν διαφορετικές επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου και για το ίδιο χρονικό διάστημα.

Οι περισσότερες από τις ανωτέρω συσχετίσεις αποδίδονται συνήθως με αριθμοδείκτες και χρονολογικές σειρές. Εάν οι συσχετίσεις δεν είναι εύλογες, δηλαδή δεν δικαιολογούνται από το επίπεδο της επιχείρησης και τις συγκυρίες της αγοράς ο ελεγκτής διευρύνει την έκταση του ελέγχου τεκμηρίωσης. Το πρόγραμμα του ελέγχου τεκμηρίωσης υπόκειται σε αλλαγές, καθώς ο ελεγκτής αποκτά κατά τη διάρκεια της ελεγκτικής εργασίας μια καλύτερη εικόνα όλων των παραγόντων που προσδιορίζουν τη φύση, την έκταση και το συντονισμό των ελεγκτικών διαδικασιών.

3.3.5. Έλεγχος Τεκμηρίωσης Συναλλαγών

Στη διάρκεια της λογιστικής χρήσης, ο ελεγκτής εξετάζει πόσο ακριβής είναι η διαδικασία της λογιστικοποίησης των συναλλαγών και προσπαθεί να εξακριβώσει εάν **α)** τα γεγονότα που απεικονίζουν οι λογιστικές καταστάσεις δεν είναι εικονικά, **β)** οι καταχωρήσεις των λογιστικών γεγονότων είναι νόμιμες, πλήρεις και κανονικές και **γ)** οι διαδικασίες της προσαρμογής των υπολοίπων των λογαριασμών, της συγκέντρωσης των λογαριασμών του γενικού καθολικού και του προσδιορισμού του αποτελέσματος είναι κανονικές και πλήρεις.

Για την επίτευξη των ανωτέρω σκοπών ο ελεγκτής:

- α)** Παρατηρεί δείγμα παραστατικών των συναλλαγών και εξετάζει την πληρότητα και τη νομιμότητα τους,
- β)** Εξετάζει δείγμα συναλλαγών για να εξακριβώσει το βαθμό της πιστής εφαρμογής των μέτρων του εσωτερικού ελέγχου στην έκδοση των παραστατικών
- γ)** Επαληθεύει την ακρίβεια της μεταφοράς των πληροφοριών για τις συναλλαγές του δείγματος από τα παραστατικά στα λογιστικά βιβλία,
- δ)** Διενεργεί κριτική ανάλυση των συναλλαγών της χρήσης για να προσδιορίσει το εύλογο των οικονομικών μεγεθών τους.

Με την ολοκλήρωση του ελέγχου των συναλλαγών, ο ελεγκτής πρέπει να διαθέτει επαρκή και κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία αξιοποιεί για να διαμορφώσει την κρίση του σχετικά με την αξιοπιστία των λογιστικών πληροφοριών. Επειδή η κρίση του ελεγκτή δεν είναι απαλλαγμένη από τον κίνδυνο λάθους, θα πρέπει ο ίδιος να προβεί στην επαλήθευση της ειλικρίνειας των υπολοίπων των λογαριασμών στο τέλος της χρήσης.

3.3.6. Έλεγχος Τεκμηρίωσης Υπολοίπων Λογαριασμών

Αυτός ο έλεγχος διενεργείται στο τέλος της χρήσης και κατά το στάδιο της διαμόρφωσης των οριστικών υπολοίπων των λογαριασμών. Ο ελεγκτής επιδιώκει να επαληθεύσει την ακρίβεια αυτών των υπολοίπων και να εξετάσει το εύλογο του μεγέθους τους. Αναλυτικότερα, αποβλέπει στο να διαπιστώσει εάν:

- α)** Τα υπάρχοντα στοιχεία έχουν πλήρως και κανονικά καταχωρηθεί στα βιβλία της επιχείρησης (π.χ. δεν υπάρχουν απαιτήσεις από πωλήσεις που να μην έχουν καταχωρηθεί),
- β)** Τα υπάρχοντα στοιχεία ανήκουν στην κυριότητα της επιχείρησης (π.χ. αποθέματα, πάγια) ή απαιτήσεις (π.χ. πελάτες) και οι υποχρεώσεις (π.χ. προμηθευτές, δάνεια) αφορούν την επιχείρηση,
- γ)** Τα στοιχεία που αναγράφουν οι λογαριασμοί του ισολογισμού υπάρχουν πράγματι,
- δ)** Τα υπάρχοντα στοιχεία έχουν αποτιμηθεί σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές και τις διατάξεις του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου,
- ε)** Οι λογαριασμοί των στοιχείων παρουσιάζονται με σαφήνεια στις λογιστικές καταστάσεις.

Για την επίτευξη των ανωτέρω σκοπών, ο ελεγκτής πρέπει να:

- α)** Παρακολουθήσει τη διενέργεια της απογραφής και να ελέγξει την ορθότητα των υπολογισμών της αποτίμησης των στοιχείων του ισολογισμού,
- β)** Εξασφαλίσει την επιβεβαίωση από τρίτους της ύπαρξης και του ύψους των δικαιωμάτων, των απαιτήσεων και των υποχρεώσεων της επιχείρησης,
- γ)** Επαληθεύσει τη συμφωνία των υπολοίπων των λογαριασμών του ισολογισμού με τα αποτελέσματα της απογραφής όπως αυτά αναγράφονται στο βιβλίο απογραφών,
- δ)** Ελέγξει εάν η παράθεση των λογαριασμών στις λογιστικές καταστάσεις ακολουθεί το σχετικό υπόδειγμα του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου.

Η έκταση της επαλήθευσης καθορίζεται από τον ελεγκτή με βάση την επαγγελματική του κρίση. Ποικίλλει δε ανάλογα με το αντικείμενο του ελέγχου, το κόστος των εργασιών και το ύψος του κινδύνου του εσωτερικού ελέγχου.

Η επιτυχής εκτέλεση του ελέγχου τεκμηρίωσης προϋποθέτει ότι ο ελεγκτής έχει καθορίσει:

- α)** Το μέγεθος του δείγματος των παραστατικών που αφορούν τις λογιστικές εργασίες τέλους της χρήσης
- β)** Το ύψος του ελεγκτικού κινδύνου που είναι διατεθειμένος να αναλάβει, εφόσον καμία διαδικασία επαλήθευσης δεν είναι απαλλαγμένη από τον κίνδυνο λανθασμένης ενέργειας,

γ) Τις ελεγκτικές μεθόδους που θα εφαρμόσει λαμβάνοντας υπόψη του το κόστος του ελέγχου και το διαθέσιμο χρόνο για τη διενέργεια του ελέγχου.

Το στάδιο αυτό της ελεγκτικής εργασίας ολοκληρώνεται με την εξέταση των μεταγενέστερων της χρήσης γεγονότων και την εκτίμηση της δυνατότητας της επιχείρησης να συνεχίσει τις δραστηριότητες της στο μέλλον. Έτσι ο ελεγκτής συγκεντρώνει ένα σύνολο αποδεικτικών στοιχείων (ελεγκτικών τεκμηρίων) που καταχωρεί στα φύλλα εργασίας του.

3.3.7. Έκφραση Γνώμης

Στο τελευταίο στάδιο της ελεγκτικής εργασίας ο ελεγκτής αξιολογεί την επάρκεια και την καταλληλότητα των αποδεικτικών στοιχείων που έχει συλλέξει. Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν το πλήθος και τη σοβαρότητα των λαθών, των παραλείψεων, των καταδολιεύσεων και των λογιστικών νοθεύσεων που πραγματικά έγιναν κατά τη διάρκεια. Ο ελεγκτής αξιολογεί τη σοβαρότητα των επιπτώσεων τους στην αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων και αποφασίζει αν θα πρέπει να εκφέρει ανεπιφύλακτη ή με επιφύλαξη γνώμη ή και αντίθετη γνώμη. Σε περιπτώσεις που τα συμπεράσματα του ελέγχου, ή οι συνθήκες διενέργειας του ελεγκτικού έργου δεν επιτρέπουν την έκφραση γνώμης, τότε ο ελεγκτής πρέπει να αιτιολογεί πλήρως την άρνηση του.

Η γνώμη του ελεγκτή αναγράφεται στην έκθεση του ελέγχου ή στο πιστοποιητικό ελέγχου, που υποβάλλεται στη γενική συνέλευση των μετόχων και στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας. Το ίδιο πιστοποιητικό ελέγχου δημοσιεύεται μαζί με τις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης.

3.4. Μεθοδολογία Εξωτερικού ελέγχου

Έχει ήδη γίνει σαφές ότι ένα από τα βασικά σημεία της επιστημονικής ελεγκτικής εργασίας είναι η εκτενής εφαρμογή της δειγματοληψίας για την άντληση αποδεικτικών στοιχείων με το ελάχιστο δυνατό κόστος. Εκτός της συγκεκριμένης μεθοδολογίας, ο ελεγκτής ακολουθεί πάντοτε τις μεθόδους του οριζόντιου και του κάθετου ελέγχου.

Ο οριζόντιος ή προοδευτικός έλεγχος αποσκοπεί στη συγκέντρωση πληροφοριακών στοιχείων τα οποία αποδεικνύουν ότι όλα τα λογιστικά γεγονότα της επιχείρησης έχουν καταχωρηθεί κανονικά και νομότυπα στα βιβλία της. Συγκεκριμένα, ο ελεγκτής

επιλέγει ένα δείγμα παραστατικών που απεικονίζουν τα λογιστικά γεγονότα μιας προκαθορισμένης χρονικής περιόδου (π.χ. 10 ημερών) και ακολουθεί την ίδια ροή των καταχωρήσεων στο λογιστικό σύστημα που ακολούθησε αρχικά ο λογιστής της επιχείρησης. Έτσι, ελέγχει προσεκτικά:

- α)** Όλα τα δικαιολογητικά του δείγματος για πληρότητα και νομιμότητα,
- β)** Τη μεταφορά των λογιστικών πληροφοριών από τα δικαιολογητικά στα ημερολόγια και στα αναλυτικά καθολικά για ακρίβεια,
- γ)** Τις καταχωρήσεις στο συγκεντρωτικό ημερολόγιο και τη μεταφορά τους στο γενικό καθολικό για σφάλματα και παραλείψεις,
- δ)** Την κατάρτιση των ισοζυγίων και την τήρηση του βιβλίου αποθήκης για ελλείψεις και λάθη,
- ε)** Τη διαδικασία κατάρτισης των λογιστικών καταστάσεων για νομιμότητα.

Εκτός από τον οριζόντιο έλεγχο, ο ελεγκτής ακολουθεί διαδικασίες κάθετου ή αναδρομικού ελέγχου για να συγκεντρώσει στοιχεία που του επιτρέπουν να αποδείξει ότι το περιεχόμενο των λογαριασμών αναφέρεται σε συναλλαγές (γεγονότα) που πραγματικά έγιναν κατά τη διάρκεια της χρήσης και αφορούν την επιχείρηση. Επιλέγει ένα δείγμα καταχωρήσεων από τους λογαριασμούς του γενικού καθολικού και ακολουθεί μια διαδρομή που είναι αντίστροφη από αυτή που ακολούθησε αρχικά ο λογιστής. Ελέγχει, δηλαδή με επιμέλεια:

- α)** Την ακρίβεια του οριστικού ισοζυγίου και των ισοζυγίων των αναλυτικών καθολικών,
- β)** Την πληρότητα του βιβλίου απογραφής και τη νομιμότητα των διαδικασιών απογραφής,
- γ)** Την ακρίβεια της μεταφοράς των λογιστικών πληροφοριών από το ημερολόγιο στα καθολικά,
- δ)** Την ύπαρξη, την πληρότητα και τη νομιμότητα των δικαιολογητικών εγγράφων που αντιστοιχούν στο δείγμα των καταχωρήσεων που επέλεξε.

Τα ευρήματα της διενέργειας του οριζοντίου και του κάθετου ελέγχου συσχετίζονται και αναλύονται στο τέλος της ελεγκτικής διαδικασίας, έτσι ώστε να μπορέσει ο ελεγκτής να συνάγει χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τη νομιμότητα των λογιστικών

διαδικασιών και των μεθόδων, την ειλικρίνεια των λογιστικών στοιχείων και την αντικειμενικότητα των λογιστικών καταστάσεων.

Εκτός από τις μεθόδους του οριζόντιου και του κάθετου ελέγχου, ο ελεγκτής εφαρμόζει μεθόδους κριτικής ανάλυσης των λογιστικών στοιχείων. Προβαίνει σε διαχρονικές συγκρίσεις ορισμένων χαρακτηριστικών λογιστικών καταστάσεων κοινών στοιχείων. Καταρτίζει αριθμοδείκτες ρευστότητας, κυκλοφοριακής ταχύτητας, αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας. Με τη βοήθεια των αριθμοδεικτών και των άλλων μεθόδων κριτικής ανάλυσης, ο ελεγκτής εξετάζει πόσο ευλόγα είναι τα βασικά χρηματοοικονομικά μεγέθη της επιχείρησης. Εάν ορισμένα από αυτά δε θεωρούνται εύλογα ή δε δικαιολογούνται από τις γενικές συγκυρίες της αγοράς, τότε τα ελέγχει σε μεγαλύτερο βάθος.

3.5. Αποδεικτικά Στοιχεία

Ως αποδεικτικά στοιχεία ή ελεγκτικά τεκμήρια θεωρούνται τα δεδομένα, οι πληροφορίες και οτιδήποτε άλλο τεκμηριώνει την αποδοχή ή την απόρριψη μιας άποψης. Τα στοιχεία που συγκεντρώνει ο ελεγκτής είναι πολυπληθή, ανομοιογενή, σημαντικά και σχετικά με το αντικείμενο του ελέγχου. Χρειάζεται να ταξινομηθούν, να αναλυθούν και να αξιολογηθούν προτού αξιοποιηθούν για τη θεμελίωση της γνώμης του.

Το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων μπορεί να διαχωριστεί σε δύο ομάδες. Η πρώτη περιλαμβάνει, κυρίως, λογιστικά στοιχεία, τα οποία συμβάλλουν, κατά κύριο λόγο, στην τεκμηρίωση της αξιολόγησης του εσωτερικού ελέγχου, ενώ η δεύτερη περιέχει στοιχεία που είναι παράγωγα της ελεγκτικής εργασίας.

Τα πιο βασικά από τα αποδεικτικά στοιχεία της πρώτης ομάδας είναι τα εξής:

- Τα λογιστικά βιβλία,
- Οι αριθμοδείκτες,
- Οι υπολογιστικές εργασίες,
- Τα έγγραφα της επιχείρησης,
- Τα ισοζύγια.

Στην δεύτερη ομάδα εντάσσονται τα εξής:

- Φυσικά αποδεικτικά στοιχεία,
- Έγγραφα προς τον ελεγκτή από την ελεγχόμενη επιχείρηση και τους τρίτους,
- Μεταγενέστερα του ισολογισμού γεγονότα,
- Πληροφοριακά στοιχεία που προέρχονται από συνεντεύξεις, παρατηρήσεις και επισημάνσεις του ελεγκτή.

Κάθε ένα από τα παραπάνω αποδεικτικά στοιχεία αναλύεται στις παραγράφους που ακολουθούν.

3.5.1. Λογιστικά βιβλία

Τα ημερολόγια (συγκεντρωτικό και αναλυτικά) τα καθολικά (γενικό και αναλυτικά), το βιβλίο απογραφής, τα μητρώα περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων αποτελούν τα πιο βασικά από τα λογιστικά βιβλία. Ως λογιστικά βιβλία θεωρούνται, επίσης, τα διάφορα ηλεκτρονικά αρχεία.

Η εξέταση των λογιστικών βιβλίων βοηθά τον ελεγκτή να παρατηρήσει και να επιβεβαιώσει:

- α)** Την ορθότητα της λογιστικοποίησης των οικονομικών συναλλαγών,
- β)** Την πληρότητα της μεταφοράς των πληροφοριών από τα ημερολόγια στους περιληπτικούς και τους αναλυτικούς λογαριασμούς,
- γ)** Την αυστηρότητα της εφαρμογής των μηχανισμών ελέγχου της λειτουργίας του λογιστικού συστήματος
- δ)** Τη σαφήνεια με την οποία παρουσιάζονται οι λογαριασμοί στις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης.

Η αποδεικτική ισχύς των λογιστικών βιβλίων καθορίζεται από την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του συνόλου του λογιστικού συστήματος. Ο σαφής καταμερισμός των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων, η συνεχής και πιστή εφαρμογή των λογιστικών αρχών και των σχετικών νόμων, η τακτική κατάρτιση των ισοζυγίων και η περιοδική επαλήθευση των υπολοίπων των λογαριασμών είναι μερικά από τα μέτρα διασφάλισης της αποδεικτικής ισχύς των βιβλίων.

3.5.2. Έγγραφα της επιχείρησης

Τα έγγραφα (παραστατικά) που έχει στην κατοχή της η επιχείρηση διακρίνονται σε συναλλακτικά έγγραφα και σε μη συναλλακτικά έγγραφα. Τα πρώτα περιγράφουν τα λογιστικά γεγονότα της χρήσης, ενώ τα δεύτερα μαρτυρούν οικονομικά γεγονότα ή μη συναλλακτική δραστηριότητα.

Συναλλακτικά είναι τα έγγραφα που:

- α)** Εκδίδει η ίδια η επιχείρηση και πιστά αντίγραφα τους περιμένουν στα αρχεία της,
- β)** Εκδίδουν τρίτοι και απευθύνονται στην επιχείρηση,

Τα τιμολόγια πωλήσεων, τα πιστωτικά σημειώματα για επιστροφές αγαθών από πελάτες ή για χορήγηση εκπτώσεων, οι αποδείξεις εισπραξής, τα εντάλματα πληρωμής, τα δελτία παραλαβής και αποστολής είναι τα πιο βασικά από τα παραστατικά. Εξίσου σημαντικό είναι και το έγγραφο της επιταγής που εκδίδει η επιχείρηση. Αν και δεν παραμένει στην επιχείρηση αλλά στην τράπεζα που την εξόφλησε, η εξοφλημένη επιταγή βρίσκεται στην διάθεση της επιχείρησης ως απόδειξη της γενόμενης πληρωμής.

Τα τιμολόγια πωλήσεων και τα πιστωτικά σημειώματα που εκδίδουν οι προμηθευτές, φορτωτικά έγγραφα που συνοδεύουν τα τιμολόγια των προμηθευτών, οι εκκαθαρίσεις των τραπεζών (extrait), τα δελτία παραγγελίας των πελατών, οι μετοχές και οι ομολογίες που εκδίδουν άλλες οικονομικές μονάδες και έχει στην κυριότητα της η επιχείρηση είναι τα πιο γνωστά από τα έγγραφα που προέρχονται από τρίτους και απευθύνονται προς την επιχείρηση όπου παραμένουν. Η αποδεικτική δύναμη αυτών είναι αρκετά ισχυρή εφόσον ο ελεγκτής:

- α)** Είναι σε θέση να επαληθεύσει την ακρίβεια του περιεχομένου τους,
- β)** Έχει διαπιστώσει ότι η ελεγχόμενη επιχείρηση διαθέτει ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου,
- γ)** Έχει εξακριβώσει ότι είναι θεωρημένα από την αρμόδια φορολογική Αρχή.

Ορισμένα έγγραφα εκδίδονται από την επιχείρηση, μεταβιβάζονται σε τρίτους και καταλήγουν πάλι σε αυτήν. Τα γραμμάτια πληρωτέα ανήκουν σ' αυτήν την κατηγορία. Η αποδεικτική τους αξία είναι ιδιαίτερα μεγάλη γιατί η ορθότητα και η γνησιότητα τους ελέγχονται πλήρως από την επιχείρηση και τον εξωτερικό ελεγκτή.

3.5.3. Ισοζύγια - Αριθμοδείκτες

Τα διάφορα ισοζύγια που καταρτίζει η ελεγχόμενη επιχείρηση αποτελούν για τον ελεγκτή στοιχεία που αποδεικνύουν την αρτιότητα της λογιστικής της οργάνωσης. Με την επαλήθευση τους ο ελεγκτής αξιολογεί την ορθότητα της μεταφοράς των πληροφοριών από τα ημερολόγια στα καθολικά, την πληρότητα των λογαριασμών του γενικού καθολικού και των αναλυτικών καθολικών καθώς και την αρτιότητα της προσαρμογής των λογιστικών βιβλίων στο τέλος της χρήσης.

3.5.4. Υπολογιστικές Εργασίες

Οι υπολογισμοί που εκτελούν οι λογιστές στα διάφορα στάδια της εργασίας τους μπορεί να χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικά στοιχεία, περιορισμένης όμως ισχύος. Ως παράδειγμα αναφέρονται οι υπολογισμοί του ποσού της ετήσιας απόσβεσης και των προβλέψεων καθώς και του αποτελέσματος της απογραφής.

3.5.5. Φυσικά Αποδεικτικά Στοιχεία

Πρόκειται για τα στοιχεία που αποδεικνύουν την ύπαρξη, την ποσότητα (αριθμό) και την αξία των διαφόρων περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης. Είναι αποτέλεσμα κατά κανόνα της διενέργειας φυσικής ή εσωλογικής απογραφής στο τέλος της χρήσης.

3.5.6. Έγγραφα προς τον ελεγκτή.

Ο ελεγκτής δέχεται έγγραφα τόσο από τη διοίκηση της ελεγχόμενης επιχείρησης όσο και από πρόσωπα που συναλλάσσονται με την επιχείρηση (προμηθευτές, πελάτες, τράπεζες). Στην πρώτη κατηγορία των εγγράφων ανήκουν οι ισχυρισμοί της διοίκησης και την πληρότητα και την ειλικρίνεια των λογιστικών βιβλίων και τις εκτιμήσεις της για γεγονότα που πιθανόν να συμβούν και μετά την ολοκλήρωση του εξωτερικού ελέγχου. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι επιβεβαιωτικές επιστολές, που απευθύνουν στον ελεγκτή κατόπιν αιτήσεως του οι τρίτοι (τράπεζες, προμηθευτές και πελάτες), τα αντίγραφα κίνησης των τραπεζικών λογαριασμών (καταθέσεων και δανείων) της επιχείρησης και οι γνωματεύσεις των εμπειρογνομόνων, που ζήτησε ο ελεγκτής

3.5.7. Μεταγενέστερα της Χρήσης Γεγονότα

Είναι που παρουσιάζονται μετά την κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων της και πριν το τέλος του ελέγχου, να επηρεάζουν σημαντικά τη διαμόρφωση της μελλοντικής οικονομικής της θέσης. Τα γεγονότα αυτά ενδιαφέρουν τον ελεγκτή μόνον όταν έχουν κάποια ουσιαστική επίδραση στην αξιοπιστία των λογιστικών στοιχείων που έχει ελέγξει.

3.5.8. Συνεντεύξεις – Παρατηρήσεις

Ο ελεγκτής εξασφαλίζει προφορικά αποδεικτικά στοιχεία μέσω συνεντεύξεων. Υποβάλλει σχετικά ερωτήματα στα στελέχη της επιχείρησης για τη λειτουργία και δομή του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και τη λογιστική οργάνωση.

3.6. Καταλληλότητα Αποδεικτικών Στοιχείων

Ο ελεγκτής έχει στη διάθεση του, μετά την ολοκλήρωση του ελεγκτικού έργου, πληθώρα δεδομένων και πληροφοριών που αφορούν :

- α)** Τη δραστηριότητα, τη χρηματοοικονομική θέση και τα αποτελέσματα των εργασιών της επιχείρησης,
- β)** Την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου,
- γ)** την αρτιότητα του λογιστικού συστήματος,
- δ)** Την ακρίβεια των αποτελεσμάτων της απογραφής,
- ε)** Την σαφήνεια με την οποία παρουσιάζονται οι λογαριασμοί στις λογιστικές καταστάσεις.

Από τα στοιχεία αυτά ο ελεγκτής πρέπει να επιλέξει τα πιο κατάλληλα, δηλαδή εκείνα που του επιτρέπουν να ικανοποιήσει τους σκοπούς του ελέγχου. Η καταλληλότητα αναφέρεται στην ποιότητα τους, δηλαδή στην αποδεικτική τους δύναμη.

Τα αποδεικτικά στοιχεία θεωρούνται κατάλληλα για το έργο του ελεγκτή εάν είναι

- Σχετικά,
- Αντικειμενικά,
- Επαληθεύσιμα,
- Αυθεντικά.

3.7. Επάρκεια Αποδεικτικών Στοιχείων

Τον καθορισμό της καταλληλότητας των στοιχείων ακολουθεί η διαδικασία προσδιορισμού της επάρκειάς τους, δηλαδή της ποσότητας των στοιχείων που χρειάζονται. Πόσα αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να εξασφαλίσει ο ελεγκτής για να μπορέσει να κρίνει ορθολογικά την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων ;

Οι προσδιοριστικοί παράγοντες της επάρκειας είναι οι εξής :

- α)** Η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου,
- β)** Οι φόβοι του ελεγκτή για νόθευση των λογαριασμών εκ μέρους της διοίκησης της επιχείρησης,
- γ)** Η σπουδαιότητα των αποδεικτικών στοιχείων,
- δ)** Το κόστος της εξασφάλισης του αποδεικτικού υλικού.

Κατά τη διάρκεια του ελέγχου, ο ελεγκτής αντιμετωπίζει τον κίνδυνο να συγκεντρώσει στοιχεία που είναι ανακριβή και αναξιόπιστα. Αντιμετωπίζει, δηλαδή, τον κίνδυνο να χρησιμοποιήσει ακατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία. Αν ο κίνδυνος αυτός είναι υψηλός, τότε θα πρέπει να συγκεντρώσει περισσότερα στοιχεία από ό,τι στις περιπτώσεις που ο κίνδυνος είναι φυσιολογικός,

Η πιθανότητα λανθασμένης εκτίμησης της καταλληλότητας των αποδεικτικών στοιχείων περιορίζεται κάτω από συνθήκες ισχυρού εσωτερικού ελέγχου.

3.8. Φύλλα Εργασίας

Τα διάφορα στοιχεία και πληροφορίες που συγκεντρώνει ο ελεγκτής ταξινομούνται και καταχωρούνται σε διάφορες καταστάσεις, πίνακες, εκθέσεις και αναφορές που ονομάζονται φύλλα εργασίας. Ως φύλλα εργασίας (Working papers) θεωρούνται, επίσης, τα διάφορα έγγραφα που συγκεντρώνει ή χρησιμοποιεί ο ελεγκτής, όπως οι επιβεβαιωτικές επιστολές, τα ερωτηματολόγια, το οργανόγραμμα της επιχείρησης, τα πρακτικά συνεδριάσεων, τα ισοζύγια, κ.λπ. Το σύνολο των φύλλων εργασίας αποτελεί το φάκελο ελέγχου.

Τα φύλλα εργασίας περιέχουν ακόμη στοιχεία που αναφέρονται:

- α)** Στο σχεδιασμό, τον προγραμματισμό, την οργάνωση και την εκτέλεση της ελεγκτικής εργασίας, καθώς και στην ανάθεση του ελεγκτικού έργου στο προσωπικό του ελεγκτή,

- β) Στο συντονισμό και την εποπτεία των ελεγκτικών εργασιών,
- γ) Στη θεμελίωση της γνώμης του ελεγκτή για την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου και την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων,
- δ) Στις προτάσεις και τις συστάσεις του ελεγκτή προς τη διοίκηση της ελεγχόμενης επιχείρησης.

Το περιεχόμενο των φύλλων εργασίας είναι ενδεικτικό της χρησιμότητας τους για τον ελεγκτή. Συγκεκριμένα, τα φύλλα εργασίας είναι ο κρίκος που συνδέει τα λογιστικά βιβλία με την έκθεση (πιστοποιητικό) ελέγχου. Αρχικά, ο ελεγκτής ελέγχει τα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης, συγκεντρώνει τα απαιτούμενα αποδεικτικά στοιχεία και κατόπιν, εξετάζει, αναλύει και αξιοποιεί το συγκεντρωμένο αποδεικτικό υλικό ώστε να μορφώσει τη γνώμη του για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Χωρίς την τήρηση ορθολογικά οργανωμένων φύλλων εργασίας, ο ελεγκτής αδυνατεί να ολοκληρώσει με επιτυχία της συγκεκριμένη εργασία.

Η τήρηση των φύλλων εργασίας συμβάλλει αποφασιστικά στην άρτια οργάνωση και τον πλήρη συντονισμό του ελεγκτικού έργου. Ο ελεγκτής, έχοντας προγραμματίσει προσεκτικά την εργασία του προσωπικού του, μπορεί να συντονίσει την ταυτόχρονη εκτέλεσή της μέσα από το πρόγραμμα ελέγχου. Η εργασία οποιουδήποτε βοηθού ή συνεργάτη του θεωρείται ολοκληρωμένη σύμφωνα με το πρόγραμμα μόνον όταν η πλήρης εκτέλεσή της αποδεικνύεται από τα φύλλα εργασίας που έχει συντάξει ο υπεύθυνος του ελέγχου.

Τα φύλλα εργασίας στοιχειοθετούν την ποιότητα και την ορθότητα του πορίσματος του ελέγχου. Αυτά επικαλείται ο ελεγκτής ως επίδειξη επιμέλειας που έχει επιδείξει κατά τη διενέργεια του ελέγχου, στις περιπτώσεις που αυτή η επιμέλεια αμφισβητείται ενώπιον του Δικαστηρίου. Επομένως, ο ελεγκτής προσπαθεί να αποφύγει αντιφατικές δηλώσεις ή αναφορές κατά την σύνταξη τους.

Αν και περιέχουν στοιχεία που αφορούν την ελεγχόμενη επιχείρηση, τα φύλλα εργασίας ανήκουν στην αποκλειστική κυριότητα του ελεγκτή. Είναι απόρρητα έγγραφα και φυλάσσονται σε φακέλους κατά τρόπο που διευκολύνεται η ευχερής ανεύρεσή τους. Οι φάκελοι αυτοί διακρίνονται σε μόνιμους φακέλους ελέγχου και σε φακέλους ετήσιων ελέγχων.

Οι μόνιμοι φάκελοι περιέχουν έγγραφα, στοιχεία και πληροφορίες που συγκεντρώνονται κατά το στάδιο της ενημέρωσης του ελεγκτή και του προκαταρκτικού ελέγχου. Συγκεκριμένα, περιέχουν αντίγραφα του καταστατικού της εταιρίας, των κανονισμών, των οργανογραμμάτων, του λογιστικού σχεδίου, περίληψη των λογιστικών αρχών, περιγραφές των χώρων εργασίας, της παραγωγής και τη αποθήκευση κ.λπ. Οι ίδιοι φάκελοι περιέχουν, ακόμη, αναλύσεις λογαριασμών με ελάχιστες μεταβολές (π.χ. λογαριασμοί οικοπέδων). Η αποδεικτική ισχύς τους είναι περιορισμένη. Παραμένουν δε στην επιχείρηση και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ενημέρωση των ελεγκτών επόμενων χρήσεων.

Στο φάκελο των ετήσιων ελέγχων ταξιθετούνται τα φύλλα εργασίας του τρέχοντος ελέγχου. Αυτά περιέχουν απόρρητες πληροφορίες, παρατηρήσεις και αποδεικτικά στοιχεία για τις ελεγκτικές διαδικασίες που ακολουθήθηκαν, τα πρόσωπα που άσκησαν τους επί μέρους ελέγχους, την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου, τα ελεγκτικά τεκμήρια και τη γνώμη του ελεγκτή. Ο φάκελος αυτός παραμένει στο γραφείο του ελεγκτή και κανείς τρίτος δεν έχει πρόσβαση στο περιεχόμενό του, καθώς αυτό συνιστά σοβαρή απόδειξη του γεγονότος ότι ο έλεγχος διενεργήθηκε σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

4.1. Γενικά

Μετά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου, ο ορκωτός ελεγκτής προχωρεί στην διενέργεια του έλεγχου τεκμηρίωσης, επιδιώκοντας να εντοπίσει τα λάθη και τις παραλείψεις που έγιναν ώστε να εκτιμήσει τις επιπτώσεις τους στην αξιοπιστία των λογιστικών πληροφοριών. Το ενδιαφέρον του ελεγκτή εστιάζεται στον έλεγχο των συναλλαγών που προσδιορίζουν την καθημερινή δραστηριότητα της επιχείρησης, χαρακτηρίζονται από σοβαρό κίνδυνο καταδολίευσης, παρουσιάζουν υψηλό ελεγκτικό κίνδυνο ενώ επηρεάζουν καθοριστικά τη διαμόρφωση της ρευστότητας και αποδοτικότητας της επιχείρησης.

Ο έλεγχος τεκμηρίωσης διακρίνεται σε έλεγχο συναλλαγών και έλεγχο υπολοίπων λογαριασμών. Ο πρώτος διενεργείται στους τελευταίους μήνες της έκαστης λογιστικής χρήσης, ενώ ο δεύτερος μετά το τέλος της χρήσης και την προσαρμογή των υπολοίπων των λογαριασμών στα αποτελέσματα της φυσικής απογραφής. Για την πιο αποτελεσματική διενέργεια του ελέγχου των συναλλαγών, οι λογαριασμοί που βρίσκονται σε άμεση σχέση μεταξύ τους, εντάσσονται σε κύκλους, οι πιο σημαντικοί από τους οποίους είναι :

- Κύκλος λογαριασμών αγορών.
- Κύκλος λογαριασμών πωλήσεων .
- Κύκλος λογαριασμών εξόδων .

Οι ανωτέρω κύκλοι βρίσκονται σε πλήρη αλληλεξάρτηση καθώς αποτελούν τμήμα του ταμειακού - λειτουργικού κυκλώματος. Ο έλεγχος των αγορών γίνεται σε συνάρτηση με των υποχρεώσεων και των πληρωμών, γεγονός που γίνεται αντιληπτό αν σκεφτούμε την διαδικασία αγοράς αποθεμάτων μετρητοίς ή επί πιστώσει. Το ίδιο ισχύει και για τις πωλήσεις επί πιστώσει ή μετρητοίς καθώς προκαλούν αύξηση ή μείωση των διαθέσιμων και των απαιτήσεων. Ο έλεγχος των υπολοίπων λογαριασμών εξόδων συνδέεται άρρηκτα με τα παραπάνω. Σκόπιμο λοιπόν είναι να εξετάσουμε αναλυτικά των κάθε κύκλο.

4.2. Έλεγχος Τεκμηρίωσης Αγορών

Οι επιχειρήσεις κατά την διαδικασία αγοράς εμπορευμάτων δημιουργούν υποχρεώσεις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες τις οποίες μέσω του εσωτερικού συστήματος έλεγχου και διεκπεραιώνουν. Η λογιστική παρακολούθηση των αγορών γίνεται μέσω των λογαριασμών της ομάδας 2 αναλυτικά από :

- 20.00.01 Αγορές χρήσεως
- 20.00.05 Εκπτώσεις αγορών ή 20.98
- 20.00.06 Επιστροφές αγορών , και από
- 38.00 Ταμείο 31 Γραμμάτια μεταβιβασμένα σε τρίτους
- 50. Προμηθευτές -51. Γραμμάτια πληρωτέα – 53.90 Επιταγές πληρωτέες
- 54.00 Φ.Π.Α 56.01 – 56.02 μεταβατικοί λογαριασμοί και 65.06 Τόκοι αγορών

Μέσω των παραπάνω λογαριασμών παρακολουθείται το κύκλωμα αγορών λογιστικά, πέραν όμως αυτού, υπάρχουν διαδικασίες ελέγχου που σκοπό έχουν να εξακριβώσουν εάν πραγματοποιήθηκαν όλες οι αγορές που εμφανίζονται στους ανωτέρω λογαριασμούς και εάν η παρουσίαση τους σ' αυτούς είναι πλήρης και ακριβής, εάν καταχωρήθηκαν στα βιβλία όλες οι υποχρεώσεις από τις αγορές και επιπλέον εάν αποτιμήθηκαν σωστά οι σχετικές υποχρεώσεις και εάν έχουν εξοφληθεί ή όχι.μή της εξολοκλήρου είσπραξης.

4.3. Σκοπός του Εξωτερικού Ελέγχου

Ο βασικός σκοπός του ελέγχου των στοιχείων των πιο πάνω λογαριασμών είναι να διαπιστωθεί από τον εξωτερικό ελεγκτή εάν :

- α)** πραγματοποιήθηκαν όλες οι πωλήσεις, και οι επιστροφές πωλήσεων και χορηγήθηκαν όλες οι εκπτώσεις που αναγράφονται στους σχετικούς λογαριασμούς,
- β)** υπάρχουν τα δικαιώματα και οι απαιτήσεις που αναγράφονται στους αντίστοιχους λογαριασμούς,
- γ)** πραγματοποιήθηκαν οι εισπράξεις όπως αναφέρουν τα λογιστικά βιβλία,
- δ)** καταχωρήθηκαν κανονικά όλες οι συναλλαγές που έγιναν και αφορούν την πραγματοποίηση πωλήσεων και επιστροφών πωλήσεων, τη χορήγηση εκπτώσεων

- σε πελάτες, τη δημιουργία απαιτήσεων και την είσπραξη τους και την πραγματοποίηση διαφόρων εξόδων,
- ε) καταχωρήθηκαν οι συναλλαγές σύμφωνα με όσα ορίζει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο,
  - ζ) οι συναλλαγές αφορούν την επιχείρηση και την παρούσα χρήση και έχουν καταχωρηθεί στους λογαριασμούς της παρούσας χρήσης.

Ο εξωτερικός ελεγκτής για να επιτύχει τους ανωτέρω σκοπούς θα πρέπει πρώτα να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα των μέτρων του εσωτερικού ελέγχου στο κύκλωμα : πωλήσεις -απαιτήσεις- εισπράξεις και μετά να διενεργήσει έλεγχο τεκμηρίωσης των συγκεκριμένων συναλλαγών.

4.4. Έλεγχος Τεκμηρίωσης

Ο ελεγκτής προσπαθεί να εξακριβώσει τα λάθη και τις παραλείψεις που έγιναν κατά την τήρηση των λογιστικών βιβλίων και κατά τη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων της ελεγχόμενης επιχείρησης. Με τον εντοπισμό τους και κατά την εκτίμηση της σοβαρότητάς τους είναι σε θέση να καθορίσει την επίδρασή τους στο βαθμό αξιοπιστίας των λογιστικών πληροφοριών. Το σύνολο των ενεργειών του συνιστά το έργο του ελέγχου τεκμηρίωσης.

Οι διαδικασίες του ελέγχου τεκμηρίωσης διακρίνονται σε αυτές **α)** του ελέγχου των συναλλαγών των πωλήσεων, της δημιουργίας των απαιτήσεων και της είσπραξης τους και **β)** του ελέγχου των υπολοίπων των λογαριασμών των απαιτήσεων και των διαθέσιμων.

4.4.1. Έλεγχος Τεκμηρίωσης Πωλήσεων

Ο σκοπός του συγκεκριμένου ελέγχου είναι να επιτρέψει στον ελεγκτή να εξακριβώσει εάν:

- α)** Οι πωλήσεις, οι επιστροφές και οι εκπτώσεις των πωλήσεων που παρουσιάζουν οι λογιστικές καταστάσεις έγιναν πραγματικά στη διάρκεια της χρήσης και αφορούν την ελεγχόμενη επιχείρηση,
- β)** Όλες οι πωλήσεις, οι επιστροφές και οι εκπτώσεις πωλήσεων έχουν καταχωρηθεί πλήρως στα βιβλία της επιχείρησης,

- γ) Όλες οι πωλήσεις έχουν τιμολογηθεί κανονικά,
- δ) Όλες οι σχετικές με τις πωλήσεις πιστώσεις έχουν χορηγηθεί ύστερα από νομότυπη έγκριση του εξουσιοδοτημένου οργάνου,
- ε) Όλες οι επιστροφές πωλήσεων έγιναν κατόπιν σχετικής έγκρισης της επιχείρησης.

Για να επιτύχει τον πιο πάνω σκοπό, ο ελεγκτής :

- α) Ελέγχει τα στοιχεία που περιέχει δείγμα τιμολογίων πωλήσεων και τα συγκρίνει με τα αντίστοιχα των εντολών πωλήσεων, των δελτίων αποστολής και των τιμοκαταλόγων,
- β) Επαληθεύει τους υπολογισμούς στα τιμολόγια του δείγματος (ποσότητα, τιμή και μονάδα, Φ.Π.Α κ.λπ.),
- γ) Ελέγχει την πληρότητα των καταχωρήσεων του δείγματος των τιμολογίων στα ημερολόγια και του αντίστοιχους λογαριασμούς,
- δ) Ελέγχει δείγμα πιστωτικών σημειωμάτων ως προς την εγκυρότητα των υπογραφών, την αρτιότητα των καταχωρήσεων τους στα ημερολόγια και τους αναλυτικούς λογαριασμούς, την απόδοση του Φ.Π.Α στο Δημόσιο και την ακρίβεια των υπολογισμών,
- ε) Ανατρέχει στα παραστατικά που αντιστοιχούν στο δείγμα των καταχωρήσεων στους λογαριασμούς των αναλυτικών καθολικών και ελέγχει αν αφορούν πραγματοποιημένες πωλήσεις π.χ. φέρουν τις απαραίτητες υπογραφές των πελατών,
- ς) Εξετάζει εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις χορήγησης των εκπτώσεων και έγκρισης των επιστροφών.

Εκτός από τις ανωτέρω διαδικασίες, ο ελεγκτής ελέγχει δειγματοληπτικά ορισμένα τιμολόγια πωλήσεων και πιστωτικά σημειώματα, ως προς τη συνέχεια της αρίθμησης τους και ως προς τους λόγους της ακύρωσης συγκεκριμένων τιμολογίων και επαληθεύει την ορθότητα των αριθμητικών πράξεων και των υπολογισμών τους. Έτσι, μπορεί να εντοπίσει τη χρήση εικονικών τιμολογίων και να ανακαλύψει παραλείψεις ή καταδολιεύσεις.

4.4.2. Έλεγχος Τεκμηρίωσης Απαιτήσεων

Ο εξωτερικός ελεγκτής ελέγχει τους λογαριασμούς των απαιτήσεων στην προσπάθειά του να αποδείξει :

- α)** Την πληρότητα της καταχώρησης των συναλλαγών που οδήγησαν στη δημιουργία των απαιτήσεων,
- β)** Την αντικειμενικότητα του περιεχομένου τους,
- γ)** Την ορθότητα της αποτίμησης των απαιτήσεων,
- δ)** Τη σαφήνεια της παρουσίασης τους στον ισολογισμό τέλους χρήσης.

Προκειμένου να εξασφαλίσει το απαραίτητο αποδεικτικό υλικό, ο ελεγκτής :

- α)** Συγκρίνει το περιεχόμενο των ισοζυγίων των λογαριασμών απαιτήσεων με τα υπόλοιπα των λογαριασμών των αναλυτικών καθολικών ή του βιβλίου των γραμματίων εισπρακτέων.
- β)** Ελέγχει τους όρους των πιστώσεων που χορηγήθηκαν συγκρίνοντας τους με αυτούς που καθορίζει η εκάστοτε πιστωτική πολιτική της επιχείρησης,
- γ)** Ελέγχει την ακρίβεια της καταχώρησης δείγματος συναλλαγών με την παρακολούθηση της ροής των πληροφοριών από τα παραστατικά στα ημερολόγια, τα αναλυτικά καθολικά, το γενικό καθολικό και τις λογιστικές καταστάσεις,
- δ)** Ελέγχει την αντικειμενικότητα και την πληρότητα των καταχωρήσεων με την επιλογή δείγματος καταχωρήσεων, την αναδρομή στα δικαιολογητικά τους και τον εντοπισμό λαθών ή παραλείψεων,
- ε)** Επαληθεύει την ορθότητα των υπολογισμών.

Οι ενέργειες αυτές δεν οδηγούν ούτε στην επαλήθευση της ορθότητας των αποτελεσμάτων της αποτίμησης και του υπολοίπου των λογαριασμών των απαιτήσεων στο τέλος της χρήσης, αλλά ούτε και στον έλεγχο της σαφήνειας με την οποία παρουσιάζονται οι λογαριασμοί στον ισολογισμό. Αυτά επιτυγχάνονται με τη διενέργεια του ελέγχου τεκμηρίωσης του υπολοίπου των λογαριασμών.

4.4.3 Έλεγχος Τεκμηρίωσης Εισπράξεων

Στο στάδιο του ελέγχου, ο ελεγκτής προσπαθεί να εξακριβώσει εάν :

- α)** Οι εισπράξεις που παρουσιάζονται καταχωρημένες στα βιβλία της επιχείρησης αφορούν πόσά που έχουν πράγματι εισπραχθεί μέσα στην παρούσα χρήση,

- β)** Όλες οι εισπράξεις έχουν καταχωρηθεί κανονικά στο ημερολόγιο εισπράξεων και στους λογαριασμούς των διαθέσιμων και των απαιτήσεων,
- γ)** Τα ποσά που εισπράττει η επιχείρηση τα καταθέτει αυτούσια και αυθημερόν στην τράπεζα.

Για να μπορέσει ο ελεγκτής να επιτύχει τους ανωτέρω σκοπούς του, πρέπει να συλλέξει το απαραίτητα αποδεικτικό υλικό. Εξετάζει δείγμα αποδείξεων είσπραξης ως προς το ποσό, την ημερομηνία, το όνομα του πελάτη, την πώληση που αφορά και τις υπογραφές του ταμιά κατ του λογιστή. Τα στοιχεία αυτά τα συγκρίνει με **α)** τα αντίστοιχα που θεμελιώνουν το δικαίωμα για είσπραξη, **β)** το περιεχόμενο του ημερολογίου εισπράξεων και **γ)** τις αποδείξεις κατάθεσης που εκδίδει η τράπεζα. Από τη σύγκριση αυτή, ο ελεγκτής συνάγει το συμπέρασμα ότι η ελεγχόμενη επιχείρηση καταχωρεί κανονικά τις εισπράξεις της στα λογιστικά της βιβλία και ότι τις καταθέτει εντός της ημέρας αυτούσιες στην τράπεζα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ – ΑΜΟΙΒΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΤΩΝ

5.1. Γενικά

Η εργασία είναι ένας από τους βασικούς συντελεστές της παραγωγικής και συναλλακτικής δραστηριότητας των οικονομικών μονάδων και εκφράζει τη συμβολή των εργαζόμενων στην επίτευξη των σκοπών τους. Προσφέρεται δε, σε διάφορες μορφές και σε ποικίλα επίπεδα ειδίκευσης.

Η αμοιβή της εργασίας αποτελεί σημαντικό στοιχείο του κόστους παραγωγής αγαθών και παροχής υπηρεσιών. Θεωρείται ως το πιο ανελαστικό από τα ταμειακά λειτουργικά έξοδα. Επηρεάζει δε, σε μεγάλο βαθμό τη ρευστότητα και την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων.

Λόγω της τεράστιας σημασίας της εργασίας για το κοινωνικό σύνολο, ο νομοθέτης στη χώρα μας έχει προνοήσει, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται σε μεγάλο βαθμό, η ακριβοδίκαιη αμοιβή του εργαζομένου. Διάφορες νομοθετικές διατάξεις καθορίζουν το πώς υπολογίζονται οι αμοιβές, οι κρατήσεις στις αμοιβές, οι εργοδοτικές εισφορές και διάφορα άλλα σημαντικά θέματα.

Η σπουδαιότητα αυτής της εργασίας επιβάλλει τον εμπειριστατωμένο έλεγχο των συναλλαγών και των άλλων παραγόντων που προσδιορίζουν το έξοδο της αμοιβής της.

5.2. Κατηγορίες Αμοιβών

Το σύνολο του εξόδου της εργασίας αποτελείται από τις αμοιβές προσωπικού και τις αμοιβές τρίτων. Οι πρώτες πηγάζουν από την εκτέλεση της σύμβασης απασχόλησης μεταξύ της επιχείρησης και όσων προσφέρουν εξαρτημένη εργασία, συμπεριλαμβανομένων και των μελών του διοικητικού συμβουλίου, των γενικών διευθυντών κ.α. Οι τελευταίες αποτελούν το έξοδο των υπηρεσιών που προσφέρουν στην επιχείρηση όσοι δε συνδέονται με αυτή με σχέση εξαρτημένης εργασίας π.χ. νομικοί και οικονομικοί σύμβουλοι, μηχανικοί, ιατροί και άλλοι ελεύθεροι επαγγελματίες.

5.3. Λογαριασμοί Αμοιβών

Σύμφωνα με το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, οι αμοιβές του προσωπικού και των τρίτων καταχωρούνται στη χρέωση των λογαριασμών :

- 60.00 Αμοιβές έμμισθου προσωπικού
- 60.01 Αμοιβές ημερομίσθιου προσωπικού
- 60.02 Παρεπόμενες παροχές και έξοδα προσωπικού
- 61.00 Αμοιβές και έξοδα ελευθέρων επαγγελματιών υποκείμενες σε παρακράτηση φόρου εισοδήματος
- 61.01 Αμοιβές και έξοδα μη ελευθέρων επαγγελματιών υποκείμενες σε παρακράτηση φόρου εισοδήματος
- 61.02 Λοιπές προμήθειες τρίτων
- 61.03 Επεξεργασίες από τρίτους

Οι εργοδοτικές εισφορές και η υποχρέωση για απόδοσή τους μαζί με τις κρατήσεις των εργαζόμενων και των τρίτων παρουσιάζονται στους λογαριασμούς :

- 60.03 Εργοδοτικές εισφορές και επιβαρύνσεις έμμισθου προσωπικού
- 60.04 Εργοδοτικές εισφορές και επιβαρύνσεις ημερομίσθιου προσωπικού
- 54.03 Φόροι – Τέλη αμοιβών προσωπικού
- 55.0 Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ).

Οι λογαριασμοί των αμοιβών του προσωπικού ενημερώνονται με τα στοιχεία που περιέχει η μισθοδοτική κατάσταση ή οι ατομικές εκκαθαρίσεις των εργαζομένων. Αντιθέτως, οι λογαριασμοί των τρίτων ενημερώνονται με βάση τις αποδείξεις παροχή υπηρεσιών που εκδίδουν υπέρ της επιχείρησης.

5.4. Σκοποί Εξωτερικού Ελέγχου

βασικός σκοπός του ελέγχου των συναλλαγών είναι να εξακριβωθεί η αξιοπιστία του περιεχομένου των λογαριασμών για αμοιβές του προσωπικού και των τρίτων. Αναλυτικότερα, ο εξωτερικό ελεγκτής επιδιώκει να εξακριβώσει μέσα από κατάλληλες διαδικασίες εάν :

- α)** Τα έξοδα των αμοιβών του προσωπικού και των τρίτων, όπως εμφανίζονται στους σχετικούς λογαριασμούς, είναι δεδουλευμένα, εάν, δηλαδή, έχουν προσφερθεί στην

- επιχείρηση πραγματικά οι αντίστοιχες υπηρεσίες από τους εργαζόμενους και τους τρίτους,
- β) Όλα τα πραγματοποιηθέντα έξοδα μισθών, ημερομισθίων, εργοδοτικών εισφορών και αμοιβών τρίτων έχουν καταχωρηθεί κανονικά στα βιβλία της επιχείρησης,
  - γ) Τα ποσά των αμοιβών είναι αυτά που αναφέρουν οι ατομικές και οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας ή παροχής έργου,
  - δ) Η κατάρτιση των μισθολογικών καταστάσεων και η πληρωμή των αμοιβών γίνονται κατόπιν σχετικής έγκρισης του κατάλληλα εξουσιοδοτημένου προσώπου,
  - ε) Οι κρατήσεις από τις αποδοχές του προσωπικού και τις αμοιβές των τρίτων καθώς και οι εργοδοτικές εισφορές υπολογίζονται και αποδίδονται στους δικαιούχους σύμφωνα με όσα ορίζει η νομοθεσία,
  - ς) Η υποχρέωση για απόδοση των κρατήσεων και για πληρωμή των εργοδοτικών εισφορών καταχωρείται στους κατάλληλους λογαριασμούς,
  - η) Οι υποχρεώσεις για αποδοχή κρατήσεων και πληρωμή εισφορών, όπως εμφανίζονται στα βιβλία της επιχείρησης, δεν είναι εικονικές.

Σαν πρώτο βήμα προς την επίτευξη των ανωτέρω σκοπών, ο ελεγκτής αξιολογεί της αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου στις αμοιβές του προσωπικού και των τρίτων. Στη συνέχεια, διεξάγει τον έλεγχο τεκμηρίωσης των λογαριασμών των αμοιβών.

5.5. Αξιολόγηση της Αποτελεσματικότητας των Μέτρων Εσωτερικού Ελέγχου

Αρχικά, ο εξωτερικός ελεγκτής ενημερώνεται σχετικά με τα μέτρα εσωτερικού ελέγχου της διεύθυνσης προσωπικού στις διαδικασίες πρόσληψης, μετάθεσης. Προαγωγής, απόλυσης ή συνταξιοδότησης του προσωπικού και της επιλογής των ελεύθερων επαγγελματιών. Καταρτίζει διαγράμματα ροών ή συντάσσει περιγραφικές εκθέσεις για την πορεία των διαδικασιών που έχουν θεσπιστεί για κάθε περίπτωση.

Στη συνέχεια, επιλέγει δείγμα φακέλων του προσωπικού και τρίτων και αντλεί από αυτούς πληροφορίες σχετικά με τα προσωπικά στοιχεία κάθε εργαζομένου, του όρους και την ημερομηνία πρόληψης του. Τα καθήκοντά του και το ύψος των αποδοχών του. Εξετάζει εάν υπάρχουν μέτρα ελέγχου που εγγυώνται την πληρότητα και τη νομιμότητα των συμβάσεων εργασίας και ανάθεσης έργου σε τρίτους, την τήρηση των

προϋποθέσεων για τις προαγωγές, τη χορήγηση αδειών, την παροχή χρηματικών διευκολύνσεων κ.λπ. και την έγκαιρη ενημέρωση των φακέλων.

Αφού εξακριβώσει την πληρότητα των φακέλων του προσωπικού ο ελεγκτής αξιολογεί την επάρκεια των μέτρων εσωτερικού ελέγχου στην κατάρτιση της μισθοδοτικής κατάστασης στην πληρωμή των καθαρών αμοιβών στο προσωπικό και στους τρίτους και στην απόδοση των κρατήσεων και των εισφορών στους δικαιούχους Οργανισμούς και το Δημόσιο. Επιλέγει ένα δείγμα στοιχείων από τις μισθοδοτικές καταστάσεις διαφόρων μηνών και από τις καταστάσεις πληρωμής των αμοιβών τρίτων και αναζητά τα παραστατικά (π.χ. δελτία χρόνου, κάρτες και καταστάσεις παρουσίας κ.λπ.) που εμφανίζουν τις ώρες της κανονικής και υπερωριακής εργασίας ή τις μονάδες που παράγει κάθε εργαζόμενος ή το έργο που έχουν προσφέρει οι τρίτοι και τα εξετάζει ως προς της πληρότητα και τη νομιμότητά τους/

Προσπαθεί δε, να επισημάνει τα σημεία ελέγχου που φέρουν τα παραστατικά του δείγματος και να διακρίνει μέσω τη συσχέτισης τους τα ισχύοντα μέτρα εσωτερικού ελέγχου. Ειδικότερα εστιάζει την προσοχή του στην ανίχνευση των μέτρων που εξασφαλίζουν :

- α)** Τη σωστή μεταφορά των στοιχείων από τα παραστατικά στις μισθοδοτικές καταστάσεις και του σχετικού λογαριασμούς π.χ. κατάρτιση ισοζυγίων,
- β)** Την έγκαιρη έγκριση της κατάρτισης των μισθοδοτικών καταστάσεων και της έκδοσης των ενταλμάτων για της πληρωμή των αμοιβών τρίτων π.χ. ανάθεση των σχετικών καθηκόντων σε ικανό υπάλληλο του λογιστηρίου
- γ)** Την πληρωμή αμοιβών σε υπαρκτά πρόσωπα που έχουν προσφέρει πράγματι ανάλογες υπηρεσίες π.χ. διασταύρωση των στοιχείων των μισθολογικών καταστάσεων με του φακέλους του προσωπικού,
- δ)** Την προστασία των απλήρωτων ποσών π.χ. ανάθεση ελέγχου σε στέλεχος λογιστηρίου,
- ζ)** Το διαχωρισμό των καθηκόντων όσων ασχολούνται με την κατάρτιση των μισθοδοτικών καταστάσεων και την πληρωμή των μισθών ή την καταχώρηση των σχετικών γεγονότων στα βιβλία ή την εξόφληση των υποχρεώσεων από κρατήσεις και εργοδοτικές εισφορές.

Στο στάδιο αυτό, ο εξωτερικό ελεγκτής έχει σχηματίσει μια σαφή εικόνα για τα υπάρχοντα μέτρα εσωτερικού ελέγχου στις αμοιβές εργασίας. Για να εξακριβώσει πόσο αποτελεσματικά είναι, τα συγκρίνει με τα μέτρα που θα πρέπει να εφαρμόσει μια επιχείρηση σαν την ελεγχόμενη. Οι διαφορές που παρατηρεί είναι ενδεικτικές της ανεπάρκειας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και υποδηλώνουν τα λάθη, τις παραλείψεις και τις νοθεύσεις που μπορούσαν να γίνουν χωρίς να εντοπιστούν από τους μηχανισμούς ελέγχου. Ποια από τα λάθη αυτά έχουν πράγματι γίνει και ποιες είναι οι επιπτώσεις τους στην αξιοπιστία των αντίστοιχων λογαριασμών μπορεί να εξακριβωθούν με τη διενέργεια του ελέγχου τεκμηρίωσης.

Την έκταση του ελέγχου τεκμηρίωσης καθορίζουν η αποτελεσματικότητα των μέτρων εσωτερικού ελέγχου και το εύλογο του εξόδου των αμοιβών. Για τον τελευταίο παράγοντα, ο ελεγκτή καταρτίζει αριθμοδείκτες της σχέσης των αμοιβών προς τα άλλα έξοδα κατά τα προηγούμενα χρόνια. Παρατηρεί εάν έχει διαμορφωθεί κάποια τάση και αν το μέγεθος του εξόδου των αμοιβών της τρέχουσας χρήσης συμβαδίζει με αυτήν ή παρουσιάζει αποκλίσεις. Στην τελευταία περίπτωση, θα πρέπει να γίνει πιο εκτενής και σχολαστικό έλεγχος τεκμηρίωσης.

5.6. Έλεγχος Τεκμηρίωσης

Βασικό σκοπός του ελέγχου τεκμηρίωσης είναι η εξακρίβωση της πληρότητας της καταχώρησης των σχετικών συναλλαγών και της αντικειμενικότητας του περιεχομένου των λογαριασμών των αμοιβών. Παρεμφερής είναι και η επιδίωξη του ελεγκτή να διαπιστώσει τη σωστή ενσωμάτωση των εξόδων στο κόστος παραγωγής.

Πιο συγκεκριμένα, ο εξωτερικό ελεγκτής προσπαθεί μέσα από συστηματικές διαδικασίες να εξακριβώσει τα λάθη και τις παραλείψεις που έγιναν κατά:

- α)** Την παρακολούθηση κάθε εργαζόμενου και τρίτου με την τήρηση ατομικών φακέλων,
- β)** Την κατάρτιση των μισθοδοτικών καταστάσεων, τον έλεγχο του περιεχομένου τους και την έγκριση τους από τα αρμόδια στελέχη,
- γ)** Τη λογιστική απεικόνιση της πραγματοποίησης και της πληρωμής των αμοιβών και της δημιουργίας της υποχρέωσης για απόδοση των κρατήσεων και πληρωμή των εισφορών,

δ) Τη διαφύλαξη των μέσων πληρωμής των αμοιβών,

Αρχικά, ο ελεγκτής επιλέγει δείγμα καταχωρήσεων από τους λογαριασμούς των αμοιβών του προσωπικού και των τρίτων που είναι αντιπροσωπευτικό του σχετικού πληθυσμού των εργαζομένων. Στο δείγμα συμπεριλαμβάνονται οι περιπτώσεις αμοιβής εργαζόμενων που έχουν μεγάλο αριθμό απουσιών ή που έχουν προεισπράξει σημαντικά ποσά από τις αμοιβές τους ή εισπράττουν τις αμοιβές τους εκπρόθεσμα/

Συγκρίνει τα στοιχεία των καταχωρήσεων με τα στοιχεία των ατομικών φακέλων και των παραστατικών παροχής της εργασίας και παραγωγής έργου. Ελέγχει μήπως δεν έχουν καταβληθεί τουλάχιστον τα κατώτατα ποσά μισθών και ημερομισθίων που προβλέπουν οι νόμοι και οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Τυχόν αποκλίσεις οδηγούν στην εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την καταβολή αμοιβών α) σε ανύπαρκτα πρόσωπα ή σε πρόσωπα που δεν έχουν προσφέρει την απαιτούμενη εργασία ή δεν έχουν ολοκληρώσει συγκεκριμένο έργο και β) που είναι κατώτερες από τα ελάχιστα νόμιμα ποσά ή από ό,τι προβλέπει ο κανονισμός του προσωπικού της επιχείρησης.

Ο ελεγκτής επαληθεύει την ορθότητα των υπολογισμών της ωριαίας και συνολικής αμοιβής του κάθε εργαζόμενου χρησιμοποιώντας τα στοιχεία που περιέχει το σχετικό δείγμα παραστατικών. Ελέγχει δε μήπως οι κρατήσεις και οι εισφορές δεν έγιναν σύμφωνα με όσα ορίζουν οι νόμοι και μήπως δεν έχουν αποδοθεί εγκαίρως. Τυχόν διαφορές υποδηλώνουν ότι υπάρχουν λάθη στον υπολογισμό του ύψους των κρατήσεων και των εισφορών ή ότι δεν αποδόθηκαν στο Δημόσιο και τους άλλους δικαιούχους τα ποσά που πραγματικά οφείλονται.

Στη συνέχεια ο ελεγκτής εξετάζει τις μισθοδοτικές καταστάσεις για να διαπιστώσει εάν φέρουν τις υπογραφές α) των υπευθύνων για την κατάρτιση του και για την έγκριση πληρωμής των σχετικών ποσών και β) των εργαζόμενων. Εάν λείπουν υπογραφές από την τελευταία μισθοδοτική κατάσταση, ο ελεγκτής εξετάζει εάν οι συγκεκριμένοι δικαιούχοι έχουν πληρωθεί, οπότε αναζητά τους λόγους για τους οποίους παρέλειψαν να υπογράψουν ή εάν δεν έχουν πληρωθεί αναζητά τα απλήρωτα ποσά στο ταμείο, μειώνοντας έτσι τον κίνδυνο ιδιοποίησης τους.

Τελικά, ελεγκτής ελέγχει πόσο σωστά έχουν καταχωρηθεί στου λογαριασμούς των εξόδων, των υποχρεώσεων και των προκαταβολών οι αμοιβές του προσωπικού και των τρίτων και οι πληρωτέες κρατήσεις που περιέχονται στο σχετικό δείγμα των

καταχωρήσεων. Εάν η ελεγχόμενη επιχείρηση διαθέτει σύστημα αναλυτικής λογιστικής και τηρεί τους λογαριασμούς της ομάδας 9 του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, ο ελεγκτής εξετάζει κατά πόσο είναι ορθολογικός ο επιμερισμός κόστους παραγωγής και του αποτελέσματος της χρήσης. Επίσης ελέγχει εάν τα έξοδα των αμοιβών εμφανίζονται στη χρέωση του 80.00 Λογαριασμός Γενικής Εκμεταλλεύσεως.

Κατά την ολοκλήρωση των διαδικασιών του ελέγχου τεκμηρίωσης, ο εξωτερικός ελεγκτής έχει συλλέξει επαρκή και κατάλληλα στοιχεία, που θεμελιώνουν τη γνώμη του σχετικά με την αξιοπιστία των λογαριασμών των αμοιβών του προσωπικού και τρίτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ

6.1. Γενικά

Η λειτουργία των αποθεμάτων αφορά όλες τις οικονομικές ενέργειες της επιχείρησης, που έχουν να κάνουν με:

- Την είσοδο στην επιχείρηση.
- Την κατανάλωση από την επιχείρηση για την διενέργεια της παραγωγικής διαδικασίας.
- Την δημιουργία από την ίδια την επιχείρηση.
- Την έξοδο από την επιχείρηση.

Όλων των περιουσιακών στοιχείων που λογιστικά αποδίδονται με τον όρο «ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ» και παρακολουθούνται από τους λογαριασμούς της ομάδας 2 του Ε.Γ.Λ.Σ. (Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου). Τα περιουσιακά αυτά στοιχεία περιλαμβάνουν το σύνολο των εμπορευμάτων, των α' υλών, των έτοιμων προϊόντων και ημιτελών, των υποπροϊόντων, και υπολειμμάτων, την παραγωγή σε εξέλιξη, τα είδη και τα υλικά συσκευασίας, ανταλλακτικά παγίων κ.λ.π..

Όλες αυτές οι ενέργειες συνδέονται όπως είναι φυσικό με τις λειτουργίες των Πωλήσεων (έξοδος) και των Αγορών (είσοδος), εν τούτοις τα ειδικά προβλήματα του κυκλώματος των Αποθεμάτων είναι τόσο πολλά και σημαντικά που χρειάζονται ξεχωριστή ανάλυση, ακόμα δε περισσότερο γιατί συνδέονται και με το θέμα της φυσικής απογραφής, διαδικασία σημαντική για κάθε επιχείρηση, αλλά και διαδικασία που ενέχει τους πλέον σημαντικούς κινδύνους σε σχέση με την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων.

Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι οι λογαριασμοί Αποθεμάτων της Γενικής Λογιστικής είναι και κατ' αντιστοιχία λογαριασμοί της ομάδας 9, της Αναλυτικής (σε όποιες επιχειρήσεις τηρούν Αναλυτική Λογιστική).

Η εξέταση λοιπόν αυτών των λογαριασμών συμπεριλαμβάνονται σ' αυτό το κύκλωμα.

6.2. Ορισμός Αποθεμάτων

- α)** Η αποθηκευμένη ποσότητα ενός προϊόντος για να αντιμετωπιστεί η μελλοντική ζήτηση αυτού.
- β)** Τα αποθέματα είναι κυκλοφοριακά περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης που θα πωληθούν (τελικά) στα πλαίσια της δραστηριότητας της επιχείρησης.

Ο όρος αποθέματα συμπεριλαμβάνει:

- α)** Αγαθά έτοιμα για πώληση που βρίσκονται στα χέρια μιας επιχείρησης.
- β)** Αγαθά ημικατεργασμένα.
- γ)** Πρώτες ύλες και
- δ)** Βοηθητικές ύλες.

6.2.1. Αποθέματα –Πάγια διάφορα

Μερικά αγαθά μπορεί να έχουν διαφορετικό χαρακτήρα, ανάλογα με τη μορφή και το σκοπό της επιχείρησης που τα κατέχει. Έτσι τα ίδια αγαθά σε άλλη επιχείρηση μπορεί να είναι πάγια και σε άλλη αποθέματα. Για παράδειγμα:

Μια πολυκατοικία είναι πάγιο για μια εταιρεία παραγωγής μπετόν, ενώ είναι απόθεμα για μια εταιρεία οικοδομικών επιχειρήσεων.

Οι τίτλοι συμμετοχών σε άλλες επιχειρήσεις, είναι άυλο περιουσιακό στοιχείο για μια εταιρεία εμπορίας αυτοκινήτων, ενώ είναι απόθεμα για μια χρηματιστηριακή εταιρεία.

Πλήθος άλλων παρόμοιων παραδειγμάτων επιβεβαιώνουν το γεγονός.

Συμπερασματικά για να χαρακτηριστεί ένα αγαθό «ΑΠΟΘΕΜΑ» πρέπει να προσδιορίζεται να εισέλθει ή να έχει ήδη εισέλθει στον κύκλο παραγωγής ή εμπορευματοποίησης της επιχείρησης.

6.2.2. Σοβαρότητα Ελέγχου Παγίων

- α)** Τα αποθέματα είναι το σπουδαιότερο ενεργητικό στοιχείο της επιχείρησης και το πιο ευαίσθητο στα σημαντικά σφάλματα από οποιοδήποτε άλλο περιουσιακό στοιχείο.

- β) Οι ελεγκτές δίνουν μεγάλη σημασία στα αποθέματα επειδή οι τιμές τους παρουσιάζουν διαχρονικά αυξομειώσεις λόγω πληθωρικών μεταβολών των τιμών και συνεπώς αυτό μπορεί να περικλείει κινδύνους για την επιχείρηση.
- γ) Επίσης μας ενδιαφέρει η αξία των αποθεμάτων, γιατί επηρεάζει το κόστος πωληθέντων προϊόντων καθώς επίσης ασκεί επίδραση στα καθαρά ετήσια κέρδη.
- δ) Οι προσπάθειες που καταβάλλουμε για να εξακριβώσουμε και επαληθεύσουμε την ποσότητα των αποθεμάτων και την αξία τους είναι πολύπλοκότερες και δυσκολότερες αν συγκριθούν με τις προσπάθειες που καταβάλλονται για να εξακριβώσουμε και να επαληθεύσουμε άλλα τα στοιχεία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- ε) Για να εξακριβώσουμε την πραγματική τους αξία και να παρουσιάσουμε μια αληθινή εικόνα στον ισολογισμό.

6.3. Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης

Η εξέταση των αποθεμάτων από μέρος των ελεγκτών αποσκοπεί στην ανεύρεση της πιθανότητας αν υπάρχει σκόπιμα λανθασμένο ύψος των αποθεμάτων, ατασθαλίες, στην πρόληψη τυχών λαθών, καθώς και στο να προσδιορίσει τις αξίες και τις ακριβείς ποσότητες των αποθεμάτων.

6.3.1. Σκοποί

Ο ελεγκτής διενεργεί τον έλεγχο τεκμηρίωσης των αποθεμάτων για να εξακριβώσει εάν :

- α) Τα αποθέματα που απεικονίζουν οι σχετικοί λογαριασμοί βρίσκονται πράγματι στην κυριότητα της επιχείρησης,
- β) Όλα τα αποθέματα κυριότητας της επιχείρησης είναι καταχωρημένα στους αντίστοιχους λογαριασμούς,
- γ) Το υπόλοιπο κάθε λογαριασμού αποθεμάτων συμφωνεί με το αντίστοιχο ποσό που αναγράφει το βιβλίο των απογραφών,
- δ) Τα αποθέματα έχουν αποτιμηθεί σύμφωνα με όσα προβλέπει το Γενικό
ε) Λογιστικό Σχέδιο και η σχετική νομοθεσία,

ε) οι λογαριασμοί των αποθεμάτων εμφανίζονται με σαφήνεια στις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης.

Για την επίτευξη των ανωτέρω σκοπών, ο ελεγκτής χρειάζεται να επαληθεύσει α) την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος, β) την αρτιότητα της διαδικασίας της απογραφής των αποθεμάτων στο τέλος της χρήσης και γ) την πληρότητα της παρουσίασης των λογαριασμών των αποθεμάτων στις λογιστικές καταστάσεις.

6.3.2. Επαλήθευση της Αποτελεσματικότητας του Λογιστικού Συστήματος

Ο ελεγκτής γνωρίζει, μέχρι κάποιο σημείο, πόσο αποδοτικά λειτουργεί το λογιστικό σύστημα ως στοιχείο του εσωτερικού ελέγχου. Μπορεί να θεμελιώσει περαιτέρω την άποψη του διενεργώντας πρόσθετους ελέγχους στις διαδικασίες της λογιστικής απεικόνισης της κίνησης των αποθεμάτων. Για το σκοπό αυτό :

- α)** Καταρτίζει ισοζύγιο λογαριασμών αποθεμάτων και συγκρίνει τα στοιχεία του με τα υπόλοιπα των αντίστοιχων περιληπτικών λογαριασμών,
- β)** Αναζητά τις μερίδες αποθήκης που πρέπει να τηρούνται για κάθε είδος αποθέματος και ελέγχει τα σημεία που φέρουν σχετική με τις μεταβολές που παρουσιάζουν η ποσότητα και το κόστος του αποθέματος και τις επαληθεύει μέσω των σχετικών παραστατικών,
- γ)** Παρατηρεί με ιδιαίτερη προσοχή τις εγγραφές που γίνονται στο τέλος της παρούσας χρήσης και στις αρχές της επόμενης χρήσης και ελέγχει εάν υπάρχουν αγορές και πωλήσεις της παρούσας χρήσης που πιθανόν να έχουν καταχωρηθεί ως γεγονότα της επόμενης χρήσης και αντιστρόφως,
- δ)** Ελέγχει τις εγγραφές προσαρμογής των λογαριασμών στα αποτελέσματα της απογραφής των αποθεμάτων π.χ. ελλείμματα ή πλεονάσματα κ.λπ.,
- ε)** Εξετάζει εάν υπάρχουν αποκλίσεις ανάμεσα στα αποτελέσματα της απογραφής και των στοιχείων που αναγράφονται στο βιβλίο των απογραφών,
- ς)** Ελέγχει εάν έχουν εξισωθεί στο τέλος της χρήσης όλοι οι λογαριασμοί της ομάδας 9 της Αναλυτικής Λογιστικής.

Τα πορίσματα των ανωτέρω διαδικασιών επαλήθευσης της επάρκειας του λογιστικού συστήματος επιτρέπουν στον ελεγκτή να προβεί στο προτελευταίο στάδιο του ελέγχου τεκμηρίωσης των λογαριασμών των αποθεμάτων.

6.4. Επαλήθευση της Αρτιότητας της Απογραφής

Σύμφωνα με τα πρότυπα της Ελεγκτικής, ο ελεγκτής δεν έχει υποχρέωση να διενεργήσει αυτός τη φυσική απογραφή των αποθεμάτων. Αυτή προγραμματίζεται και διεξάγεται από το προσωπικό της ελεγχόμενης επιχείρησης και ευθύνη της διοίκησης της.

Η διάκριση αυτή επιβάλλεται από την αρχή της ανεξαρτησίας του ελεγκτή. Εάν ο ελεγκτής διενεργούσε ο ίδιος τη φυσική απογραφή, αυτό θα σήμαινε ότι είναι υπεύθυνος για την κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης. Είναι γνωστό, όμως, ότι μοναδικός υπεύθυνος για την κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων και τη διενέργεια της φυσικής απογραφής (που συμβάλλει ουσιαστικά στη διαμόρφωση των λογιστικών καταστάσεων) δεν είναι ο ελεγκτής αλλά η διοίκηση της επιχείρησης. Επομένως, ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση της φυσικής απογραφής που διενεργεί το προσωπικό της επιχείρησης και για της αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών της.

Προτού αρχίσει η διενέργεια της φυσικής απογραφής, ο ελεγκτής ενημερώνεται από το αρμόδιο στέλεχος για τη διαδικασία που έχει σχεδιάσει και τις ενέργειες που έχει προγραμματίσει η διοίκηση για την αποτελεσματική μέτρηση και αποτίμηση των αποθεμάτων της. Είναι δυνατόν να διατυπώσει ορισμένες παρατηρήσεις και συστάσεις σχετικά με τις προτεινόμενες διαδικασίες και μεθόδους και να επιμείνει στην εφαρμογή ορισμένων διαδικασιών απογραφής, όπως η μέτρηση αποθεμάτων με υψηλό κόστος κατά μονάδα να γίνεται από δυο διαφορετικούς υπαλλήλους, τα αποθέματα που έχουν ήδη μετρηθεί να διαχωρίζονται από αυτά που θα μετρηθούν ώστε να αποφεύγεται ο κίνδυνος διπλής μέτρησης κ.λπ.

Κατά τη διενέργεια της φυσικής απογραφής από το προσωπικό της επιχείρησης, ο ελεγκτής παρακολουθεί συνεχώς την εργασία τους και προσπαθεί να εξακριβώσει εάν ακολουθούν με συνέπεια και σχολαστικότητα τις σχετικές οδηγίες της διοίκησης. Επεμβαίνει δε όταν παρατηρεί σημαντικές αποκλίσεις. Στα στάδια :

- α) Της αναγνώρισης των αποθεμάτων,
- β) Της μέτρησης των αναγνωρισθέντων αποθεμάτων,
- γ) Της αποτίμησης των μετρηθέντων αποθεμάτων.

6.4.1. Αναγνώριση Αποθεμάτων

Η αναγνώριση συνιστά το πρώτο στάδιο της φυσικής απογραφής. Αποσκοπεί στον εντοπισμό και την περιγραφή των αγαθών κυριότητας της επιχείρησης και προϋποθέτει:

- α) Το διαχωρισμό των αγαθών (αποθεμάτων),
- β) Την περιγραφή των αποθεμάτων,
- γ) Την κατάταξη των αποθεμάτων σε κατηγορίες ή ομάδες.

Ο ελεγκτής προσπαθεί να εξακριβώσει από τα σχετικά έγγραφα εάν έγινε διαχωρισμός των αγαθών σε αγαθά κυριότητας της επιχείρησης και σε αγαθά κυριότητας τρίτων. Τα πρώτα συνιστούν τα αποθέματα της επιχείρησης, ενώ τα άλλα είναι περιουσιακά στοιχεία τρίτων. Πρέπει να τονιστεί ότι υπόκεινται σε απογραφή τόσο τα αποθέματα όσο και τα αγαθά τρίτων.

Κατά κανόνα, ο ελεγκτής ελέγχει εάν συμπεριλαμβάνονται στα αποθέματα όλα τα αγαθά που η επιχείρηση έχει :

- α) Αγοράσει ή παράγει και βρίσκονται στις αποθήκες της ή τα έχει εκχωρήσει σε τρίτους για φύλαξη, πώληση ή ενέχυρο,
- β) Αγοράσει και δεν έχει παραλάβει, αλλά ταξιδεύουν για λογαριασμό και με ευθύνη της,
- γ) Αγοράσει και βρίσκονται στο στάδιο της περαιτέρω επεξεργασίας τους.

6.4.2. Μέτρηση Αποθεμάτων

Η ακριβής και πλήρης μέτρηση ορισμένων αποθεμάτων είναι δυσχερής ή και αδύνατη, όπως για παράδειγμα, η μέτρηση των αποθηκευμένων υγρών καυσίμων σε δεξαμενές ή η αρίθμηση των χιλιάδων διαφορετικών ανταλλακτικών μιας βιομηχανίας παραγωγής ηλεκτρονικών συσκευών. Στις περιπτώσεις αυτές, η μέτρηση γίνεται κατά προσέγγιση ή με έμμεσο τρόπο, και γι' αυτό αποτελεί στοιχείο ιδιαίτερο ενδιαφέροντος για τον ελεγκτή. Ο βαθμό προσέγγισης διαμορφώνεται ανάλογα με τη φύση και τη

σημασία του αποθέματος για την επιχείρηση το κόστος ανά μονάδα του και το βαθμό κινδύνου που αποδέχεται ο ελεγκτής.

Σε κάθε περίπτωση ελέγχου των αποθεμάτων, ο ελεγκτής εξετάζει εάν α) τα χαρακτηριστικά του είδους του αποθέματος και οι αντίστοιχες ποσότητές του π.χ. 500 έγχρωμες τηλεοράσεις 22'', 2,880 τόνοι σιδηρόβεργες, καταχωρούνται σε δελτία απογραφής ή ετικέτες και β) τα δελτία απογραφής ομαδοποιούνται κατά κατηγορίες αποθεμάτων και το περιεχόμενό τους μεταφέρεται στα φύλλα απογραφής και στο βιβλίο απογραφών.

Σύμφωνα με τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, η καταγραφή της ποσότητας των αγαθών που ανήκουν στην επιχείρηση και σε τρίτους πρέπει να γίνει την 20ή ημέρα το μεθεπόμενου από τη λήξη της λογιστικής χρήσης μήνα. Η καταχώρηση των αξιών των αποθεμάτων στο βιβλίο απογραφών γίνεται αργότερα και εφόσον ολοκληρωθεί η διαδικασία της αποτίμησης των απογραφόμενων αποθεμάτων ο ελεγκτής παρατηρεί εάν τηρούνται οι ημερομηνίες λόγω των σοβαρών συνεπειών της εκπρόθεσμης ενημέρωσης.

Η όλη διαδικασία της μέτρησης και της καταχώρησης των μετρηθέντων είναι ιδιαίτερης σημασίας για τον ελεγκτή επειδή εμπεριέχει τον κίνδυνο να:

- α)** Υπερτιμηθεί (υποτιμηθεί) το τελικό απόθεμα και να επηρεαστεί ανάλογα το κόστος των πωληθέντων και τα αποτελέσματα της χρήσης εξαιτίας διπλής ή πολλαπλής μέτρησης του ίδιου αποθέματος ή παράλειψης μέτρησης,
- β)** Χρησιμοποιηθεί λανθασμένη μονάδα μέτρησης,
- γ)** Γίνουν λάθη ή να παρουσιαστούν ελλείψεις στην αρίθμηση ή ζύγιση των αποθεμάτων,
- δ)** Γίνουν νοθεύσεις των αποτελεσμάτων της μέτρησης ώστε να καλυφθούν τυχόν ελλείμματα ή λάθη εκ μέρους των υπεύθυνων για τη διαχείριση των αποθεμάτων.

Αλλοιώσεις των αποτελεσμάτων της μέτρησης γίνονται συνήθως α) την προσθήκη νέων φύλλων απογραφής που περιέχουν εικονική αποθέματα στα υπάρχοντα φύλλα που αναγράφουν τις πραγματικές ποσότητες των αποθεμάτων και β) την καταχώρηση ως αποθεμάτων της κλειόμενης χρήσης εμπορευμάτων και προϊόντων τρίτων που βρίσκονται στις αποθήκες της επιχείρησης για φύλαξη, ενέχυρο ή πώληση. Για τη δραστική αντιμετώπιση των συγκεκριμένων κινδύνων, ο ελεγκτής :

- α) Την προσθήκη δείγμα δελτίων και φύλλων απογραφής και τα εξετάζει εάν είναι προαριθμημένα, νομότυπα συμπληρωμένα και φέρουν τις μονογραφές των υπευθύνων της μέτρησης και της καταχώρησης των σχετικών ποσοτήτων
- β) Συγκρίνει τον αρχικό αριθμό των δελτίων και των φύλλων απογραφής με το άθροισμα των χρησιμοποιημένων και αχρησιμοποίητων και διερευνά τυχόν αποκλίσεις, ώστε να αποκλείσει τη χρήση νέων εντύπων με εικονικά αποτελέσματα,
- γ) Αντιγράφει στα φύλλα εργασίας του την τελευταία σειρά κάθε φύλλου απογραφής ώστε να εμποδίσει την προσθήκη εκ των υστέρων νέων εικονικών στοιχείων,
- δ) Συγκρίνει τα δελτία αποστολής αποθεμάτων των τελευταίων ημερών χρήσης με τα τιμολόγια πώλησης της ίδιας περιόδου και τα δελτία παραλαβής αποθεμάτων με τα τιμολόγια των αγορών ώστε να περιορίσει τον κίνδυνο εγγραφής στα βιβλία της παρούσας χρήσης αγορών και πωλήσεων που αφορούν την επόμενη χρήση.

Ένα ακόμη θέμα που απασχολεί τον ελεγκτή είναι το πώς θα ελέγξει την ακρίβεια της αναγνώρισης, της μέτρησης και της καταχώρησης των αποθεμάτων της ελεγχόμενης επιχείρησης που βρίσκονται στις Γενικές Αποθήκες του Κράτους ή στα χέρια τρίτων για πώληση (επί παρακαταθήκη), ενέχυρο, φύλαξη κ.λπ. Η πιο αποτελεσματική διαδικασία είναι, στην περίπτωση αυτή, η επιτόπια παρακολούθηση της μέτρησης και της καταχώρησης των αποτελεσμάτων στα φύλλα απογραφής. Όταν όμως κάτι τέτοιο είναι αδύνατο ή εξαιρετικά δαπανηρό, ο ελεγκτής ζητά από τρίτους να επιβεβαιώσουν γραπτώς τη ποσότητα κάθε είδους αποθέματος της επιχείρησης που έχουν στην κατοχή τους

6.4.3. Αποτίμηση Αποθεμάτων

Η αποτίμηση των αποθεμάτων είναι μια διαδικασία απόδοσης σε χρήμα της απογραφόμενης ποσότητας τους. Προϋποθέτει της επιλογή της κατάλληλης τιμής για κάθε μονάδα αποθέματος και τον υπολογισμό του γινομένου της με την ποσότητα του. Το συγκεκριμένο γινόμενο αντιπροσωπεύει την αξία του αποθέματος και είναι το ποσό με το οποίο θα παρουσιαστεί στον ισολογισμό ο σχετικό λογαριασμός.

Ο εξωτερικός ελεγκτής ακολουθεί τις εξής διαδικασίες ελέγχου τεκμηρίωσης για την επαλήθευση της ορθότητας της αποτίμησης των αποθεμάτων :

- α)** Επισημαίνει εάν η επιχείρηση ακολουθεί τα όσα προβλέπουν οι σχετικοί νόμοι,
- β)** Ελέγχει δείγμα αποθεμάτων μεγάλης αξίας κατά μονάδα και εξετάζει πως καθορίστηκαν οι αρχικές τιμές κτήσης για κάθε είδος,
- γ)** Επαληθεύει τους υπολογισμούς της αποτίμησης και καταχωρεί τα συμπεράσματα του και τις παρατηρήσεις του στα φύλλα εργασίας,
- δ)** Προσδιορίζει την τρέχουσα τιμή κτήσης για κάθε είδος αποθέματος του δείγματος, τη συγκρίνει με την αντίστοιχη αρχική τιμή κτήσης και ερευνά εάν χρησιμοποιήθηκε η χαμηλότερη τιμή για την αποτίμηση των αποθεμάτων,
- ε)** Εξετάζει εάν τα φθαρμένα, τα ελαττωματικά ή τα παλιά αποθέματα είναι πράγματι όπως τα χαρακτήρισε η επιχείρηση και εάν έχουν αποτιμηθεί στην τρέχουσα τιμή τους,
- ς)** Ελέγχει εάν η επιχείρηση έχει αναλάβει την υποχρέωση να πωλήσει στην επόμενη χρήση αποθέματα σε τιμή που είναι χαμηλότερη από την τρέχουσα και να αναγράψει στα φύλλα εργασίας του το ύψος της πιθανής ζημιάς,
- η)** Εξετάζει τη μέθοδο προσδιορισμού του κόστους παραγωγής και αποτίμησης των προϊόντων που βρίσκονται στα διάφορα στάδια επεξεργασίας.

Οι τιμές ανά μονάδα και είδος αποθέματος καθώς και τα αποτελέσματα της αποτίμησης των αποθεμάτων καταχωρούνται στο βιβλίο απογραφών. Ο ελεγκτής εξετάζει την ακρίβεια των καταχωρήσεων, επισημαίνει τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των στοιχείων του βιβλίου απογραφής και των λογαριασμών των αποθεμάτων, αναζητά τα αίτια των διαφορών και ελέγχει την ορθότητα της προσαρμογής των υπολοίπων των λογαριασμών αποθεμάτων στα αποτελέσματα της φυσικής απογραφής.

Πιο αναλυτικά, ο ελεγκτής εξασφαλίζει ένα δείγμα καταχωρήσεων από το βιβλίο απογραφής που αφορά αποθέματα που έχει ο ίδιος μετρήσει και:

- α)** Συγκρίνει την ποσότητα των αποθεμάτων του δείγματος, όπως αυτή αναγράφεται στο βιβλίο απογραφής, με αυτή που έχει καταχωρήσει στα φύλλα εργασίας του,
- β)** Συγκρίνει τις τιμές των αποθεμάτων όπως αναγράφονται στο βιβλίο απογραφής, στα βιβλία κοστολόγησης και στα φύλλα εργασίας του,
- γ)** Επαληθεύει την ακρίβεια των αριθμητικών πράξεων και των υπολογισμών της συνολικής αξίας των αποθεμάτων,

- δ) Συγκρίνει το αποτέλεσμα τη φυσικής απογραφής κάθε είδους εμπορεύματος με το υπόλοιπο του αντίστοιχου αναλυτικού λογαριασμού αποθεμάτων και ερευνά την ορθότητα των προσαρμογών που έγιναν στους λογαριασμούς για κάλυψη τυχόν διαφορών,
- ε) Ερευνά το περιεχόμενο του περιληπτικού λογαριασμού αποθεμάτων για καταχωρήσεις που δε θεωρούνται εύλογες ή συνήθειες.

Εάν ο ελεγκτής είναι ικανοποιημένος με την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών της αναγνώρισης, της μέτρησης, της αποτίμησης και της λογιστικής παρακολούθησης των αποθεμάτων, τότε μπορεί να συνάγει ότι τα υπόλοιπα των λογαριασμών αποθεμάτων αποδίδουν την πραγματικότητα.

6.5. Έλεγχος της Παρουσίας των Λογαριασμών Αποθεμάτων στον Ισολογισμό

Στο σημείο αυτό του ελέγχου τεκμηρίωσης, ο ελεγκτής έχει αποδείξει ότι υπάρχουν στην κυριότητα της ελεγχόμενης επιχείρησης τα αποθέματα που απεικονίζουν τα υπόλοιπα των αντίστοιχων λογαριασμών. Στη συνέχεια, ελέγχει εάν η παρουσίαση των λογαριασμών στις λογιστικές καταστάσεις είναι σύμφωνη με όσα προβλέπει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο και εάν τα υπόλοιπα τους δεν παρουσιάζουν αποκλίσεις από αυτά που έχει ελέγξει.

Επειδή τα αποθέματα συνιστούν στοιχεία του ενεργητικού, τα οποία προορίζονται για ρευστοποίηση το αργότερο μέσα στην επόμενη χρήση, οι λογαριασμοί του εντάσσονται στην ομάδα των λογαριασμών του κυκλοφορούντος ενεργητικού. Παρουσιάζονται στον ισολογισμό ως εξής :

20	1.Εμπορεύματα
21 και 22	2.Προϊόντα έτοιμα και ημιτελή – Υποπροϊόντα και Υπολείμματα
23	3.Παραγωγή σε εξέλιξη
24, 25, 26 και 28	4.Πρώτες και βοηθητικές ύλες-Αναλώσιμα υλικά ανταλλακτικά και Είδη συσκευασίας.
32.01, 32,02,	5.Προκαταβολές για αγορές αποθεμάτων

32.03 και χρ. υπ. 50

(Πλην 50.08)

Η παράθεση των υπολοίπων των ανωτέρω λογαριασμών αφορά δύο συνεχόμενες χρήσεις. Ο ελεγκτής πρέπει να ελέγξει εάν τα μεγέθη της προηγούμενης χρήσης έχουν μεταφερθεί χωρίς λάθη στις λογιστικές καταστάσεις της παρούσας χρήσης.

Ο ελεγκτής θα πρέπει να ελέγξει επίσης το περιεχόμενο του Προσαρτήματος των λογιστικών καταστάσεων και να εξακριβώσει εάν αναγράφονται πληροφορίες σχετικά με :

- α)** Την αλλαγή του τρόπου υπολογισμού του κόστους κτήσης ή παραγωγής των αποθεμάτων και τις επιδράσεις της μεταβολής στη διαμόρφωση των αποτελεσμάτων κτήσης,
- β)** Την εφαρμογή νέας μεθόδου υπολογισμού του κόστους πωληθέντων και τις επιδράσεις που είχε η αλλαγή στη διαμόρφωση του κόστους των μενόντων αποθεμάτων και του κόστους των πωληθέντων,
- γ)** Τις διάφορες (πιθανές ζημιές) που προκάλεσε μια σοβαρή υποτίμηση των αποθεμάτων,
- δ)** Τις παρεκκλίσεις από τους κανόνες αποτίμησης που οφείλονται σε φορολογικούς λόγους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.**ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΠΑΓΙΩΝ****7.1. Πάγια**

Με την λέξη πάγια εννοούμε όλα τα υλικά περιουσιακά στοιχεία που έχουν λειτουργική διάρκεια πάνω από ένα χρόνο και χρησιμοποιούνται για την λειτουργία της επιχείρησης. Γενικά στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται τέσσερις μεγάλες ομάδες περιουσιακών στοιχείων:

- 1. Τα γήπεδα και οικόπεδα.** Τα γήπεδα που χρησιμοποιούνται για τη λειτουργία της επιχείρησης έχουν το χαρακτηριστικό ότι δεν υπόκεινται σε απόσβεση.
- 2. Τα κτίρια, τα μηχανήματα, ο εξοπλισμός και οι βελτιώσεις γηπέδων.** Τα ακίνητα της κατηγορίας αυτής έχουν πεπερασμένη λειτουργική διάρκεια και υπόκεινται σε απόσβεση.
- 3. Οι φυσικοί πόροι** (εξαντλήσιμα περιουσιακά στοιχεία), όπως είναι οι πετρελαιοπηγές, τα ανθρακωρυχεία και τα δάση ξυλείας. Τα περιουσιακά αυτά στοιχεία εξαντλούνται και στον ισολογισμό πρέπει να εμφανίζονται ξεχωριστά.
- 4. Τα άυλα ή ασώματα** περιουσιακά στοιχεία, όπως τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας, οι μακροχρόνιες μισθώσεις, φήμη και πελατεία και τα προνόμια εκμεταλλεύσεως, λόγω της στενής σχέσεως που έχουν με τα πάγια περιουσιακά στοιχεία. Τα άυλα περιουσιακά στοιχεία υπόκεινται και αυτά σε απόσβεση και πρέπει να εμφανίζονται χωριστά στον ισολογισμό.

7.2. Αντικειμενικοί Σκοποί των Ελεγκτών κατά τον Έλεγχο των Παγίων

Κατά τον έλεγχο των παγίων οι αντικειμενικοί σκοποί των ελεγκτών είναι να εξακριβώσουν :

- α)** Την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου.
- β)** Την ύπαρξη και την εγκυρότητα των εργοστασιακών εγκαταστάσεων.
- γ)** Την ορθότητα των μεθόδων αποτιμήσεως που εφαρμόζονται.
- δ)** Το εύλογο των αποσβέσεων.

- ε) Την ορθότητα των καταχωρημένων εσόδων, κερδών, και ζημιών που έχουν προκύψει από τα πάγια περιουσιακά στοιχεία και
- στ) Την κανονικότητα της παρουσιάσεως των παγίων στοιχείων στον ισολογισμό και των αποσβέσεων στο λογαριασμό αποτελεσμάτων.

7.3. Έλεγχος Παγίων Περιουσιακών Στοιχείων - Ελεγκτικές Διαδικασίες

Περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία

1. Εξετάζουμε ποιες νέες αγορές και βελτιώσεις των παγίων έχουν γίνει από την επιχείρηση. Εξετάζουμε επίσης την αξία και την εγκυρότητα των αγορών που έγιναν. Ακολουθώντας την διαδικασία εσωτερικού ελέγχου διαπιστώνουμε την ύπαρξη εξουσιοδοτημένων ατόμων που αποφασίζουν για την αγορά και πώληση και την ιδιοπαραγωγή των αποκτηθέντων παγίων περιουσιακών στοιχείων.(ανάληψη ευθυνών)
2. Διάκριση σε πάγια που χρησιμοποιούνται και πάγια που θα χρησιμοποιηθούν στο μέλλον, αφού γίνει βελτίωση και ανάπτυξη αυτών. Ακόμα διάκριση με βάση ορισμένους αναπτυξιακούς νόμους, ώστε σε μεταγενέστερο χρόνο θα γίνει αναπροσαρμογή της αξίας τους.
3. Οι μειώσεις της αξίας των παγίων στοιχείων πρέπει να έχουν σωστά καταχωρηθεί στα βιβλία της εταιρίας.(όταν λέμε να έχουν καταχωρηθεί σωστά, εννοούμε ως προς την πραγματική αξία, δηλαδή αν αυτή ανταποκρίνεται στις αξίες της αγοράς, αν δηλαδή πωλήθηκαν με τις αξίες που υπάρχουν στην αγορά, ποια είναι η αξία κτήσεως και ποια η επίδραση του πληθωρισμού).
4. Φυσική ύπαρξη παγίων. Τα πάγια εξακολουθούν να βρίσκονται στην κατοχή της εταιρίας. Η εταιρία βέβαια πρέπει να έχει κωδικοποιημένα όλα τα πάγια στοιχεία της. Ο κάθε κωδικοποιημένος αριθμός αντιστοιχεί σε μια έγγραφη στο μητρώο παγίων. Ο ελεγκτής κάνει φυσική απογραφή χρησιμοποιώντας το μητρώο παγίων, αν τα πάγια είναι υποθηκευμένα από τις τράπεζες, δημόσιο.
5. Οι προβλεπόμενοι συντελεστές απόσβεσης έχουν υπολογιστεί σωστά. (μέθοδος απόσβεσης, προβλεπόμενη ωφέλιμη ζωή, υπολειμματική αξία).
6. Όλα τα πάγια στοιχεία που υπάρχουν στην επιχείρηση είναι ασφαλισμένα. Ο ελεγκτής συντάσσει ένα φύλλο εργασίας που δείχνει την αξία που παγίου καθώς

και την ασφαλιστική του αξία. Κατόπιν εκφράζει τη γνώμη του αν είναι σωστή η ασφάλιση, γιατί η ασφάλιση συνεπάγεται επιπλέον κόστος, επίσης εξετάζει αν το ασφαλιστρο βρίσκεται σε λογικά επίπεδα.

7. Ακολουθείται η ίδια λογιστική αρχή κάθε χρονιά με συνέπεια, για την καταχώρηση παγίων στα βιβλία της εταιρίας (π.χ. χρησιμοποιείται η αξία κτήσεως ή η τρέχουσα αξία).

Επιπλέον από την παραπάνω ελεγκτική διαδικασία, ο εξωτερικός έλεγχος προχωρεί επιπλέον με τις εξής διαδικασίες σε :

1. Επαλήθευση της αποτελεσματικότητας του Λογιστικού συστήματος.
2. Επαλήθευση της Αρτιότητας της απογράφης.
3. Έλεγχο της παρουσίας των Λογαριασμών Παγίων στις Λογιστικές καταστάσεις.
4. Έλεγχο των εξόδων πολυετούς Απόσβεσης .
5. Έλεγχο συμμετοχών και Μακροπρόθεσμων απαιτήσεων .

7.3.1.Επαλήθευση της Αποτελεσματικότητας του Λογιστικού Συστήματος

Η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του λογιστικού συστήματος αποδεικνύεται και μετριέται στο στάδιο της μελέτης και της αξιολόγησης των μέτρων του εσωτερικού ελέγχου. Εκεί, ο ελεγκτής συγκεντρώνει τα αποδεικτικά στοιχεία που χρειάζεται. Εάν τα στοιχεία αυτά δεν επαρκούν τότε συλλέγει πρόσθετα ώστε να περιορίσει το βαθμό του ελεγκτικού κινδύνου.

Για το σκοπό αυτό ο ελεγκτής :

- α) Καταρτίζει κατάσταση στην οποία εμφανίζονται το αρχικό υπόλοιπο κάθε λογαριασμού παγίων και οι μεταβολές του και συγκρίνει τα στοιχεία αυτά με τα αντίστοιχα του μητρώου παγίων,
- β) Διασταυρώνει το περιεχόμενο των λογαριασμών των παγίων που έχουν εκποιηθεί με αυτό των λογαριασμών των κερδών (ζημιών) που προέκυψαν από τη διάθεση των συγκεκριμένων στοιχείων,
- γ) Αναλύει σε ιδιαίτερο πίνακα τις δαπάνες της επιχείρησης για τη συντήρηση και τις επισκευές των παγίων και διαπιστώνει το εύλογο του μεγέθους τους,

- δ) Διασταυρώνει το περιεχόμενο των βελτιώσεων και των προσθηκών σε πάγια με τα αυξημένα ποσά αποσβέσεων της χρήσης,
- ε) Επαληθεύει την ορθότητα της καταχώρησης των αποσβέσεων συγκρίνοντας το έξοδο της απόσβεσης κάθε παγίου με τη διαφορά που παρουσιάζουν το αρχικό και το τελικό υπόλοιπο του λογαριασμού των συσσωρευμένων αποσβέσεων του παγίου.

Παρατηρεί μια ιδιαίτερη προσοχή τα λάθη και τις παραλείψεις που γίνονται τόσο κατά τη συμπλήρωση των παραστατικών και την επεξεργασία των λογιστικών δεδομένων όσο και κατά την καταχώρηση τους στους σχετικούς λογαριασμούς. Έτσι, αποφαίνεται για το βαθμό της αρτιότητας του λογιστικού συστήματος.

7.3.2.Επαλήθευση της Αρτιότητας της Απογραφής

Στο προτελευταίο αυτό στάδιο, ο ελεγκτής επαληθεύει την ορθότητα και την πληρότητα των διαδικασιών που ακολούθησε το προσωπικό της ελεγχόμενης επιχείρησης.

Ο ελεγκτής παρατηρεί εάν είναι σαφής η διάκριση α) των ενσώματων παγίων σε ελεύθερα και υποθηκευμένα, σε κινητά και ακίνητα και σε αποσβέσιμα και μη αποσβέσιμα και β) των άυλων σε υπεραξία (φήμη και πελατεία) και σε δικαιώματα χρήσης και εκμετάλλευσης. Η ορθότητα αυτής της ταξινόμησης επηρεάζει καθοριστικά την πληρότητα της αποτίμησης τους και την αρτιότητα της παρουσίασης των λογαριασμών στις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης.

Στη συνέχεια της εργασίας του, ο ελεγκτής εστιάζει την προσοχή του στην επαλήθευση των αποτελεσμάτων της αποτίμησης. Έτσι, ελέγχει εάν η αποτίμηση των παγίων γίνεται στην αρχική τιμή κτήσης τους. Ως αρχική τιμή κτήσης θεωρείται το κόστος κτήσης ή ιδιοκατασκευής αλλά και το τιμαριθμικά αναπροσαρμοσμένο κόστος κτήσης, αυξημένο με τις δαπάνες προσθηκών και βελτιώσεων και μειωμένο κατά το σύνολο των αποσβέσεων.

Επίσης ελέγχει εάν η αποτίμηση των παγίων, τα οποία παρουσιάζουν σημαντική μείωση της τρέχουσας αξίας τους, γίνεται στην υποτιμημένη τρέχουσα αξία. Υποτίμηση εμφανίζουν τόσο τα αποσβέσιμα όσο και τα μη αποσβέσιμα πάγια. Ο ελεγκτής

προσπαθεί να κρίνει εάν η υποτίμηση είναι πραγματική και όχι φαινομενική και εάν το ύψος της σχηματισμένης πρόβλεψης είναι επαρκές.

Τελικά, αντιπαραβάλλει τα μεγέθη των παγίων που αναγράφονται στο βιβλίο των απογραφών με αυτά που εμφανίζονται στους αντίστοιχους λογαριασμούς. Η ύπαρξη τυχόν διαφορών σημαίνει ότι δεν έχουν ενημερωθεί σωστά οι λογαριασμοί των παγίων ή το βιβλίο απογραφών ή δεν έχει διενεργηθεί κατά τρόπο αλάνθαστο η απογραφή.

7.3.3. Έλεγχος της Παρουσίασης των Λογαριασμών Παγίων στις Λογιστικές Καταστάσεις

Εφόσον το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο ρυθμίζει τα θέματα της παρουσίασης των λογαριασμών των παγίων στις λογιστικές καταστάσεις, ο ελεγκτής παρατηρεί εάν οι λογαριασμοί των ενσωμάτων και των άυλων παγίων παρουσιάζονται στον ισολογισμό σύμφωνα με το ακόλουθο υπόδειγμα:

Ομάδα Γ – Πάγιο Ενεργητικό

I. Ασώματες Ακίνητοποιήσεις

<i>16.11 – 12</i>	<i>Έξοδα ερευνών και αναπτύξεως</i>
<i>16.01 – 03</i>	<i>Παραχωρήσεις και δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας</i>
<i>16.00</i>	<i>Υπεραξία επιχειρήσεως</i>
<i>16.98</i>	<i>Προκαταβολές κτήσεως ασώματων ακινητοποιήσεων</i>
<i>16.04 – 05</i>	<i>Λοιπές ασώματες ακινητοποιήσεις</i>

II. Ενσώματες Ακίνητοποιήσεις

<i>10.00, 10.10</i>	<i>Γήπεδα – οικόπεδα</i>
<i>44.10</i>	<i>μείον Προβλέψεις απαξιώσεων και υποτιμήσεων</i>
<i>10.01 – 06,</i>	<i>Ορυχεία – Μεταλλεία – Λατομεία -</i>
<i>10.11 – 16, 10.99</i>	<i>Αγροί – Φυτείες – Δάση</i>
<i>11</i>	<i>Κτίρια και τεχνικά έργα</i>

12	Μηχανήματα – τεχνικές εγκαταστάσεις και λοιπός μηχανολογικός εξοπλισμός
13	Μεταφορικά μέσα
14	Έπιπλα και λοιπός εξοπλισμός
15, 32.00, χρ.υπολ. 50.08	Ακινητοποιήσεις υπό εκτέλεση και προκαταβολές

Ο ελεγκτής ενδιαφέρεται για τη σωστή μεταφορά των υπολοίπων των λογαριασμών από την προηγούμενη χρήση στην παρούσα και για τη σαφή παρουσίαση των λογαριασμών των τακτικών και των πρόσθετων αποσβέσεων στην κατάσταση των αποτελεσμάτων της χρήσης.

Επειδή στις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης δεν αναγράφονται σημαντικά στοιχεία σχετικά με τους κανόνες αποτίμησης και διενέργειας των αποσβέσεων ή για τις προβλέψεις για υποτίμηση ή τις εμπράγματα ασφάλειες που βαρύνουν τα πάγια, ο ελεγκτής θα πρέπει να εξετάσει εάν περιέχονται στο Προσάρτημα.

7.4. Έλεγχος των Εξόδων Πολυετούς Απόσβεσης

Στα πλαίσια του ελέγχου των στοιχείων του πάγιου ενεργητικού, ο ελεγκτής ελέγχει την αξιοπιστία και των λογαριασμών των εξόδων πολυετούς απόσβεσης και των συμμετοχών

7.4.1. Έλεγχος τεκμηρίωσης

Εδώ ο ορκωτός ελεγκτής ελέγχει εάν:

- α) Όλα τα κεφαλαιοποιημένα έξοδα είναι καταχωρημένα στα λογιστικά βιβλία,
- β) Όλες οι καταχωρήσεις στους λογαριασμούς 16.10 έως 16.99 αφορούν πραγματοποιημένα έξοδα πολυετούς απόσβεσης,
- γ) Η αποτίμηση των κεφαλαιοποιημένων εξόδων είναι σύμφωνη με τα όσα προβλέπει η σχετική νομοθεσία,
- δ) Η παρουσίαση των λογαριασμών των κεφαλαιοποιημένων εξόδων είναι σαφής και ακολουθεί το υπόδειγμα του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου.

Στην πράξη, το ενδιαφέρον του ορκωτού ελεγκτή επικεντρώνεται στη διερεύνηση περιπτώσεων εσφαλμένης κεφαλαιοποίησης εξόδων δηλαδή εξόδων που αφορούν μόνο την παρούσα χρήση μόνο π.χ. ενοίκια, μισθοί κ.λπ. Και αυτό, γιατί η κεφαλαιοποίηση επιτρέπει στις επιχειρήσεις να παρουσιάζουν μεγαλύτερα κέρδη από τα πραγματικά.

καθώς μειώνουν τα έξοδα της χρήσης

Τελικά, ο ελεγκτής εξετάζει τον τρόπο με τον οποίον οι λογαριασμοί των κεφαλαιοποιημένων εξόδων παρουσιάζονται στις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης, και επίσης εξετάζει εάν περιέχονται στο Προσάρτημα των λογιστικών καταστάσεων επεξηγηματικές πληροφορίες και διάφορα άλλα στοιχεία για τα έξοδα πολυετούς απόσβεσης.

7.5. Έλεγχος Τεκμηρίωσης

Ο βασικός σκοπός του ελέγχου τεκμηρίωσης των συναλλαγών και των υπολοίπων των λογαριασμών είναι να εξακριβωθεί από τον εξωτερικό ελεγκτή εάν:

- α)** Οι συμμετοχές που αναγράφονται στους σχετικούς λογαριασμούς ανήκουν πράγματι στην κυριότητα της επιχείρησης,
- β)** Όλες οι συμμετοχές κυριότητας της επιχείρησης είναι καταχωρημένες στους αντίστοιχους λογαριασμούς,
- γ)** Το υπόλοιπο κάθε λογαριασμού συμμετοχών συμφωνεί με το αντίστοιχο ποσό που αναγράφεται στο βιβλίο των απογραφών,
- δ)** Η αποτίμηση των συμμετοχών έγινε σύμφωνα με όσα προβλέπει η σχετική νομοθεσία,
- ε)** Οι λογαριασμοί των συμμετοχών παρουσιάζονται στις λογιστικές καταστάσεις όπως ορίζει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο.

Για την επίτευξη των ανωτέρω σκοπών, ο ελεγκτής επαληθεύει **α)** την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος, **β)** την αρτιότητα της διαδικασίας της απογραφής των συμμετοχών και **γ)** την πληρότητα της παρουσίασης των λογαριασμών των συμμετοχών στις λογιστικές καταστάσεις τέλους της χρήσης.

Τα θέματα αυτά διαφέρουν σε ελάχιστα σημεία μόνο από τα αντίστοιχα των χρεωγράφων. Συνεπώς, εδώ εξετάζονται μόνο οι διαφορές που υπάρχουν.

Ο ελεγκτής εξετάζει εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την ταξινόμηση των μετοχών και των άλλων επενδύσεων στην κατηγορία των συμμετοχών. Επίσης ερευνά εάν **α)** οι συμμετοχές αυτές αφορούν συνδεδεμένες ή μη συνδεδεμένες εταιρίες και **β)** ικανοποιούνται οι αντίστοιχες προϋποθέσεις του νόμου. Αναζητά τα σχετικά στοιχεία στα δικαιολογητικά έγγραφα και τα πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού

συμβουλίου που αναφέρονται στις αποφάσεις για συμμετοχή στο κεφάλαιο άλλων εταιριών.

Ως προς την αποτίμησή τους, οι συμμετοχές, όπως και τα χρεόγραφα, αποτιμούνται στη μικρότερη κατ' είδος τιμή μεταξύ της αρχική τιμής κτήσης και της τρέχουσας. Ο ελεγκτής πρέπει να εξακριβώσει επίσης εάν:

- α)** Έχει σχηματιστεί επαρκής πρόβλεψη για υποτίμηση των συμμετοχών,
- β)** Έχει καταχωρηθεί η σχηματισμένη πρόβλεψη στο λογαριασμό 18.00.99 Προβλέψεις για υποτιμήσεις συμμετοχών σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις ή στον 18.01.99 Προβλέψεις για υποτιμήσεις συμμετοχών σε λοιπές επιχειρήσεις με χρέωση του λογαριασμού της πιθανής ζημιάς 68.01 Προβλέψεις για υποτιμήσεις συμμετοχών και χρεωγράφων.

Στη συνέχεια, παρατηρεί εάν η παράθεση των λογαριασμών των συμμετοχών στις λογιστικές καταστάσεις είναι σύμφωνη με το εξής υπόδειγμα του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου:

Ομάδα Γ - Πάγιο Ενεργητικό

III. Συμμετοχές και άλλες Μακροπρόθεσμες Χρηματοοικονομικές Απαιτήσεις

18.00 Συμμετοχές σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις

18.01 Συμμετοχές σε λοιπές επιχειρήσεις

18.15 – 6 Τίτλοι με χαρακτήρα ακινητοποιήσεων

Αφαιρετικά από τους πιο πάνω λογαριασμούς εμφανίζονται οι εξής αναλυτικοί λογαριασμοί:

53.06 Οφειλόμενες δόσεις συμμετοχών

18.00.99 Προβλέψεις για υποτίμηση συμμετοχών σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις

18.01.99 Προβλέψεις για υποτίμηση συμμετοχών σε λοιπές επιχειρήσεις

Τελικά, ερευνά εάν το Προσάρτημα των λογιστικών καταστάσεων περιέχει τα ελάχιστα πληροφοριακά στοιχεία που ορίζει ο νόμος 2190 και επιβάλλουν οι ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης επιχείρησης.

Με την ολοκλήρωση της ελεγκτικής εργασίας, ο ελεγκτής θα πρέπει να έχει συγκεντρώσει ικανό αριθμό κατάλληλων αποδεικτικών στοιχείων που θα του επιτρέψουν να εκφέρει έγκυρη γνώμη για την αξιοπιστία των λογαριασμών του πάγιου ενεργητικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ

ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

8.1. Σκοποί

Ο εξωτερικός ελεγκτής διενεργεί τον έλεγχο τεκμηρίωσης του υπολοίπου κάθε πρωτοβάθμιου λογαριασμού απαιτήσεων για να εξακριβώσει εάν:

- α)** Υπάρχουν πράγματι και συνιστούν έννομα δικαιώματα της επιχείρησης οι απαιτήσεις που απεικονίζουν τα υπόλοιπα των αντίστοιχων λογαριασμών,
- β)** Οφείλονται πράγματι στην επιχείρηση κατά το τέλος της χρήσης, τα ποσά που αναγράφουν οι λογαριασμοί των απαιτήσεων,
- γ)** Έχουν καταχωρηθεί όλες οι απαιτήσεις της επιχείρησης,
- δ)** Είναι βέβαιο ότι θα εισπραχθούν τα ποσά των φερέγγυων απαιτήσεων,
- ε)** Είναι επαρκές το μέγεθος της πρόβλεψης που σχημάτισε η ελεγχόμενη επιχείρηση για να καλύψει πιθανές ζημιές από τις επισφαλείς της απαιτήσεις,
- ς)** Αποτιμήθηκαν οι απαιτήσεις σύμφωνα με όσα ορίζει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο ή με όσα προβλέπει η σχετική φορολογική νομοθεσία,
- η)** Παρουσιάζονται με σαφήνεια οι λογαριασμοί των απαιτήσεων και των προβλέψεων στον ισολογισμό και οι λογαριασμοί των συναλλαγματικών διαφορών και των πιθανών ζημιών στην κατάσταση των αποτελεσμάτων της χρήσης.

Για να επιτύχει τους τρεις πρώτους στόχους του ελέγχου, ο εξωτερικός ελεγκτής βασίζεται στην άμεση επαλήθευση των υπολοίπων των λογαριασμών και τον έλεγχο της φερεγγυότητας των απαιτήσεων στο τέλος της χρήσης. Για τους υπόλοιπους στόχους ερευνά την ορθότητα των διαδικασιών της αποτίμησης των απαιτήσεων και της παρουσίασης των λογαριασμών τους στις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης.

8.2. Επαλήθευση Απαιτήσεων

Για να διαπιστώσει εάν πράγματι υπάρχουν οι συγκεκριμένες απαιτήσεις και ότι τα εισπρακτέα ποσά είναι αυτά που απεικονίζουν τα υπόλοιπα των λογαριασμών, ο ελεγκτής πρέπει να :

- α)** Εξασφαλίζει επιβεβαίωση των υπολοίπων των λογαριασμών από τους ίδιους τους

- πελάτες, τους χρεώστες ή τις τράπεζες,
- β)** Αναγνωρίζει και μετρήσει τις συναλλαγματικές ή τα γραμμάτια και τις μεταχρονολογημένες επιταγές που βρίσκονται στο χαρτοφυλάκιο της επιχείρησης,
  - γ)** Εξασφαλίζει την επαλήθευση από τρίτους της ύπαρξης των συναλλαγματικών και των άλλων πιστωτικών τίτλων που έχουν εκχωρηθεί σ' αυτούς για είσπραξη, προεξόφληση, εγγύηση δανείων κ.λπ.,
  - δ)** Παρακολουθήσει τα μεταγενέστερα της χρήσης γεγονότα, τα οποία συμβάλλουν στην επαλήθευση ή τη διάψευση της αξιοπιστίας των υπολοίπων των λογαριασμών.

Στην περίπτωση του ελέγχου του υπολοίπου του λογαριασμού 30 Πελάτες, ο ελεγκτής εξασφαλίζει την επιβεβαίωση της ύπαρξης των απαιτήσεων από τους ίδιους τους πελάτες. Συγκεκριμένα, και κατόπιν εντολής του, η επιχείρηση στέλνει επιστολή (αίτηση) σε δείγμα πελατών της και τους ζητά να ενημερώσουν γραπτώς τον ελεγκτή της εάν συμφωνούν ή όχι με το υπόλοιπο του λογαριασμού, όπως αυτό αναφέρεται στην επιστολή. Πρόκειται για επιστολή θετικής επιβεβαίωσης, η οποία χρησιμοποιείται όταν το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης είναι χαλαρό. Στην αντίθετη περίπτωση, χρησιμοποιείται επιστολή αρνητικής επιβεβαίωσης, σύμφωνα με την οποία οι πελάτες καλούνται να ενημερώσουν τον ελεγκτή μόνο όταν διαφωνούν με το ποσό που αναγράφεται στην επιστολή.

Ανάλογες διαδικασίες ακολουθούνται για την επαλήθευση της ύπαρξης γραμματίων, συναλλαγματικών και μεταχρονολογημένων επιταγών που έχουν εκχωρηθεί σε τρίτους (π.χ. τράπεζες, προμηθευτές, δικηγόρους) για είσπραξη, προεξόφληση κ.λπ. Η επιχείρηση στέλνει, για λογαριασμό του ελεγκτή, επιβεβαιωτική επιστολή στους τρίτους στην οποία αναγράφονται τα στοιχεία όλων των πιστωτικών τίτλων που έχει εκχωρήσει σ' αυτούς και ζητά να απαντήσουν επαληθεύοντας ή όχι την ακρίβεια των όσων αναγράφει το έντυπο.

Το περιεχόμενο των επιβεβαιωτικών επιστολών που απευθύνουν οι τρίτοι στον ελεγκτή διασταυρώνεται με τα στοιχεία που περιέχει το βιβλίο των εκχωρημένων γραμματίων ή των μεταχρονολογημένων επιταγών. Στην περίπτωση γραμματίων που έχουν εκχωρηθεί σε τράπεζα, το περιεχόμενο της απαντητικής επιστολής συγκρίνεται με το πινάκιο αποστολής των γραμματίων στην τράπεζα για είσπραξη, προεξόφληση κ.λπ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

Ημερομηνία .....19 ...

Προς

.....
.....
.....
.....

Κύριοι,

Από τον ελεγκτή της εταιρίας μας, κ. .... Ζητήθηκε να του γνωρίσετε το υπόλοιπο του λογαριασμού της εταιρίας μας, όπως αυτό εμφανίζεται στα βιβλία σας κατά την ..... 19..... Παρακαλούμε λοιπόν να συμπληρώσετε, ανάλογα, το κατωτέρω κείμενο και να ταχυδρομήσετε αυτή εδώ την επιστολή μας απευθείας στον Ορκωτό Ελεγκτή κ. ....

Με εκτίμηση

(Σφραγίδα της εταιρίας και
υπογραφές εξουσιοδοτημένων
υπαλλήλων της)

Όπως προκύπτει από τα βιβλία μας, το υπόλοιπο του λογαριασμού της εταιρίας ..... κατά την ..... 19..... ήταν ΧΡΕΩΣΤΙΚΟ- ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ δρχ.⁽¹⁾₍₂₎

(1) Το ποσό δρχ. να γραφεί αριθμητικά και ολογράφως.

(2) Στη θέση αυτή πρέπει να τεθούν η σφραγίδα της επιχειρήσεως (του χρεώστη- πιστωτή) και υπογραφή, κάτω από την οποία αναγράφεται η ιδιότητα του προσώπου που έχει υπογράψει

Ανάλογες διαδικασίες ακολουθούνται για την επαλήθευση της ύπαρξης γραμματίων, συναλλαγματικών και μεταχρονολογημένων επιταγών που έχουν εκχωρηθεί σε τρίτους (π.χ. τράπεζες, προμηθευτές, δικηγόρους) για είσπραξη, προεξόφληση κ.λπ. Η επιχείρηση στέλνει, για λογαριασμό του ελεγκτή, επιβεβαιωτική επιστολή στους τρίτους στην οποία αναγράφονται τα στοιχεία όλων των πιστωτικών τίτλων που έχει εκχωρήσει σ' αυτούς και ζητά να απαντήσουν επαληθεύοντας ή όχι την ακρίβεια των όσων αναγράφει το έντυπο.

Το περιεχόμενο των επιβεβαιωτικών επιστολών που απευθύνουν οι τρίτοι στον ελεγκτή διασταυρώνεται με τα στοιχεία που περιέχει το βιβλίο των εκχωρημένων γραμματίων ή των μεταχρονολογημένων επιταγών. Στην περίπτωση γραμματίων που έχουν εκχωρηθεί σε τράπεζα, το περιεχόμενο της απαντητικής επιστολής συγκρίνεται με το πινάκιο αποστολής των γραμματίων στην τράπεζα για είσπραξη, προεξόφληση κ.λπ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΩΝ ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΩΝ

Ημερομηνία .....19 ...

Προς

.....
.....
.....
.....

Κύριοι,

Την .....19..... η εταιρία μας κατείχε τα ακόλουθα γραμμάτια (συναλλαγματικές) εκδόσεως (αποδοχής) σας:

Ημερομηνία Εκδόσεως	Ημερομηνία λήξεως	Έχει εκδοθεί σε διαταγή	Ποσού δρχ.
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

Από τον ελεγκτή της εταιρίας μας, κ. .... Ζητήθηκε να του γνωρίσετε αν συμφωνείτε με τα ανωτέρω. Παρακαλούμε, λοιπόν, εφόσον συμφωνείτε, να υπογράψετε στον κατωτέρω προβλεπόμενο χώρο. Αν, τυχόν, δεν συμφωνείτε, παρακαλούμε να αναγράψετε στην πίσω σελίδα της παρούσας τα αντίστοιχα στοιχεία, που προκύπτουν από τα βιβλία σας, και τους λόγους της διαφοράς και να υπογράψετε αυτή τη σημείωσή σας.

Το ένα από τα δύο αντίτυπα αυτής εδώ της επιστολής, αφού το υπογράψετε σύμφωνα με τα ανωτέρω, παρακαλούμε να το ταχυδρομήσετε απευθείας στον Ορκωτό Ελεγκτή κ. .... Το άλλο αντίτυπο προορίζεται για σας.

Με εκτίμηση
(Σφραγίδα της εταιρίας και
υπογραφές εξουσιοδοτημένων
υπαλλήλων της)

8.3. Έλεγχος Φερεγγυότητας Απαιτήσεων

Η επαλήθευση της ύπαρξης των απαιτήσεων δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η είσπραξη τους είναι βέβαιη. Χρειάζεται να αξιολογηθεί η φερεγγυότητα των πελατών της επιχείρησης στο τέλος της χρήσης.

Για το σκοπό αυτόν, ο ελεγκτής ενημερώνεται από τους υπεύθυνους σχετικά με τα κριτήρια και τη διαδικασία που ακολουθούν για το χαρακτηρισμό ορισμένων απαιτήσεων ως επισφαλών ή ανεπίδεκτων είσπραξης. Ελέγχει δείγμα επισφαλών απαιτήσεων για να εξακριβώσει πόσο ορθολογικά αποδεικνύονται τα συγκεκριμένα μέτρα κατά την εφαρμογή τους π.χ. παρατηρεί πόσοι από τους επισφαλείς πελάτες της προηγούμενης χρήσης δεν έχουν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους και πόσο ήταν το μέγεθος της απώλειας σε σύγκριση με αυτό που έχει προβλεφθεί.

Η ορθότητα της αξιολόγησης της φερεγγυότητας των πελατών επιβεβαιώνεται με την κατάρτιση πίνακα ληκτότητας των απαιτήσεων και την εφαρμογή διαφόρων αναλυτικών αριθμοδεικτών. Διευκρινίζεται ότι δεν είναι δυνατό να θεωρηθούν επισφαλείς οι βεβαιωμένες απαιτήσεις έναντι του Δημοσίου, των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και των κρατικών τραπεζών, καθώς και οι απαιτήσεις για είσπραξη μερισμάτων αξιόπιστων εταιριών. Επίσης δε θεωρούνται επισφαλείς οι απαιτήσεις που καλύπτονται πλήρως με εμπράγματα ασφάλειες ή με ανέκκλητες εγγυήσεις τραπεζών κ.λπ.

Συνήθως η κατάρτιση του πίνακα ληκτότητας ανατίθεται στο προσωπικό της επιχείρησης, ενώ ο ελεγκτής ελέγχει την αξιοπιστία των στοιχείων (λογαριασμών) που περιέχει. Σε ένα πίνακα ληκτότητας, οι απαιτήσεις που έχουν ήδη λήξει ταξινομούνται κατά ηλικία, η οποία εκφράζεται σε μήνες που μεσολάβησαν από τη λήξη τους. Ένας τυπικός πίνακας ληκτότητας είναι ο ακόλουθος, όπου η πιθανότητα να μην εισπραχθούν οι απαιτήσεις και να θεωρηθούν επισφαλείς αυξάνει ανάλογα με την ηλικία τους :

Πελάτης/ Οφειλέτης	Ποσό Απαιτήσης (σε χιλιάδες δραχ.)	Ηλικία Απαιτήσης σε Μήνες				
		0 - 1	1 - 2	2 - 4	4 - 6	Πάνω από 6
Βλάσσης Β.	950	700		250		
Δήμης Κ.	6.200		2.300		3.900	
Ζήτας Ε.	7.800	5.000				2.800
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
Χάρης Α.	3.100					600
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
Σύνολο	102.000	52.000	21.000	14.000	9.000	6.000

Τα συμπεράσματα που συνάγει ο ελεγκτής από την ανάλυση των στοιχείων του πίνακα ληκτότητας ενισχύονται ή αποδυναμώνονται με την κριτική διερεύνηση της σχέσης των επισφαλών προς τις φερέγγυες απαιτήσεις που διαμορφώθηκε στο προηγούμενα χρόνια. Η διαχρονική αυτή σχέση εκφράζεται με αριθμοδείκτες ή χρονοσειρές και υποδηλώνει την αυξητική ή πτωτική τάση των επισφαλών απαιτήσεων ως ποσοστό του συνόλου των απαιτήσεων. Επιτρέπει δε την επισήμανση αδικαιολόγητων αποκλίσεων και την ανάγκη για επανεκτίμηση της ορθότητας των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της φερεγγυότητας των τρίτων π.χ. πελατών.

Τα πορίσματα του ελεγκτή ελέγχονται σε συνάρτηση με το υπόλοιπο που παρουσιάζουν οι λογαριασμοί των φερέγγυων επισφαλών πελατών.

8.4. Αποτίμηση Απαιτήσεων

Στο στάδιο αυτό, ο εξωτερικός ελεγκτής ελέγχει εάν :

- α) οι φερέγγυες και οι επισφαλείς απαιτήσεις σε δραχμές και σε ξένο νόμισμά έχουν αποτιμηθεί σύμφωνα με όσα προβλέπει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο και η σχετική νομοθεσία,
- β) Οι συναλλαγματικές διαφορές από την αποτίμηση των απαιτήσεων σε ξένο νόμισμα έχουν υπολογιστεί επακριβώς και καταχωρηθεί στους σωστούς λογαριασμούς,

- γ) Ο χαρακτηρισμός απαιτήσεων ως επισφαλών βασίζεται σε αξιόπιστες πληροφορίες για την πιστοληπτική τους ικανότητα,
- δ) Οι σχηματισμένες προβλέψεις για απώλεια από επισφαλείς απαιτήσεις είναι επαρκείς και έχουν καταχωρηθεί σωστά στους σχετικούς λογαριασμούς.

8.5. Έλεγχος της Παρουσίασης των Λογαριασμών Απαιτήσεων στις Λογιστικές Καταστάσεις

Ο ελεγκτής ολοκληρώνει την εργασία του προσπαθώντας να διαπιστώσει εάν οι λογαριασμοί όλων των κατηγοριών απαιτήσεων παρουσιάζονται στις λογιστικές καταστάσεις τέλους της χρήσης σύμφωνα με όσο προβλέπει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο. Η διαδικασία του ελέγχου στο σημείο αυτό είναι απλή και στηρίζεται στην παρατήρηση των υπό κατάρτιση λογιστικών καταστάσεων.

Ειδικότερα, ο ελεγκτής παρατηρεί εάν οι λογαριασμοί των απαιτήσεων της παρούσας και της προηγούμενης χρήσης παρουσιάζονται με σαφήνεια.

Επίσης σχετικά με τα ανωτέρω ο ελεγκτής εξετάζει εάν :

- α) Το υπόλοιπο των λογαριασμών της προηγούμενης χρήσης έχει μεταφερθεί σωστά στον ισολογισμό της παρούσας χρήσης,
- β) Οι λογαριασμοί 32.00 Παραγγελίες πάγιων στοιχείων και 32.01 Παραγγελίες κυκλοφορούντων στοιχείων παρουσιάζονται στην ομάδα των λογαριασμών των παγίων και των αποθεμάτων αντιστοίχως, αν και απεικονίζουν απαιτήσεις,
- γ) Οι λογαριασμοί των απαιτήσεων από προπληρωμένα έξοδα και από έσοδα εισπρακτέα εμφανίζονται στα πλαίσια της ομάδας των λογαριασμών με τίτλο *Μεταβατικοί Λογαριασμοί Ενεργητικού*,
- δ) Τα πληροφοριακά στοιχεία που ορίζουν ο νόμος 2190 και το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο αναγράφονται στο Προσάρτημα των λογιστικών καταστάσεων.

Στο σημείο αυτό του ελέγχου, ο ελεγκτής πρέπει να έχει συγκεντρώσει επαρκές αποδεικτικό υλικό μέσα από τις διαδικασίες της επαλήθευσης και της παρατήρησης της απογραφής. Το υλικό αυτό είναι απαραίτητο για την τεκμηρίωση της γνώμης του σχετικά με το βαθμό αξιοπιστίας που παρουσιάζουν οι λογαριασμοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9.**ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ
ΧΡΕΟΓΡΑΦΩΝ****9.1. Γενικά**

Οι επενδύσεις σε χρεόγραφα γίνονται από τις επιχειρηματικές μονάδες για πολλούς λόγους. Άλλες μονάδες επιδιώκουν ένα μόνιμο και σταθερό έσοδο από κερδοφόρες επιχειρήσεις, ενώ άλλες ενδιαφέρονται να βάλουν ένα δικό τους πρόσωπο σε μια πρωτοπόρα ανταγωνιστική επιχείρηση ή ακόμη και να εξαγοράσουν ή να αποκτήσουν τον έλεγχο ενός ανταγωνιστική τους. Άλλωστε αυτές οι επενδύσεις θεωρούνται δευτερεύουσες πηγές μετρητών, και είναι στοιχείο σωστής οικονομικής διαχείρισης. Οι επενδύσεις σε διαπραγματεύσιμα χρεόγραφα θεωρούνται σαν επικουρικό κεφάλαιο κινήσεως το οποίο μπορούν να ρευστοποιήσουν όποτε θέλει η επιχείρηση, μολονότι δίνουν ένα σταθερό, αλλά μέτριο ποσοστό απόδοσης.

Έτσι, η επιχείρηση πραγματοποιεί κάποιο μικρό εισόδημα αντί αν διατηρεί «νεκρά» μετρητά. Αν όμως ο σκοπός της επένδυσης δεν είναι βραχυχρόνιος, και η επιχείρηση σκοπεύει να κρατήσει τα χρεόγραφα για αρκετό καιρό στο μέλλον, τότε τα χρεόγραφα αυτά δεν πρέπει να χαρακτηρισθούν σαν κυκλοφοριακό ενεργητικό, αλλά σαν πάγιο ενεργητικό και κατατάσσονται στον Ισολογισμό στην κατηγορία των επενδύσεων ή των συμμετοχών σε άλλες εταιρείες.

Οι βραχυχρόνιες επενδύσεις σε χρεόγραφα παρουσιάζονται στον Ισολογισμό στο λογαριασμό χαρτοφυλάκιο χρεογράφων ή βραχυχρόνια χρεόγραφα και στην μικρότερη τιμή κτήσης (κόστους) και της τρέχουσας τιμής αγοράς. Οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ των δύο αυτών τιμών θα πρέπει να παρουσιάζονται στον Ισολογισμό, εμφανίζοντας το ποσό αυτό σε παρένθεση ή σε υποσημείωση.

Η σημαντικότερη ομάδα επενδύσεων, από τη σκοπιά του ελεγκτή, είναι οι μετοχές και οι ομολογίες. Η επένδυση σε χρεόγραφα γίνεται επίσης για την διατήρηση του ελέγχου ή της επιρροής επί των θυγατρικών εταιρειών. Η επένδυση σε κοινές μετοχές είναι το βασικό μέσο τήρησης του ελέγχου επί των θυγατρικών εταιρειών. Πολλές φορές οι ελεγκτές διαπιστώνουν ότι χορηγούνται δάνεια από μια θυγατρική επιχείρηση

σε μια άλλη σε εγγύηση διάφορα χρεόγραφα , δηλαδή, μετοχές, ομολογίες, τραπεζικά ομόλογα, κ.λπ.

9.2.Οι Αντικειμενικοί Στόχοι των Ελεγκτών κατά την Εξέταση των Χρεογράφων

Οι ελεγκτές ενδιαφέρονται να διαπιστώσουν:

- 1) Αν υπάρχει ικανοποιητικός έλεγχος επί των χρεογράφων, καθώς και των εσόδων από τις επενδύσεις σε χρεόγραφα,
- 2) Την πραγματική (φυσική) ύπαρξη των χρεογράφων στα χέρια του πελάτη,
- 3) Την σωστή εκτίμηση της αξίας τους,
- 4) Την σωστή ταξινόμηση τους στον Ισολογισμό αν είναι βραχυχρόνια ή μακροχρόνια και
- 5) Την έγκαιρη είσπραξη όλων των εσόδων από τις επενδύσεις και την εμπρόθεσμη καταχώρηση τους στα λογιστικά βιβλία.

Αν στην ελεγκτική δουλειά περιλαμβάνεται και η κατάρτιση της δήλωσης φόρου Εισοδήματος της εταιρείας (του νομικού προσώπου), τότε οι διαδικασίες θα πρέπει να συμπεριλάβουν και όλες τις αναγκαίες για τον σκοπό αυτό πληροφορίες.

9.3. Πρόγραμμα Ελέγχου για τα Χρεόγραφα

9.3.1. Μελέτη και αξιολόγηση Εσωτερικού Ελέγχου Χρεογράφων

Περιλαμβάνει τις εξής επιμέρους διαδικασίες:

1. Ετοιμασία μιας περιγραφής του εσωτερικού ελέγχου των χρεογράφων.
2. Αναγνώριση των συναλλαγών πώλησης και αγοράς χρεογράφων, με την εφαρμογή του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
3. Επισκόπηση των εκθέσεων των εσωτερικών ελεγκτών που υποβάλλονται μετά τις περιοδικές επισκοπήσεις των χρεογράφων.
4. Επισκόπηση των μηνιαίων εκθέσεων που υποβάλλονται από τον αρμόδιο αξιωματούχο της εταιρείας για τα χρεόγραφα που ανήκουν , αγοράστηκαν ή πουλήθηκαν από την εταιρεία, καθώς και για το εισόδημα που εισπράχτηκε από χρεόγραφα.
5. Αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου για τα χρεόγραφα.

9.3.2. Έλεγχοι τεκμηρίωσης των Συναλλαγών και των Χρεογράφων

Η δεύτερη ελεγκτική διαδικασία που αναφέρεται σε ελέγχους τεκμηρίωσης και περιλαμβάνει τα εξής:

1. Ετοιμασία αναλύσεων των λογαριασμών επενδύσεων σε χρεόγραφα και σχετικών λογαριασμών των εσόδων από χρεόγραφα.
2. Εξέταση των χρεογράφων που ανήκουν στην εταιρεία και σύγκριση των αυξόντων αριθμών με εκείνους που καταγράφηκαν κατά τον προηγούμενο έλεγχο.
3. Επαλήθευση των χρεογράφων που έχουν δοθεί για φύλαξη σε τρίτους.
4. Επαλήθευση των Συναλλαγών (αγορών και πωλήσεων) που έγιναν κατά την διάρκεια του έτους, καθώς και για ένα μικρό χρονικό διάστημα μετά την ημερομηνία κατάρτισης του Ισολογισμού.
5. Επαλήθευση των ζημιών ή των κερδών από τις συναλλαγές επί των χρεογράφων και συγκέντρωση των απαραίτητων πληροφοριών για την κατάρτιση της δήλωσης φόρου εισοδήματος.
6. Ανεξάρτητος υπολογισμός των εσόδων από χρεόγραφα, με βάση τα βιβλία καταχώρησης των μερισμάτων ή άλλες πρωτογενείς πηγές.
7. Διερεύνηση της λογιστικής μεθόδου παρακολούθησης των επενδύσεων σε θυγατρικές επιχειρήσεις και σε άλλες τοποθετήσεις.
8. Καθορισμός της τρέχουσας αξίας των χρεογράφων κατά την ημερομηνία κατάρτισης του Ισολογισμού.
9. Καθορισμός της παρουσίασης στον Ισολογισμό των χρεογράφων.

9.4 Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης

Ο έλεγχος τεκμηρίωσης τόσο των συναλλαγών όσο και των υπολοίπων των λογαριασμών των χρεογράφων πρέπει να είναι σχολαστικός εξαιτίας **α)** του υψηλού κινδύνου που παρουσιάζουν και **β)** του καθοριστικού τους ρόλου στη διαμόρφωση της ρευστότητας των επιχειρήσεων. Συνήθως, η έκταση του ελέγχου είναι περιορισμένη λόγω του μικρού αριθμού τίτλων στους οποίους επενδύουν συνήθως οι επιχειρήσεις.

9.4.1. Σκοποί

Κύριος σκοπός του ελέγχου τεκμηρίωσης των χρεογράφων είναι να εξακριβωθεί εάν:

- α) Τα χρεόγραφα που αναγράφουν οι σχετικοί λογαριασμοί βρίσκονται πράγματι στην κυριότητα της επιχείρησης,
- β) Όλα τα χρεόγραφα κυριότητας της επιχείρησης είναι καταχωρημένα στους αντίστοιχους λογαριασμούς,
- γ) Το υπόλοιπο κάθε λογαριασμού χρεογράφων συμφωνεί με το αντίστοιχο ποσό που αναγράφεται στο βιβλίο των απογραφών,
- δ) Τα χρεόγραφα έχουν αποτιμηθεί σύμφωνα με όσα προβλέπει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο και η σχετική νομοθεσία,
- ε) Οι λογαριασμοί των χρεογράφων παρουσιάζονται στις λογιστικές καταστάσεις με σαφήνεια.

Για την επίτευξη των ανωτέρω σκοπών, ο ελεγκτής χρειάζεται να επαληθεύσει :

- α) Την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος,
- β) Την αρτιότητα της διαδικασίας απογραφής των χρεογράφων στο τέλος χρήσης,
- γ) Την πληρότητα της παρουσίασης των λογαριασμών των χρεογράφων στις λογιστικές καταστάσεις τέλους της χρήσης.

Το πώς διενεργείται η επαλήθευση των ανωτέρω στοιχείων είναι ένα θέμα που εξετάζεται στις παραγράφους που ακολουθούν.

9.4.2. Επαλήθευση της Αποτελεσματικότητας του Λογιστικού Συστήματος

Τεκμήρια για το πόσο αποτελεσματικά λειτουργεί το λογιστικό σύστημα συγκεντρώνει ο ελεγκτής κατά τη μελέτη και την αξιολόγηση των μέτρων εσωτερικού ελέγχου. Μπορεί δε να επαυξήσει τα στοιχεία αυτά και να ενισχύσει τη αποδεικτική τους δύναμη καταρτίζοντας το ισοζύγιο χρεογράφων στο τέλος της χρήσης και παρατηρώντας την πορεία της λογιστικοποίησης των αγορών και των πωλήσεων τίτλων ή είσπραξης εσόδων από μερίσματα και τόκους.

9.4.3. Επαλήθευση της Αρτιότητας της Απογραφής

Ο ελεγκτής πρέπει να επαληθεύσει την αρτιότητα των διαδικασιών που ακολούθησε το προσωπικό της ελεγχόμενης επιχείρησης για την αναγνώριση, τη μέτρηση και την αποτίμηση των χρεογράφων στο τέλος της χρήσης, προκειμένου να εκφέρει γνώμη για τη αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Για το σκοπό αυτό, ερευνά το εύλογο των σχετικών αποτελεσμάτων και προσπαθεί να επισημάνει τις σοβαρές αποκλίσεις που τυχόν υπάρχουν από τα όσα διαδικαστικά ορίζουν οι σχετικές οδηγίες της διοίκησης.

Η διαδικασία της επαλήθευσης διαφέρει ανάλογα με το αν τα χρεόγραφα βρίσκονται στην κατοχή (χαρτοφυλάκιο) της επιχείρησης ή στα χέρια τρίτων για εγγύηση δανείων κ.λπ. Στην πρώτη περίπτωση, ο ελεγκτής είναι ιδιαίτερα προσεκτικός όταν επαληθεύει την ορθότητα της αναγνώρισης και της μέτρησης των α) φυσικών τίτλων, β) άυλων τίτλων και γ) εταιρικών μερίδων και μεριδίων.

9.4.4. Έλεγχος της Παρουσίας των Λογαριασμών Χρεογράφων στις Λογιστικές Καταστάσεις

Οι λογαριασμοί των χρεογράφων ανήκουν στην ομάδα Δ των λογαριασμών του ενεργητικού. Κατέχουν την τελευταία θέση ανάμεσα στους λογαριασμούς της ομάδας, γιατί τα χρεόγραφα ρευστοποιούνται συντομότερα από ό,τι τα αποθέματα και οι απαιτήσεις.

Ο εξωτερικός ελεγκτής ελέγχει εάν οι λογαριασμοί των χρεογράφων εμφανίζονται στις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης με την εξής σειρά :

34.00-03, 34.10-13, 34.20-21	Μετοχές
34.05-6, 34.15-16, 34.22-23	Ομολογίες
Υπ. λογ. 34	Λοιπά χρεόγραφα
34.25 Ίδιες μετοχές.	

Παρατηρεί δε εάν :

- α)** Παρατίθενται αφαιρετικά από τους πιο πάνω λογαριασμούς οι 53.07 *Οφειλόμενες δόσεις ομολογιών και λοιπών χρεογράφων 34.99 Προβλέψεις για υποτιμήσεις χρεογράφων.*

β) Συνοδεύεται ο λογαριασμός 34.25 *Ίδιες μετοχές* από τον 41.09 *Αποθεματικό για ίδιες μετοχές* ή αν παρουσιάζεται αφαιρετικά από τους λογαριασμούς της καθαρής θέσης.

Η παράθεση των υπολοίπων των ανωτέρω λογαριασμών αφορά δύο συνεχόμενες χρήσεις. Ο ελεγκτής πρέπει να ελέγξει εάν τα μεγέθη των λογιστικών καταστάσεων της προηγούμενης χρήσης έχουν μεταφερθεί χωρίς λάθη στις καταστάσεις της παρούσας χρήσης και αν το Προσάρτημα περιέχει τα πληροφοριακά στοιχεία που ορίζει η σχετική νομοθεσία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10.**ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ
ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ****10.1. Κατηγορίες Διαθέσιμων**

Διαθέσιμα είναι τα χρηματικά μέσα και τα άμεσα ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται στην κυριότητα της επιχείρησης. Το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο κατατάσσει το σύνολο των διαθέσιμων στις έξι κατηγορίες :

- α) Χρηματικά μέσα
- β) Καταθέσεις όψεως και προθεσμίας,
- γ) Ληξιπρόθεσμα τοκομερίδια

Στην κατηγορία των χρηματικών μέσων ανήκουν τα μετρητά, οι επιταγές έκδοσης των πελατών και των άλλων οφειλετών της, οι τραπεζικές και οι ταχυδρομικές επιταγές και οι εντολές πληρωμής υπέρ της επιχείρησης. Τα μέσα αυτά είναι εκφρασμένα σε δραχμές ή σε ξένο νόμισμα.

Τα νομίσματα και τα χαρτονομίσματα συνθέτουν τα μετρητά κάθε οικονομικής μονάδας. Οι μη μεταχρονολογημένες επιταγές έκδοσης τρίτων και οι τραπεζικές επιταγές αποτελούν τη δεύτερη κατηγορία χρηματικών μέσων. Η είσπραξη τους είναι σχεδόν βέβαιη. Οι εντολές πληρωμής των τρίτων υπέρ της επιχείρησης εκδίδονται μέσω τραπεζών ή άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων και η είσπραξη τους από την επιχείρηση είναι πλήρως εξασφαλισμένη, καθώς έχει προηγηθεί η πληρωμή του σχετικού ποσού από τους τρίτους στη μεσολαβούσα τράπεζα.

Στη δεύτερη κατηγορία εμπίπτουν οι καταθέσεις όψεως και προθεσμίας που διατηρεί η επιχείρηση σε διάφορες εμπορικές τράπεζες. Για κάθε λογαριασμό καταθέσεων όψεως, η τράπεζα εφοδιάζει την επιχείρηση με μπλοκ επιταγών, τις οποίες χρησιμοποιεί για να διενεργεί τις πληρωμές, εφόσον βέβαια διαθέτει επαρκείς καταθέσεις. Η τράπεζα που ενεργεί ως ταμίας της επιχείρησης, την επιβαρύνει με διάφορα έξοδα ή δεν καταβάλλει τόκους στις καταθέσεις όψεως. Ενημερώνει δε την επιχείρηση με την αποστολή αντιγράφου (extrait) της κίνησης του λογαριασμού των καταθέσεων της όψεως.

Ο ελεγκτής πρέπει να βεβαιωθεί ότι η επιχείρηση εντάσσει στα διαθέσιμα της και **α)** τις καταθέσεις προθεσμίας, εφόσον η πρόωγη ανάληψη τους δεν απαγορεύεται και **β)** τα ληγμένα τοκομερίδια που είναι προσαρτημένα σε χρεόγραφα σταθερού εισοδήματος π.χ. ομολογίες, πολυετή ομόλογα και έντοκα γραμμάτια.

10.2 Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης

Τα διαθέσιμα που διατηρούν οι επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν κατά κανόνα ένα μικρό ποσοστό του συνόλου του ενεργητικού τους. Αυτό οφείλεται στο ότι τα διαθέσιμα είναι τα λιγότερο αποδοτικά στοιχεία.

Αν και το υπόλοιπο των λογαριασμών των διαθέσιμων είναι συγκριτικά ασήμαντο, ο εξωτερικός ελεγκτής αφιερώνει δυσανάλογα πολύ χρόνο για τον έλεγχο της τεκμηρίωσης του. Και αυτό γιατί όλες οι ταμειακές συναλλαγές, οι οποίες είναι και οι πιο σημαντικές και πολυπληθείς, αποτυπώνονται στους λογαριασμούς των διαθέσιμων και κατά συνέπεια διασταυρώνονται μέσα από αυτούς.

10.2.1. Σκοποί

Με τη διενέργεια του ελέγχου των υπολοίπων των λογαριασμών των διαθέσιμων, ο ελεγκτής προσπαθεί να εξακριβώσει εάν :

- α)** Τα διαθέσιμα που υποδηλώνουν τα υπόλοιπα των λογαριασμών υπάρχουν πράγματι και ανήκουν στην κυριότητα της επιχείρησης,
- β)** Όλα τα διαθέσιμα της επιχείρησης είναι καταχωρημένα στους αντίστοιχους λογαριασμούς,
- γ)** Το υπόλοιπο κάθε λογαριασμού διαθέσιμων συμφωνεί με το αντίστοιχο ποσό που αναγράφεται στο βιβλίο των απογραφών,
- δ)** Τα διαθέσιμα έχουν αποτιμηθεί σύμφωνα με όσα προβλέπει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο,
- ε)** Οι λογαριασμοί των διαθέσιμων παρουσιάζονται στον ισολογισμό με σαφήνεια ώστε να βελτιώνεται η πληροφοριοδοτική του δυνατότητα.

Για την επίτευξη των ανωτέρω σκοπών, ο ελεγκτής πρέπει να γνωρίζει πόσο ακριβής είναι η καταχώρηση των ταμειακών συναλλαγών στον σχετικούς λογαριασμούς και πόσο πλήρης είναι η διαδικασία της απογραφής των διαθέσιμων στο τέλος της χρήσης.

Η διερεύνηση της ορθότητας του λογιστικού συστήματος είναι ένα θέμα που εξετάστηκε κατά την παρουσίαση των διαδικασιών αξιολόγησης των μέτρων του εσωτερικού ελέγχου στις εισπράξεις και τις πληρωμές. Εδώ, εξετάζονται οι διαδικασίες που ακολουθεί ο ελεγκτής για να εξακριβώσει την πληρότητα και την αρτιότητα της απογραφής του συνόλου των χρηματικών μέσων και της παρουσίασης των λογαριασμών τους στις λογιστικές καταστάσεις.

10.2.2. Επαλήθευση της Αρτιότητας της Απογραφής

Επειδή η διενέργεια της απογραφής των χρηματικών μέσων είναι διαφορετική από αυτή των καταθέσεων όψεως και προθεσμίας, ο ελεγκτής είναι υποχρεωμένος από τα πράγματα να ακολουθήσει διαφορετικές ελεγκτικές διαδικασίες για την επαλήθευση των αποτελεσμάτων τους. Αυτή η διαφοροποίηση είναι πιο έντονη στην περίπτωση της αποτίμησης, καθώς μόνο τα διαθέσιμα σε ξένο νόμισμα αποτιμούνται.

Ο ελεγκτής αποδεικνύει την ύπαρξη των χρηματικών μέσων και την ορθότητα του υπολοίπου του σχετικού λογαριασμού **α)** επαληθεύοντας τη συμφωνία ταμείου ή διενεργώντας ο ίδιος τη συμφωνία ταμείου της τελευταίας ημέρας της χρήσης. **β)** αναγνωρίζοντας τα μετρητά, τις επιταγές και τις εντολές που ανήκουν στην κυριότητα της επιχείρησης και **γ)** προβαίνοντας ο ίδιος στη μέτρηση του. Στην πρώτη περίπτωση, ο ελεγκτής διαπιστώνει την ακρίβεια της παρακολούθησης των ταμειακών συναλλαγών και της ροής των χρηματικών μέσων της συγκεκριμένης ημέρας, ενώ στη δεύτερη και πιο πολύπλοκη, διαπιστώνει τη χρηματικά μέσα που υπάρχουν πράγματι στην κυριότητα της επιχείρησης και ελέγχει το πλήθος τους. Ανάλογη διαδικασία ακολουθείται και για τον έλεγχο του μικρού ταμείου και των ληγμένων τοκομεριδίων.

Πρέπει να τονιστεί ότι η μέτρηση των μετρητών, των επιταγών και των άλλων χρηματικών μέσων διενεργείται αιφνιδιαστικά και ταυτόχρονα σε όλα τα ταμεία της επιχείρησης. Έτσι, αποκλείεται η μεταφορά διαθέσιμων από το ταμείο που έχει ήδη ελεγχθεί σε άλλο ταμείο με σκοπό την κάλυψη ελλείμματος. Κατά την αναγνώριση και τη μέτρηση πρέπει να είναι πάντοτε παρών ένας εκπρόσωπος της επιχείρησης ώστε να μην κατηγορηθεί ο ελεγκτής για υπεξαίρεση.

Για να αποδείξει την ύπαρξη των καταθέσεων όψεως και προθεσμίας και να επαληθεύσει την ορθότητα του υπολοίπου των αντιστοίχων λογαριασμών, ο ελεγκτής

στέλνει στις τράπεζες επιστολές και τις ζητά να επιβεβαιώσουν της ύπαρξη και το μέγεθος των καταθέσεων της επιχείρησης που ελέγχει. (Υπόδειγμα της επιστολής εμφανίζεται στο τέλος του κεφαλαίου).

Η διαδικασία της αποστολής των επιβεβαιωτικών επιστολών είναι πιο απλή και σύντομη από την αντίστοιχη της επιβεβαίωσης των απαιτήσεων. Εδώ οι επιστολές στέλνονται σε όλες τις τράπεζες με τις οποίες η επιχείρηση συναλλάσσεται και όχι σε ένα δείγμα από αυτές. Πρέπει να γίνει σαφές ότι οι επιβεβαιωτικές επιστολές αποστέλλονται στις τράπεζες ανεξάρτητα από το εάν οι ζητούμενες πληροφορίες αναγράφονται σε πρόσφατο *extrait* της τράπεζας. Και αυτό, γιατί η διαδικασία της επιβεβαίωσης παρέχει τεκμήρια ισχυρότερης αποδεικτικής δύναμης από αυτή του *extrait*.

Κατά κανόνα, το ποσό που αναφέρεται στην απαντητική επιστολή κάθε τράπεζας δε συμφωνεί με το υπόλοιπο του αντίστοιχου λογαριασμού που τηρεί η επιχείρηση. Αυτό επιβάλλει την κατάρτιση της κατάστασης της τραπεζικής συμφωνίας για τον τελευταίο μήνα ή ημέρα της χρήσης.

Ο ελεγκτής αναθέτει την κατάρτιση της κατάστασης τραπεζικής συμφωνίας στο προσωπικό της ελεγχόμενης επιχείρησης. Στη συνέχεια, επαληθεύει την ακρίβεια του περιεχόμενου της κατάστασης και των σχετικών υπολογισμών που έγιναν. Επίσης εξετάζει τη σοβαρότητα των συναλλαγών στις οποίες αποδίδονται οι διαφορές που παρουσίαζαν τα υπόλοιπα των αντίστοιχων λογαριασμών καταθέσεων.

Η όλη διαδικασία της επαλήθευσης επιτρέπει στον ελεγκτή να εξακριβώσει εάν:

- α)** Συμφωνούν το υπόλοιπο που αναγράφεται στην επιβεβαιωτική επιστολή και αφορά την τελευταία ημέρα της χρήσης και αυτό που αναγράφεται στο *extrait* και αφορά την ίδια χρονική περίοδο,
- β)** Παρουσίασαν οι καταθέσεις αδικαιολόγητη αύξηση,
- γ)** Υπήρχε ταμειακό έλλειμμα που συγκαλύφτηκε με κάποιο αριθμητικό λάθος ή με παράλειψη της καταχώρησης πληρωμής με επιταγή κ.λπ.,
- δ)** Καταχωρήθηκαν σε μεταβατικούς λογαριασμούς και όχι σε λογαριασμούς του ενεργητικού, οι δεδουλευμένοι τόκοι των καταθέσεων προθεσμίας, επειδή θα γίνουν απαιτητοί την επόμενη χρήση.

Μετά την ολοκλήρωση της μέτρησης των χρηματικών διαθέσιμων και της επαλήθευσης των καταθέσεων όψεως και προθεσμίας, ο ελεγκτής πρέπει να επαληθεύσει την ορθότητα της αποτίμησης των διαθέσιμων σε ξένο νόμισμα που διενήργησε το προσωπικό της ελεγχόμενης επιχείρησης. Βέβαια, η όλη διαδικασία είναι απλή και σύντομη.

Πιο συγκεκριμένα, ελέγχει εάν η αποτίμηση γίνεται στην τιμή αγοράς (από την τράπεζα) του ξένου νομίσματος που ισχύει την τελευταία ημέρα της χρήσης, ώστε το υπόλοιπο των λογαριασμών να δείχνει την πραγματική (τρέχουσα) δραχμική αξία των διαθέσιμων. Επίσης, ελέγχει εάν έχουν επακριβώς υπολογιστεί και καταχωρηθεί στους λογαριασμούς οι συναλλαγματικές διαφορές που οφείλονται στην αποτίμηση των διαθέσιμων.

10.3. Έλεγχος της Παρουσίασης των Λογαριασμών Διαθέσιμων στις Λογιστικές Καταστάσεις

Στο σημείο αυτό του ελέγχου τεκμηρίωσης, ο εξωτερικός ελεγκτής επιδιώκει να εξακριβώσει εάν η παράθεση των λογαριασμών των διαθέσιμων στο ισολογισμό είναι σύμφωνη με το κατώτερο υπόδειγμα του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου:

- 38.00 1. Ταμείο
- 38.02 2. Ληγμένα τοκομερίδια εισπρακτέα
- 38.03 – 06 3. Καταθέσεις όψεως και προθεσμίας

Ο ελεγκτής πρέπει να ελέγξει εάν η διαχρονική παρουσίαση των στοιχείων των λογιστικών καταστάσεων χαρακτηρίζεται από συνέπεια. Παρατηρεί επίσης εάν ο μεταβατικό λογαριασμός 36.01 Έσοδα καταθέσεων προθεσμίας, παρουσιάζεται στο τέλος του ενεργητικού. Τελική ελέγχει εάν το Προσάρτημα των λογιστικών καταστάσεων περιέχει όσα ορίζουν ο νόμος 2190 και το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο.

Με την ολοκλήρωση του ελέγχου τεκμηρίωσης, ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να έχει συλλέξει επαρκή και κατάλληλα αποδεικτική στοιχεία που θα τον βοηθήσουν να εκφέρει τη γνώμη του σχετικά με το βαθμό της αντικειμενικότητας των υπολοίπων των λογαριασμών των διαθέσιμων.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Ημερομηνία .....19....

Προς
την ..... Τράπεζα.....
Κατάστημα .....
.....

Κύριοι,

Παρακαλούμε να γνωρίσετε με επιστολή σας, (και όχι με οποιοδήποτε άλλο μέσον ή τρόπο) **απευθείας** στον ελεγκτή της εταιρείας μας, Ορκωτό Ελεγκτή κ. ....
τα υπόλοιπα των καταθέσεων μας, όπως αυτά εμφανίζονται στα βιβλία μας την
.....19....

Με εκτίμηση
(Σφραγίδα της εταιρίας και
Υπογραφές εξουσιοδοτημένων
Υπαλλήλων της)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

11.1.Κατηγορίες Υποχρεώσεων

Οι υποχρεώσεις είναι οφειλές (χρέη) σε χρήμα, είδος και υπηρεσίες και είναι αποτέλεσμα λογιστικών γεγονότων (οριστικών συναλλαγών). Από λογιστική άποψη, μια οφειλή για να θεωρηθεί υποχρέωση θα πρέπει να είναι οριστική και το ύψος της να είναι γνωστό. Επομένως, δε θεωρούνται υποχρεώσεις οι πιθανές οφειλές π.χ. αναμενόμενη έκδοση δικαστικής απόφασης σε βάρος της επιχείρησης ή συμβάσεις υπό αίρεση κ.λπ.

Οι υποχρεώσεις, όπως και οι απαιτήσεις, μπορεί να είναι βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες και να είναι εκφρασμένες σε δραχμές ή σε ξένο νόμισμα. Διακρίνονται δε σε υποχρεώσεις προς τους προμηθευτές (από εμπορικές πιστώσεις), τις τράπεζες (από τραπεζικά δάνεια), το Δημόσιο (από φορολογικές εκκρεμότητες) και σε διάφορους τρίτους (από έκδοση ομολογιακών δανείων, από δεδουλευμένα έξοδα και προεισπραχθέντα έσοδα κ.λπ.).

11.2.Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης

Στο προηγούμενο στάδιο του ελέγχου, ο εξωτερικός ελεγκτής διαπίστωσε τα λάθη και τις παραλείψεις που μπορούσαν να γίνουν εξαιτίας της χαλαρής εφαρμογής των σχετικών ελέγχων και αξιολόγησε τη σπουδαιότητα των επιπτώσεών τους στην αξιοπιστία των λογιστικών πληροφοριών. Στο παρόν στάδιο, επιδιώκει να εξακριβώσει τα λάθη, τις παραλείψεις και τις λογιστικές νοθεύσεις που πράγματι έγιναν και να κρίνει πόσο αντικειμενικά είναι τα υπόλοιπα των λογαριασμών.

11.2.1.Σκοποί

Ο ελεγκτής διενεργεί τον έλεγχο της τεκμηρίωσης των υπολοίπων των λογαριασμών των υποχρεώσεων για να εξακριβώσει εάν :

α) Οι οφειλές της επιχείρησης συνιστούν έννομες υποχρεώσεις της,

- β) Τα υπόλοιπα των λογαριασμών υποδηλώνουν τα ποσά που πράγματι οφείλει η επιχείρηση στο τέλος της χρήσης,
- γ) Όλες οι υποχρεώσεις της επιχείρησης έχουν καταχωρηθεί στα βιβλία και μάλιστα σύμφωνα με όσα προβλέπει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο,
- δ) Οι υποχρεώσεις λήγουν κατά το χρόνο που αναγράφεται στα βοηθητικά βιβλία,
- ε) Όλες οι υποχρεώσεις αποτιμήθηκαν σύμφωνα με όσα ορίζει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο ή προβλέπει η σχετική νομοθεσία,
- ζ) Οι συναλλαγματικές διαφορές από την αποτίμηση των υποχρεώσεων σε ξένο νόμισμα έχουν υπολογιστεί σωστά και καταχωρηθεί στους κατάλληλους λογαριασμούς,
- η) Οι λογαριασμοί των υποχρεώσεων παρουσιάζονται με σαφήνεια στον ισολογισμό.

Για να επιτύχει τους συγκεκριμένους στόχους, ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να α) επαληθεύσει την ακρίβεια των υπολοίπων των λογαριασμών των υποχρεώσεων, β) ελέγξει την ορθότητα των διαδικασιών αποτίμησης των υποχρεώσεων και γ) διαπιστώσει εάν οι σχετικοί λογαριασμοί παρουσιάζονται στις λογιστικές καταστάσεις όπως ορίζει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο. Κάθε ένα από τα δύο στάδια αυτά της ελεγκτικής εργασίας εξετάζεται συνοπτικά στις παραγράφους που ακολουθούν.

11.2.2.Επαλήθευση Υποχρεώσεων

Στο στάδιο αυτό, ο ελεγκτής επαληθεύει τόσο την ύπαρξη των υποχρεώσεων που αναγράφουν οι σχετικοί λογαριασμοί όσο και την ακρίβεια του ύψους και της ληκτότητάς τους. Ακολουθεί διαδικασίες άμεσης επιβεβαίωσης, οι οποίες δε διαφέρουν σημαντικά από αυτές της επαλήθευσης των απαιτήσεων.

Συγκεκριμένα, ο ελεγκτής επιλέγει δείγμα από τον πληθυσμό των προμηθευτών, δανειστών και πιστωτών της επιχείρησης. Στο δείγμα αυτό πρέπει να περιλαμβάνει προμηθευτές εσωτερικού και εξωτερικού προς τους οποίους οφείλονται σημαντικά ποσά, προμηθευτές με επισφαλείς ή επίδικες απαιτήσεις έναντι της επιχείρησης, τράπεζες προς τις οποίες υπάρχουν δανειακές υποχρεώσεις, δημόσιες οικονομικές υπηρεσίες κ.λπ.

Το προσωπικό της ελεγχόμενης επιχείρησης στέλνει στους επιλεγμένους προμηθευτές, πιστωτές κ.ά. επιβεβαιωτικές επιστολές για λογαριασμό του εξωτερικού

ελεγκτή. Η διαδικασία της αποστολής είναι η ίδια με αυτή που ακολουθείται για την επιβεβαίωση των απαιτήσεων. Το περιεχόμενο της επιστολής δε διαφέρει από αυτό της επιστολής θετικής επιβεβαίωσης για απαιτήσεις.

Ο προμηθευτής, η τράπεζα και ο οποιοσδήποτε άλλος οφειλέτης ενημερώνει απευθείας τον ελεγκτή για το εάν συμφωνεί ή διαφωνεί με το ποσό της υποχρέωσης που αναγράφεται στην επιστολή. Σε περίπτωση διαφωνίας θα πρέπει να γράψει τα πιθανά αίτια της. Πολλές φορές, ο ελεγκτής δεν αναγράφει στην επιστολή το ποσό της οφειλής και ζητά από τους τρίτους να του το αναφέρουν γραπτώς. Εάν παρουσιάζεται απόκλιση ανάμεσα στο ποσό που αναγράφεται στην απαντητική επιστολή και στο υπόλοιπο του αντίστοιχου λογαριασμού, ο ελεγκτής αναζητά τα αίτια της διαφοράς και διευρύνει την έκταση του ελέγχου του.

Μεγαλύτερη αποδεικτική βαρύτητα από όλες τις απαντήσεις επιβεβαίωσης έχουν αυτές που προέρχονται από τις τράπεζες, λόγω του κύρους τους και της αρτιότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που διαθέτουν. Συσχετίζονται δε με τα αντίγραφα της κίνησης των λογαριασμών που στέλνουν τακτικά οι τράπεζες στους πελάτες τους, ώστε να εντοπιστούν τυχόν αποκλίσεις.

Για την επαλήθευση της ύπαρξης των υποχρεώσεων από φόρους, τέλη και από απλήρωτους μισθούς και ημερομίσθια, ο ελεγκτής ακολουθεί διαφορετικές διαδικασίες. Βασίζεται περισσότερο στην εξέταση των παραστατικών που τεκμηριώνουν την πραγματοποίηση της υποχρέωσης, την ορθότητα του ύψους της και την πληρωμή μέρους της οφειλής. Για τις φορολογικές υποχρεώσεις επαληθεύει την ακρίβεια των υπολογισμών του φορολογητέου εισοδήματος και των προκαταβολών του φόρου, ερευνά το φάκελο της εφορίας για τον εντοπισμό φορολογικών εκκρεμοτήτων, προστίμων και διακανονισμών. Επίσης, διασταυρώνει τα στοιχεία της ετήσιας εκκαθάρισης του Φ.Π.Α. με αυτά των μηνιαίων δηλώσεων Φ.Π.Α. και ελέγχει για την έγκαιρη και ορθή απόδοση του φόρου.

Παρόμοια είναι και η διαδικασία της επαλήθευσης των υποχρεώσεων από ομολογιακά δάνεια σε δραχμές και σε ξένο νόμισμα. Ελέγχει την ακρίβεια των υπολογισμών των τόκων και του ύψους του αναπόσβεστου δανείου και την ορθότητα του προσδιορισμού του ληξιπρόθεσμου ποσού.

11.2.3. Αποτίμηση Υποχρεώσεων

Στο στάδιο αυτό, ο ελεγκτής εξετάζει τις διαδικασίες της εσωλογιστικής απογραφής των υποχρεώσεων. Ενδιαφέρεται για την ορθότητα των διαδικασιών που ακολουθεί το προσωπικό της ελεγχόμενης επιχείρησης για την αναγνώριση και την αποτίμηση κάθε σημαντικής υποχρέωσης και για την κατάλληλη προσαρμογή των υπολοίπων των λογαριασμών στα αποτελέσματα της απογραφής.

Για το σκοπό αυτό, καταβάλλει μεθοδικές προσπάθειες προκειμένου να εξακριβώσει εάν:

- α) Η αποτίμηση των υποχρεώσεων σε δραχμές και σε ξένο νόμισμα έγινε σύμφωνα με όσα ορίζει η σχετική νομοθεσία,
- β) Τα αποτελέσματα της αποτίμησης έχουν καταχωρηθεί με ακρίβεια στο βιβλίο απογραφών,
- γ) Οι χρεωστικές και πιστωτικές συναλλαγματικές διαφορές έχουν υπολογιστεί σωστά και καταχωρηθεί στα βιβλία σύμφωνα με όσα προβλέπει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο,
- δ) Οι κανόνες της αποτίμησης εφαρμόζονται με συνέπεια από χρήση σε χρήση

11.2.4. Έλεγχος της Παρουσίας των Λογαριασμών Υποχρεώσεων στις Λογιστικές Καταστάσεις

Η εργασία του ελέγχου των λογαριασμών των υποχρεώσεων ολοκληρώνεται με την παρατήρηση εκ μέρους του ελεγκτή του τρόπου παράθεσής τους στον ισολογισμό τέλους χρήσης.

Ο ελεγκτής εξετάζει επίσης εάν :

- α) Έχουν μεταφερθεί σωστά τα υπόλοιπα των λογαριασμών της προηγούμενης χρήσης στο ισολογισμό της παρούσας χρήσης,
- β) Εμφανίζονται οι λογαριασμοί των υποχρεώσεων από προεισπραχθέντα έσοδα και δεδουλευμένα έξοδα στην ομάδα των λογαριασμών με τίτλο *Μεταβατικοί Λογαριασμοί Παθητικού*,
- γ) Παρουσιάζει ο λογαριασμός 30 Πελάτες πράγματι πιστωτικό υπόλοιπο.

Επίσης, ελέγχει εάν περιέχονται στο Προσάρτημα των λογιστικών καταστάσεων

τέλους χρήσης πληροφορίες σχετικά με :

- α) Τις υποχρεώσεις από ενδεχόμενα γεγονότα π.χ. εγγυήσεις προϊόντων,
- β) Τα στοιχεία του ενεργητικού που έχουν εκχωρηθεί σε εγγύηση ορισμένων υποχρεώσεων π.χ. εμπράγματα ασφάλειες,
- γ) Τις υποχρεώσεις που έχουν λήξει καθώς και τις επιβαρύνσεις από τόκους και διάφορα έξοδα,
- δ) Τις υποχρεώσεις για καταβολές ειδικών μηνιαίων παροχών,
- ε) Τους κανόνες αποτίμησης κάθε κατηγορίας υποχρεώσεων,
- ζ) Τις δραχμικές τιμές των ξένων νομισμάτων τέλους χρήσης με τις οποίες αποτιμήθηκαν οι υποχρεώσεις σε ξένο νόμισμα.

11.3. Έλεγχος Λογαριασμών Ενδεχόμενων Υποχρεώσεων

Οι επιχειρήσεις πραγματοποιούν συναλλαγές και αναλαμβάνουν συμβατικές δεσμεύσεις, οι οποίες είναι πιθανό να προκαλέσουν τη γένεση υποχρεώσεων κατά την επόμενη χρήση. Κατά την κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων στο τέλος της χρήσης, οι συγκεκριμένες υποχρεώσεις δεν είναι οριστικές, επειδή δεν πηγάζουν από συναλλαγές (λογιστικά γεγονότα). Θα οριστικοποιηθούν την επόμενη χρήση και εφόσον διεξαχθούν οι σχετικές συναλλαγές ή πληρωθούν ορισμένοι όροι των συμβάσεων. Μέχρι να συμβούν αυτά, θεωρούνται ενδεχόμενες υποχρεώσεις.

Οι περισσότερες ενδεχόμενες υποχρεώσεις δημιουργούνται όταν η επιχείρηση:

- α.) Εκχωρεί γραμμάτια από το χαρτοφυλάκιό της στις τράπεζες ή άλλους πιστωτικούς οργανισμούς, για προεξόφληση ή εγγύηση δανείων,
  - β) Μεταβιβάζει γραμμάτια από το χαρτοφυλάκιό της σε προμηθευτές ή άλλους πιστωτές για κάλυψη οφειλής της,
  - γ) Παρέχει εγγύηση για καλή εκτέλεση συμβολαίων ή συμβάσεων από τρίτους,
  - δ) Αναλαμβάνει τη δέσμευση προαγοράς περιουσιακών στοιχείων ή χορήγησης δανείων με προκαθορισμένους όρους,
  - ε) Αναλαμβάνει τη δέσμευση πώλησης περιουσιακών στοιχείων σε προκαθορισμένες και αμετάβλητες τιμές ή την κάλυψη ζημιάς θυγατρικής εταιρίας,
  - ζ) Χορηγεί υπέρ των πελατών της εγγύηση καλής λειτουργίας των προϊόντων της
- Σύμφωνα με το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, αυτές οι υποχρεώσεις καταχωρούνται σε

λογαριασμούς τάξεως ή τα σχετικά με αυτές στοιχεία αναγράφονται στο Προσάρτημα των λογιστικών καταστάσεων.

Ορισμένοι από τους λογαριασμούς αυτούς είναι οι εξής:

02.13 Εγγυητικές επιστολές για εξασφάλιση υποχρεώσεων

02.14 Εγγυητικές επιστολές για εξασφάλιση καλής εκτελέσεως συμβάσεων με πελάτες

02.20 Προεξοφλημένα γραμμάτια εισπρακτέα

02.21 Μεταβιβασμένα σε τρίτους γραμμάτια εισπρακτέα

06.13 Κομιστές εγγυητικών επιστολών για εξασφάλιση υποχρεώσεων

06.14 Κομιστές εγγυητικών επιστολών για εξασφάλιση καλής εκτελέσεως συμβάσεων

06.20 Προεξοφλήσεις γραμματίων εισπρακτέων

06.21 Μεταβιβάσεις σε τρίτους γραμματίων εισπρακτέων.

Σκοπός του ελέγχου των ανωτέρω λογαριασμών είναι η εξακρίβωση της αξιοπιστίας των υπολοίπων τους. Αυτό σημαίνει ότι ο ελεγκτής θα πρέπει να συλλέξει επαρκή στοιχεία ώστε να είναι σε θέση να αποδείξει ότι:

- α) Οι συγκεκριμένες υποχρεώσεις είναι ενδεχόμενες και όχι οριστικές,
- β) Όλες οι ενδεχόμενες υποχρεώσεις έχουν καταχωρηθεί κανονικά στους σχετικούς λογαριασμούς,
- γ) Όλες οι καταχωρήσεις στους λογαριασμούς αφορούν ενδεχόμενες υποχρεώσεις της παρούσας χρήσης.

Για να επιτύχει το συγκεκριμένο σκοπό, ο ελεγκτής ζητά από το νομικό σύμβουλο της ελεγχόμενης επιχείρησης να βεβαιώσει εγγράφως την ύπαρξη δικαστικών εκκρεμοτήτων και να εκτιμήσει την πιθανότητα ζημιάς και το ενδεχόμενο ύψος της. Παρόμοια στοιχεία αναζητά στα πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου και της γενικής συνέλευσης των μετόχων.

Στη συνέχεια, ο ελεγκτής στρέφεται στον έλεγχο των σχετικών παραστατικών.

Αναλυτικότερα:

- α) Επιλέγει δείγμα παραστατικών και ελέγχει εάν οι εκχωρήσεις και οι μεταβιβάσεις γραμματίων σε τρίτους έγιναν σύμφωνα με όσα προβλέπουν οι εντολές της διοίκησης της επιχείρησης στα πλαίσια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου,
- β) Ερευνά τις σχετικές συμβάσεις προ αγοράς και προπώλησης αγαθών και ξένων νομισμάτων,

- γ) Ελέγχει τη δυνατότητα της επιχείρησης να ικανοποιήσει στο άμεσο μέλλον τους όρους των υφισταμένων συμβάσεών της και εξετάζει την πιθανότητα ζημιάς από την ακύρωσή τους,
- δ) Ελέγχει τις εκθέσεις των φορολογικών ελέγχων για να διαπιστώσει εάν υπάρχουν συναφείς δεσμεύσεις.

Στο τελευταίο αυτό στάδιο του ελέγχου, ο ελεγκτής πρέπει να έχει στο φάκελο ελέγχου επαρκή στοιχεία τεκμηρίωσης της αξιοπιστίας των λογιστικών πληροφοριών. Χρησιμοποιεί τα στοιχεία αυτά για να σχηματίσει γνώμη τόσο για την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος όσο και για την αντικειμενικότητα των υπολοίπων των λογαριασμών των υποχρεώσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ

12.1. Γενικά

Ο έλεγχος των ιδίων κεφαλαίων διαφέρει από τον έλεγχο του ενεργητικού και των τρεχουσών υποχρεώσεων κατά το ότι οι συναλλαγές στους λογαριασμούς αυτούς είναι ελάχιστες σε αριθμό αλλά σημαντικές από άποψη ποσών. Από πολλές απόψεις ο έλεγχος των ιδίων κεφαλαίων είναι παρόμοιος με εκείνον των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων. Οι ελεγκτές σε πολλές ελεγκτικές εργασίες διαπιστώνουν ότι κατά την ελεγχόμενη χρήση ο λογαριασμός του Μετοχικού Κεφαλαίου δεν παρουσίασε καμία μεταβολή, ενώ στο λογαριασμό Παρακρατηθέντων Κερδών έγιναν μια ή δύο ίσως εγγραφές μόνο. Έτσι ο χρόνος που απαιτείται για τον έλεγχο των ιδίων κεφαλαίων είναι δυσανάλογα λίγος σε σχέση με την χρηματική τους αξία. Ο λογαριασμός του Μετοχικού Κεφαλαίου έχει τις περισσότερες φορές υπόλοιπο μεγαλύτερο από το υπόλοιπο του λογαριασμού Ταμείου, αλλά η ελεγκτική εργασία που αφιερώνεται στο μετοχικό κεφάλαιο είναι πολύ μικρότερη.

12.2. Σκοποί των Ελεγκτών κατά τον Έλεγχο Ιδίων Κεφαλαίων

Βασικός σκοπός των ελεγκτών κατά τον έλεγχο λογαριασμών των ιδίων κεφαλαίων είναι:

- Να αξιολογήσουν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου που εφαρμόζεται στον χειρισμό των μετοχών, των συναλλαγών επί των μετοχών και των μερισμάτων.
- Να εξακριβώσουν αν όλες οι συναλλαγές που έγιναν κατά την διάρκεια του οικονομικού έτους και επηρέασαν τους λογαριασμούς των ιδίων κεφαλαίων είχαν εγκριθεί από τα αρμόδια όργανα και έγινε σωστά η καταχώρηση τους.
- Να εξακριβώσουν αν έχουν τηρηθεί όλες οι νομικές διαδικασίες που διέπουν το κεφάλαιο ανωνύμων εταιρειών.
- Να διαπιστώσουν αν οι λογαριασμοί ιδίων κεφαλαίων παρουσιάζονται σωστά στις οικονομικές εκθέσεις.

12.3. Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης

Ο έλεγχος τεκμηρίωσης τόσο των συναλλαγών όσο και των υπολοίπων των λογαριασμών των στοιχείων της καθαρής θέσης είναι λεπτομερής λόγω των πολυάριθμων περιορισμών που θέτει ο νομοθέτης όσον αφορά τη σταθερότητα του μετοχικού κεφαλαίου το σχηματισμό τακτικού αποθεματικού και τη δημοσιοποίηση των μεταβολών του κεφαλαίου. Συνήθως, η έκταση του ελέγχου είναι περιορισμένη λόγω του μικρού αριθμού των πράξεων και των συναλλαγών που επηρεάζουν την καθαρή θέση.

12.3.1 Σκοποί

Ο σκοπός του ελέγχου τεκμηρίωσης των υπολοίπων των λογαριασμών της καθαρής θέσης δεν διαφέρει από αυτόν των αντίστοιχων ελέγχων των λογαριασμών των υποχρεώσεων. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στην εξακρίβωση από τον εξωτερικό ελεγκτή των εξής:

- α) Όλες οι πράξεις και συναλλαγές που αφορούν τη καθαρή θέση είναι σύμφωνες με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας,
- β) Όλες οι καταχωρήσεις των σχετικών λογαριασμών της καθαρής θέσης αναφέρονται σε πραγματικά στοιχεία,
- γ) Όλα τα στοιχεία της καθαρής θέσης είναι καταχωρημένα σωστά
- δ) Το υπόλοιπο κάθε λογαριασμού συμφωνεί με το αντίστοιχο ποσό που αναγράφεται στο βιβλίο των απογραφών,
- ε) Οι λογαριασμοί των στοιχείων της καθαρής θέσης παρουσιάζονται στον ισολογισμό με σαφήνεια.

Και εδώ, ο ελεγκτής χρειάζεται να επαληθεύσει πόσο αποτελεσματικά λειτουργεί το λογιστικό σύστημα και πόσο πλήρης είναι η εμφάνιση των λογαριασμών στον ισολογισμό τέλους της χρήσης. Το πώς διενεργείται η επαλήθευση των ανωτέρω στοιχείων είναι ένα θέμα που εξετάζεται στις παραγράφους που ακολουθούν.

12.3.2 Επαλήθευση της Αποτελεσματικότητας του Λογιστικού Συστήματος

Αν και ο ελεγκτής αποκτά μία σαφή εικόνα της λειτουργίας του λογιστικού συστήματος στα πλαίσια της αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των μέτρων εσωτερικού ελέγχου, θα πρέπει να ερευνήσει πιο εμπεριστατωμένα ορισμένα σημεία του. Έτσι, χρειάζεται να :

- α) Εξακριβώσει εάν τα σχετικά με την καθαρή θέση λογιστικά γεγονότα είναι σύμφωνα με τις διατάξεις της σχετικής νομοθεσίας και του καταστατικού της εταιρίας και με τις αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων των μετόχων και του διοικητικού συμβουλίου,
- β) Συντάξει πίνακα με τα κυριότερα μεγέθη των στοιχείων της καθαρής θέσης π.χ. καταβλημένο και οφειλόμενο μετοχικό κεφάλαιο, αριθμός κοινών και προνομιούχων μετοχών,
- γ) Ερευνήσει εάν τηρείται βιβλίο μετόχων και μετοχών και εάν είναι πλήρως ενημερωμένο,
- δ) Εξετάσει εάν συμφωνεί το βιβλίο μετοχών με το υπόλοιπο του λογαριασμού 40.00 *Καταβλημένο μετοχικό κεφάλαιο κοινών μετοχών* ως προς την αξία των μετοχών που έχουν εκδοθεί και κυκλοφορούν,
- ε) Καταρτίσει κατάσταση για κάθε στοιχείο της καθαρής θέσης και να συμφωνήσει τα μεγέθη της με τα υπόλοιπα των περιληπτικών λογαριασμών,
- ζ) Ελέγξει εάν ορισμένοι λογαριασμοί της καθαρής θέσης π.χ. αφορολόγητα αποθεματικά, διαφορές από τιμαριθμική προσαρμογή πάγιων στοιχείων, επιχορηγήσεις επενδύσεων, τηρούνται σύμφωνα με όσα προβλέπουν οι σχετικοί νόμοι,

- η) Επιβεβαιώσει την ακρίβεια των μερισμάτων που πληρώθηκαν, την αρτιότητα της παρακολούθησης των ημερομηνιών, μετατροπής ομολογιών σε μετοχές ή άσκησης προνομίων για αγορά μετοχών κλπ.,
- θ) Ελέγξει την διαδικασία της παρακολούθησης των μετοχών που έχουν αποσβεσθεί ή έχουν αντικατασταθεί με νέες.

Ο ελεγκτής στέλνει επιβεβαιωτικές επιστολές σε μετόχους για να ελέγξει εάν οφείλουν τα ποσά που αναγράφονται στους αναλυτικούς λογαριασμούς του 33.04 *Οφειλόμενο Κεφάλαιο*. Ανάλογες ενέργειες ακολουθεί για να εξασφαλίσει από την ανάδοχο τράπεζα την επιβεβαίωση του αριθμού των μετοχών που έχουν εκδοθεί και τεθεί σε κυκλοφορία, του ύψους της οφειλόμενης σε αυτήν αμοιβής, του αριθμού των μετοχών που δεν έχουν διατεθεί και βρίσκονται στα χέρια της για φύλαξη κλπ.

Τα πορίσματα από την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του λογιστικού συστήματος επιτρέπουν στον ελεγκτή να οριστικοποιήσει την γνώμη του σχετικά με την αξιοπιστία των πληροφοριών που παρέχουν οι σχετικοί λογαριασμοί.

12.3.3. Έλεγχος της Παρουσίας των Λογαριασμών της Καθαρής Θέσης στις Λογιστικές Καταστάσεις

Στο τελευταίο αυτό στάδιο της ελεγκτικής εργασίας, το ενδιαφέρον του ελεγκτή εστιάζεται στον τρόπο με τον οποίο απεικονίζονται οι λογαριασμοί της καθαρής θέσης στον ισολογισμό της ελεγχόμενης επιχείρησης. Έτσι, ελέγχει εάν τα στοιχεία της καθαρής θέσης ταξινομούνται σε ενότητες λογαριασμών σύμφωνα με όσα ορίζει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο.

Οι προτεινόμενες ενότητες (υπό - ομάδες) είναι οι εξής:

- α) Μετοχικό κεφάλαιο
- β) Διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο
- γ) Διαφορές αναπροσαρμογής - Επιχορηγήσεις επενδύσεων
- δ) Αποθεματικά κεφάλαια
- ε) Αποτελέσματα εις νέο
- ζ) Ποσά προορισμένα για αύξηση κεφαλαίου.

Επισημαίνεται ότι η δεύτερη ενότητα περιέχει ένα μόνο λογαριασμό.

12.4. Προβλέψεις

Η παρούσα ενότητα αφιερώνεται στη συνοπτική εξέταση των θεμάτων που αφορούν τον έλεγχο της αξιοπιστίας των λογαριασμών των προβλέψεων. Αναλυτικότερα, στις παραγράφους που ακολουθούν παρουσιάζονται τα βασικά λογιστικά θέματα των προβλέψεων και εξετάζονται οι σκοποί και οι διαδικασίες του ελέγχου τεκμηρίωσης των υπολοίπων των σχετικών λογαριασμών.

12.4.1. Διακρίσεις και Λογαριασμοί Προβλέψεων

Το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο ορίζει την πρόβλεψη ως κράτηση ορισμένου ποσού σε βάρος του λογαριασμού της γενικής εκμετάλλευσης ή του λογαριασμού των αποτελεσμάτων της χρήσης. Η κράτηση γίνεται κατά το κλείσιμο του ισολογισμού και προορίζεται να καλύψει ζημιές, έξοδα και υποτιμήσεις στοιχείων του ενεργητικού, οι οποίες προβλέπεται ότι θα συμβούν στην επόμενη χρήση, χωρίς όμως να είναι γνωστό το μέγεθός τους ή το πότε θα εκδηλωθούν, εάν ποτέ εκδηλωθούν. Έτσι, το ακριβές μέγεθος της κράτησης δεν είναι γνωστό κατά το χρόνο της κατάρτισης των λογιστικών καταστάσεων.

Ο έλεγχος της επάρκειας της πρόβλεψης και της αντικειμενικότητας των λογαριασμών της έχει ιδιαίτερη σημασία για τον εξωτερικό ελεγκτή, για τους εξής λόγους:

- α) Το μέγεθος της πρόβλεψης υπολογίζεται κατά τρόπον υποκειμενικό,
- β) Ο σχηματισμός της συνεπάγεται άμεση μείωση των κερδών της χρήσης και κατ' επέκταση της φορολογικής επιβάρυνσης και των διανεμητέων κερδών,
- γ) Η διοίκηση των επιχειρήσεων μπορεί να επηρεάσει τη διαμόρφωση των αποτελεσμάτων της χρήσης μέσω του σχηματισμού υπέρμετρων ή ανεπαρκών προβλέψεων,

Στη χώρα μας, τη σημασία των προβλέψεων ενισχύει η θέση του νομοθέτη, ο οποίος ορίζει (άρθρο 43 του νόμου 2190) ότι κατά την αποτίμηση των στοιχείων του ισολογισμού λαμβάνονται υπόψη όλοι οι πιθανοί κίνδυνοι και όλες οι πιθανές ζημιές και λογίζονται οι απαραίτητες προβλέψεις ανεξάρτητα από το αν κατά τη χρήση προκύπτει καθαρό κέρδος ή ζημιά. Επίσης, στο άρθρο 42ε του ίδιου νόμου διευκρινίζεται ότι οι προβλέψεις για κινδύνους και έξοδα προορίζονται να καλύψουν

ζημιές, δαπάνες ή υποχρεώσεις της κλειόμενης και των προηγούμενων χρήσεων, που διαφαίνονται σαν πιθανές κατά την ημέρα σύνταξης του ισολογισμού, αλλά δεν είναι γνωστό το ακριβές μέγεθός τους ή ο χρόνος στον οποίο θα προκύψουν.

Το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο κατατάσσει τις προβλέψεις σε:

- α) Προβλέψεις για κινδύνους εκμετάλλευσης,
- β) Προβλέψεις για έκτακτους κινδύνους.

Στην πρώτη ομάδα ανήκουν οι προβλέψεις για πιθανές λειτουργικές ζημιές και ενδεχόμενα λειτουργικά έξοδα, όπως ζημιές από υποτίμηση συμμετοχών και έξοδα για αποζημίωση εργαζόμενων λόγω εξόδου τους από την ενεργό υπηρεσία. Στη δεύτερη ομάδα, εντάσσονται οι προβλέψεις για πιθανές μη λειτουργικές ζημιές ή ενδεχόμενα μη λειτουργικά έξοδα, όπως ζημιές από απαξιώσεις πάγιων στοιχείων.

Οι πιθανές λειτουργικές ζημιές και τα ενδεχόμενα έξοδα παρουσιάζονται στη χρέωση του λογαριασμού 68 *Προβλέψεις εκμεταλλεύσεως* και οι μη λειτουργικές στο λογαριασμό 83 *Προβλέψεις για έκτακτους κινδύνους*. Οι προβλέψεις που σχηματίζονται για τις συγκεκριμένες αιτίες παρουσιάζονται στην πίστωση των πιο κάτω λογαριασμών κατά περίπτωση:

44 *Προβλέψεις*

34.99 *Προβλέψεις για υποτιμήσεις χρεογράφων*

18.00.99 *Προβλέψεις για υποτιμήσεις συμμετοχών σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις*

18.01.99 *Προβλέψεις για υποτιμήσεις συμμετοχών σε λοιπές επιχειρήσεις.*

Από όλους τους λογαριασμούς αυτούς, ο 44 *Προβλέψεις* συγκεντρώνει το ενδιαφέρον του ελεγκτή γιατί οι σκοποί και η μεθοδολογία του ελέγχου της αξιοπιστίας του υπολοίπου του μπορεί να εφαρμοστούν χωρίς σημαντικές αλλαγές και για τον έλεγχο των άλλων λογαριασμών. Αναπτύσσεται σε λογαριασμούς κατά κατηγορία προβλέψεων, από τους οποίους χρησιμοποιούνται πιο συχνά οι εξής:

44.00 *Προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία*

44.09 *Λοιπές προβλέψεις εκμεταλλεύσεως*

44.10 *Προβλέψεις απαξιώσεων και υποτιμήσεων πάγιων στοιχείων*

44.11 *Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις*

44.12 *Προβλέψεις για εξαιρετικούς κινδύνους και έκτακτα έξοδα* 44.13 *Προβλέψεις για έξοδα προηγούμενων χρήσεων*

44.14 Προβλέψεις για συναλλαγματικές διαφορές από αποτίμηση απαιτήσεων και λοιπών υποχρεώσεων

44.15 Προβλέψεις για συναλλαγματικές διαφορές από πιστώσεις και δάνεια για κτήσεις πάγιων στοιχείων

44.98 Λοιπές έκτακτες προβλέψεις.

Ο λογαριασμός 44 χρεώνεται όταν οριστικοποιηθούν στο μέλλον οι προβλεπόμενες ζημιές ή τα ενδεχόμενα έξοδα.

12.4.2. Σκοποί και Διαδικασίες Ελέγχου Τεκμηρίωσης

Ο κύριος σκοπός της διενέργειας του εξωτερικού ελέγχου είναι να εξακριβώσει το βαθμό της αξιοπιστίας των λογαριασμών των προβλέψεων. Αναλυτικότερα, ο ελεγκτής προσπαθεί να διαπιστώσει εάν:

- α) Οι σχηματισμένες προβλέψεις είναι επαρκείς,
- β) Όλες οι σχηματισμένες προβλέψεις έχουν καταχωρηθεί κανονικά στους αντίστοιχους λογαριασμούς,
- γ) Όλες οι καταχωρήσεις στους λογαριασμούς των προβλέψεων π.χ. 44, 34.99, 18.00.99 αφορούν προβλέψεις που έχουν πραγματικά σχηματιστεί
- δ) Η κάλυψη των ζημιών και των εξόδων έγιναν με τη χρησιμοποίηση προβλέψεων που είχαν σχηματιστεί στο παρελθόν,
- ε) Οι λογαριασμοί των προβλέψεων παρουσιάζονται στον ισολογισμό με σαφήνεια.

Για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων, ο εξωτερικός ελεγκτής παρατηρεί τα υπάρχοντα μέτρα εσωτερικού ελέγχου στον υπολογισμό και στο σχηματισμό επαρκών προβλέψεων στα πλαίσια της σχετικής νομοθεσίας και αξιολογεί το βαθμό της πιστότητάς τους. Η συγκεκριμένη διαδικασία είναι συνοπτική, γιατί οι πράξεις και γενικά οι συναλλαγές που επηρεάζουν τις προβλέψεις είναι ολιγάριθμες.

Ο ελεγκτής προχωρεί στην εκτίμησή της επάρκειας της σχηματισμένης πρόβλεψης λαμβάνοντας υπόψη του α) τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν το αντικείμενο και οι εργασίες της επιχείρησης, β) τη σπουδαιότητα και τη συχνότητα των ενδεχόμενων εξόδων και των πιθανολογούμενων ζημιών και γ) τις προβλεπόμενες εναλλαγές στο επιχειρησιακό περιβάλλον. Βασίζεται δε σε μεγάλο βαθμό, στην επαγγελματική του

πείρα και την επιστημονική του κατάρτιση για να αξιολογήσει τη δυνατότητα του προσωπικού της επιχείρησης να εκτιμά σωστά την πιθανότητα επέλευσης ζημιών ή έκτακτων εξόδων.

Ο ελεγκτής εξετάζει εάν η ελεγχόμενη επιχείρηση ακολουθεί κατά πάγιο τρόπο τη διαδικασία σχηματισμού και χρησιμοποίησης των προβλέψεων της και προσπαθεί να εντοπίσει την ύπαρξη τυχόν σοβαρών αποκλίσεων. Αναζητά τα αίτιά τους και αξιολογεί τις επιπτώσεις τους στην ακρίβεια των μεγεθών. Επίσης, εξετάζει εάν υπάρχει κάποιος που να είναι υπεύθυνος για τον εντοπισμό των αποκλίσεων που παρουσιάζουν οι χρησιμοποιημένες προβλέψεις από τις σχηματισμένες και για την ανάλυση των αιτίων τους, ώστε να βελτιώνεται η δυνατότητα επιτυχούς πρόβλεψης των ενδεχόμενων εξόδων και των επερχόμενων ζημιών.

Στη συνέχεια της εργασίας του, ο ελεγκτής εξετάζει διάφορα παραστατικά εξόδων ή ορισμένες περιπτώσεις ζημιών που πηγάζουν από συναλλαγές προηγούμενων χρήσεων και παρατηρεί εάν:

- α) Η κάλυψη των ζημιών και των εξόδων έγινε με τη χρησιμοποίηση σχηματισμένων προβλέψεων,
- β) Η σχετική μεταβολή στις προβλέψεις έχει καταχωρηθεί στους κατάλληλους λογαριασμούς σύμφωνα με όσα ορίζει το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο,
- γ) Τα έκτακτα έσοδα από αχρησιμοποίητες προβλέψεις ή οι έκτακτες ζημιές από την υπέρβαση των σχηματισμένων προβλέψεων έχουν καταχωρηθεί σωστά,
- δ) Το ύψος της σχηματισμένης πρόβλεψης για επισφαλείς πελάτες έχει υπολογιστεί με βάση τους συντελεστές που αναφέρει η φορολογική νομοθεσία.

12.4.3. Έλεγχος της Παρουσίας των Λογαριασμών Προβλέψεων στις Λογιστικές Καταστάσεις

Στο στάδιο αυτό, ο ελεγκτής παρατηρεί εάν εμφανίζονται στο παθητικό του ισολογισμού και αμέσως μετά από τους λογαριασμούς της καθαρής θέσης οι λογαριασμοί:

44.00   *Προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία.*

44.09,44.12 – 99 *λοιπές προβλέψεις.*

Σύμφωνα με το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, οι υπόλοιποι λογαριασμοί των προβλέψεων πρέπει να εμφανίζονται αφαιρετικά από συγκεκριμένους λογαριασμούς του ενεργητικού. Έτσι, για παράδειγμα, ο λογαριασμός 44.11 *Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις* παρουσιάζεται αφαιρετικά από τον 30 *Πελάτες* και τους 30.97 - 30.99, 33.97 - 99 *Επισφαλείς - Επίδικοι πελάτες και χρεώστες.*

Τελικά, ο ελεγκτής ερευνά εάν αναγράφονται στο Προσάρτημα πληροφορίες σχετικά με **α)** τις μεθόδους εκτίμησης του ύψους των προβλέψεων της χρήσης, **β)** τις επί μέρους προβλέψεις, **γ)** τα αίτια της χρησιμοποίησης των προβλέψεων και **δ)** τις αποκλίσεις των προβλέψεων από τις πραγματοποιημένες ζημιές και τα δεδουλευμένα έξοδα.

Στο σημείο αυτό ολοκληρώνεται το έργο του ελεγκτή ως προς τους λογαριασμούς της καθαρής θέσης και των προβλέψεων. Εάν έχει ήδη συγκεντρώσει το κατάλληλο αποδεικτικό υλικό, θα μπορεί να εκφέρει γνώμη για την αξιοπιστία των λογαριασμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

13.1. Γενικά

Τον έλεγχο τεκμηρίωσης των συναλλαγών και των υπολοίπων των λογαριασμών ακολουθεί η εκ μέρους του εξωτερικού ελεγκτή:

- α) Συστηματοποίηση και αξιοποίηση του αποδεικτικού υλικού που έχει συγκεντρώσει κατά την άσκηση των επί μέρους ελέγχων,
- β) Έκφραση της γνώμης του για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων τέλους χρήσης,
- γ) Σύνταξη των εκθέσεων ελέγχου,
- δ) Υποβολή των εκθέσεων ελέγχου στους εντολείς του τακτικού ελέγχου των λογιστικών καταστάσεων.

Οι ενέργειες αυτές συνθέτουν το τελευταίο στάδιο της ελεγκτικής εργασίας. Είναι οι πιο σημαντικές από όλες γιατί η επιτυχής έκβασή τους αναδεικνύει την επαγγελματική ικανότητα και την επιστημονική κατάρτιση του ελεγκτή και συμβάλλει στην ενίσχυση του κύρους του.

Τα θέματα που αφορούν τις ανωτέρω ενέργειες εξετάζονται λεπτομερώς παρακάτω.

13.2. Συστηματοποίηση και Αξιοποίηση Αποδεικτικού

Υλικού

Κατά τη διάρκεια του ελέγχου, ο ελεγκτής συγκεντρώνει το υλικό που θα του επιτρέψει να συνάγει το σωστό συμπέρασμα στα πλαίσια του προκαθορισμένου ελεγκτικού κινδύνου και να τεκμηριώσει πλήρως τη γνώμη του για το βαθμό της αξιοπιστίας των λογιστικών καταστάσεων. Το αποδεικτικό αυτό υλικό αποτελείται από το πρόγραμμα ελέγχου, τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, τις σημειώσεις για την αποτελεσματικότητα του συστήματος του εξωτερικού ελέγχου, τις επιβεβαιωτικές επιστολές, διάφορες καταστάσεις, πίνακες, αναλύσεις, σχόλια και παρατηρήσεις κάθε μέλους της ελεγκτικής ομάδας.

Η συλλογή του συνόλου του αποδεικτικού υλικού ολοκληρώνεται κατά το τέλος της ελεγκτικής εργασίας και αυτό γιατί υπάρχουν αρκετά ελεγκτικά τεκμήρια των οποίων η εξασφάλιση βρίσκεται σε εκκρεμότητα.

Μόλις τακτοποιηθούν και οι τελευταίες εκκρεμότητες, το αποδεικτικό υλικό συγκεντρώνεται και ταξινομείται μεθοδικά στα φύλλα εργασίας. Τα τελευταία αναγράφουν με κάθε λεπτομέρεια τις ενδείξεις εφαρμογής του προγράμματος ελέγχου, τις εργασίες που έχουν εκτελεστεί από κάθε μέλος της ελεγκτικής ομάδας, το χρόνο που χρειάστηκε για τον έλεγχο κάθε λογαριασμού ή άλλου αντικειμένου ελέγχου, τις σημειώσεις και τις παρατηρήσεις του ελεγκτή για τον εσωτερικό έλεγχο κα. Εκτός από τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία υπάρχουν και άλλα τα οποία δεν αναγράφονται στα φύλλα εργασίας αλλά τα συνοδεύουν. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα προγράμματα ελέγχου, τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, οι επιβεβαιωτικές επιστολές, οι πίνακες, τα ισοζύγια, οι καταστάσεις τραπεζικών συμφωνιών κ.α.

Η ταξινόμηση των αποδεικτικών στοιχείων στα φύλλα εργασίας γίνεται με σαφήνεια, πληρότητα και λογική αλληλουχία. Έτσι, διευκολύνεται **α)** η ανεύρεση των νευραλγικών σημείων των ελεγκτικών διαδικασιών, **β)** ο υπολογισμός του χρόνου και του κόστους που απαιτήθηκαν για την ολοκλήρωση κάθε επί μέρους ελέγχου, **γ)** ο εντοπισμός των υπεύθυνων για την διεξαγωγή κάθε σημαντικής φάσης ελέγχου και **δ)** η διερεύνηση και η επαλήθευση των σημειώσεων, των παρατηρήσεων και των υποδείξεων των ελεγκτών προς την επιχείρηση.

Πρέπει να επισημανθεί, εδώ, ότι όλα τα μέλη της ομάδας του ελεγκτικού έργου συμβάλλουν στη συγκέντρωση και τη συστηματοποίηση του αποδεικτικού υλικού, ανάλογα με τα καθήκοντα που τους έχουν ανατεθεί. Τα αποδεικτικά στοιχεία που εισφέρει κάθε μέλος πρέπει να φέρουν τη μονογραφή τους, την ημερομηνία της εκτέλεσης του έργου και να ενσωματώνονται στα φύλλα εργασίας. Τα τελευταία πρέπει να είναι αριθμημένα και να αναφέρουν στην επικεφαλίδα το αντικείμενο ελέγχου.

Επειδή τα φύλλα εργασίας αποτελούν τον κρίκο ανάμεσα στις λογιστικές καταστάσεις που έχουν ελεγχθεί και στο πόρισμα του ελέγχου, ο ελεγκτής θα πρέπει να ερευνήσει εάν ικανοποιούν ορισμένες προϋποθέσεις ώστε να αποτελέσουν τη βάση για την τεκμηρίωση της γνώμης του. Για το σκοπό αυτό, εξετάζει με ιδιαίτερη προσοχή το

περιεχόμενό τους, ώστε να βεβαιωθεί ότι:

- α) Το ελεγκτικό προσωπικό έχει ακολουθήσει πιστά το πρόγραμμα ελέγχου και τις οδηγίες του,
- β) Η εργασία των μελών της ελεγκτικής ομάδας δεν παρουσιάζει σοβαρές αποκλίσεις από όσα ορίζουν τα ελεγκτικά πρότυπα και ότι το αντίστοιχο κόστος της δεν υπερβαίνει τα όρια του προϋπολογισμού,
- γ) Όλες οι εκκρεμότητες έχουν τακτοποιηθεί και τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία έχουν ενσωματωθεί στα φύλλα εργασίας κατά τρόπο συστηματικό,
- δ) Τα στοιχεία των φύλλων εργασίας έχουν συσχετιστεί με τα αντίστοιχα των λογιστικών καταστάσεων,
- ε) Το αποδεικτικό υλικό είναι ταξινομημένο κατά τρόπο που επιτρέπει τον άμεσο εντοπισμό χρήσιμων πληροφοριών.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι η σύνταξη των φύλλων εργασίας καθρεπτίζει την επαγγελματική ικανότητα του ελεγκτή. Μόνο οι έμπειροι ελεγκτές συντάσσουν φύλλα εργασίας που περιέχουν χρήσιμα στοιχεία, ουσιαστικές πληροφορίες και χαρακτηρίζονται από σαφήνεια και πληρότητα.

Ο εξωτερικός ελεγκτής μελετά το σύνολο του αποδεικτικού υλικού προκειμένου να κρίνει εάν αυτό ικανοποιεί τα κριτήρια της επάρκειας και της καταλληλότητας και εάν εξασφαλίζει την πλήρη τεκμηρίωση του πορίσματος που πρέπει να συνάγει. Στην που κρίνει ότι τα αποδεικτικά στοιχεία δεν επαρκούν ή δεν είναι κατάλληλα για την τεκμηρίωση της γνώμης του, θα πρέπει να αιτιολογήσει πλήρως την κρίση του αυτή.

13.3. Έκφραση Γνώμης

Εφόσον ο ελεγκτής κρίνει ότι το συγκεντρωμένο αποδεικτικό υλικό είναι επαρκές, τότε αποφαινεται για την αντικειμενικότητα των λογιστικών καταστάσεων. Στην αντίθετη περίπτωση, είναι υποχρεωμένος να αρνηθεί να εκφράσει οποιαδήποτε γνώμη.

Ο ελεγκτής αρνείται να εκφέρει γνώμη για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων σε σπάνιες περιπτώσεις και ιδιαίτερα όταν:

- α) Αντιμετωπίζει σοβαρούς περιορισμούς και ανυπέρβλητα εμπόδια κατά την εκτέλεση του έργου του, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να συγκεντρώσει το απαιτούμενο αποδεικτικό υλικό.

β) Είναι ανέφικτος ο έλεγχος ορισμένων βασικών μεγεθών π.χ. ενδεχόμενα γεγονότα των οποίων οι συνέπειες στη βιωσιμότητα της ελεγχόμενης επιχείρησης είναι καθοριστικές,

γ) Αντιληφθεί ότι δεν παρέμεινε ανεξάρτητος κατά τη διάρκεια του ελέγχου ή ότι η σκέψη του έχει επηρεαστεί καθοριστικά από ορισμένες πράξεις ή παραλείψεις του.

Αυτή η άρνηση του ελεγκτή πρέπει να αιτιολογείται πλήρως λόγω της σοβαρότητας των επιπτώσεων της στην πορεία των εργασιών της επιχείρησης, στην δανειοληπτική της ικανότητα, στην εγκυρότητα των αποφάσεων του διοικητικού συμβουλίου κ.λπ. Βέβαια δεν έχει καμιά υποχρέωση να αιτιολογήσει τους λόγους για τους οποίους δεν τήρησε τα πρότυπα της ανεξαρτησίας του ελεγκτή.

Συνήθως, οι εξωτερικοί ελεγκτές επισημαίνουν, πριν ακόμη αναλάβουν την ευθύνη της διενέργειας του ελέγχου, τα διάφορα εμπόδια, τους περιορισμούς ή τις απαγορεύσεις που μπορεί να αντιμετωπίσουν και ανάλογα αποφασίζουν αν θα είναι σε θέση να ολοκληρώσουν τον έλεγχο και να εκφέρουν γνώμη ή θα αρνηθούν να αναλάβουν τη σχετική ευθύνη. Έτσι, ο ελεγκτής διαφυλάσσει το κύρος του και η επιχείρηση αποφεύγει το κόστος ενός ατελέσφορου ελέγχου.

Όπως έγινε ήδη αντιληπτό, η άρνηση γνώμης σπάνια απαντάται στην πράξη. Σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις τακτικού ελέγχου, ο έλεγχος ολοκληρώνεται με την έκφραση της γνώμης του ελεγκτή για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Η γνώμη αυτή μπορεί να είναι:

α) Ανεπιφύλακτη

β) Με επιφύλαξη

γ) Αντίθετη,

Η γνώμη του ελεγκτή πρέπει να αφορά την ειλικρίνεια των λογιστικών καταστάσεων της παρούσας και της προηγούμενης χρήσης. Αυτό ισχύει μόνο όταν ο ίδιος ελεγκτής έχει ελέγξει τα βιβλία της επιχείρησης και στην προηγούμενη χρήση.

Στην αντίθετη περίπτωση πρέπει να συνεργαστεί με τον ελεγκτή της προηγούμενης χρήσης.

Οι γνώμες του ελεγκτή παρουσιάζουν ορισμένες ιδιαιτερότητες όσον αφορά τις προϋποθέσεις διαμόρφωσής τους και τη βαρύτητα των επιπτώσεων τους στην εγκυρότητα των λογιστικών καταστάσεων.

13.4. Σύνταξη Εκθέσεων Ελέγχου

Η γνώμη του ελεγκτή περιέχεται μαζί με άλλα στοιχεία στην έκθεση ελέγχου. Στη χώρα μας, η έκθεση αυτή είναι περισσότερο γνωστή ως «πιστοποιητικό ελέγχου».

Εκτός από το πιστοποιητικό ελέγχου, ο εξωτερικός ελεγκτής υποβάλλει στο διοικητικό συμβούλιο, υπό τη μορφή έκθεσης, τις διάφορες παρατηρήσεις του, τις σημειώσεις και τις υποδείξεις του για τη βελτίωση της οργάνωσης της επιχείρησης και ιδιαίτερα για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου. Η έκθεση αυτή είναι εκτενής σε σύγκριση με το πιστοποιητικό ελέγχου.

13.5. Πιστοποιητικό Ελέγχου

Το πιστοποιητικό ελέγχου συντάσσεται από τον εξωτερικό ελεγκτή και υποβάλλεται, σύμφωνα με το άρθρο 37 του νόμου 2190, στην τακτική γενική συνέλευση των μετοχών και στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Δημοσιεύεται δε υποχρεωτικά μαζί με τις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης. Αντίγραφο της έκθεσης πρέπει να υποβάλλεται στο Εποπτικό Συμβούλιο του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών. .

Σύμφωνα με τα πρότυπα της σύνταξης της έκθεσης ελέγχου, ο ελεγκτής πρέπει να αναγράφει στην έκθεση:

- α) Εάν οι ελεγμένες λογιστικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές αρχές της Λογιστικής,
- β) Εάν οι λογιστικές αρχές έχουν τηρηθεί με συνέπεια σε σχέση με την προηγούμενη χρήση,
- γ) Εάν οι υποσημειώσεις στις λογιστικές καταστάσεις θεωρούνται επαρκείς και σαφείς,
- δ) Τη γνώμη του για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων ή να εκθέτει τους λόγους για τους οποίους αδυνατεί να εκφέρει γνώμη.

Ο νομοθέτης στην χώρα μας ακολούθησε τα ανωτέρω πρότυπα και καθιέρωσε συγκεκριμένες αρχές για το τι πρέπει να περιέχει ένα πιστοποιητικό ελέγχου. Έτσι το άρθρο 37 του νόμου 2190 ορίζει ότι η έκθεση των ελεγκτών οφείλει να αναφέρει εάν:

- α) Έχουν παρασχεθεί στους ελεγκτές οι πληροφορίες που ήταν απαραίτητες για την εκτέλεση του έργου τους,

- β) Έχουν λάβει γνώση οι ελεγκτές του πλήρους απολογισμού των εργασιών υποκαταστημάτων της επιχείρησης,
- γ) Έχει τηρηθεί κανονικά λογαριασμός κόστους παραγωγής στην περίπτωση που η επιχείρηση είναι βιομηχανική,
- δ) Έχει τροποποιηθεί η μέθοδος της απογραφής σε σχέση με την προηγούμενη χρήση.

13.6. Έκθεση προς τη Διοίκηση της Επιχείρησης

Ο ελεγκτής υποβάλλει στη διοίκηση της επιχείρησης εκτενή έκθεση στην οποία περιέχονται μεταξύ των ό.)J.[f)ν και:

- α) Πληροφορίες σχετικά με τις αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου,
- β) Στοιχεία που αποδεικνύουν την παρουσία λαθών, νοθεύσεων, παραλείψεων, και καταδολιεύσεων που έχουν εντοπιστεί στο λογιστικό σύστημα και στο διαχειριστικό τομέα,
- γ) Παρατηρήσεις και συστάσεις του ελεγκτή για οποιοδήποτε ζήτημα προέκυψε κατά την άσκηση του ελέγχου και ενδιαφέρει τη διοίκηση,
- δ) Περιγραφές των ελεγκτικών διαδικασιών που ακολούθησε η ομάδα ελέγχου,
- ε) Αναλύσεις των αποδεικτικών στοιχείων και του τρόπου διαμόρφωσης της γνώμης του ελεγκτή.

Τα ανωτέρω στοιχεία είναι απόρρητα και δεν κοινοποιούνται σε τρίτους. Την υποχρέωση του ελεγκτή να υποβάλλει έκθεση προς τη διοίκηση αποδέχεται και το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών.

13.7. Υποβολή των Εκθέσεων Ελέγχου

Η σύνταξη του πιστοποιητικού ελέγχου δεν είναι μια απλή διαδικασία, αλλά είναι αποτέλεσμα μιας σύνθετης διεργασίας. Προκαλεί σοβαρούς προβληματισμούς στον ελεγκτή σχετικά με το πώς θα πρέπει να παρουσιάσει τις διαπιστώσεις του για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης, χωρίς να διαταράζει τις σχέσεις του με τον πελάτη.

Εάν η γνώμη του πρόκειται να είναι με επιφύλαξη, είναι φυσικό να προκαλέσει έντονες αντιδράσεις από τη διοίκηση της επιχείρησης, η οποία βλέπει να θίγονται

ζωτικά συμφέροντά της. Ο ελεγκτής δεν πρέπει να ενδώσει στις πιέσεις της διοίκησης, γιατί είναι αυτός που ευθύνεται για την πλήρη παρουσίαση εκείνων των στοιχείων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν τους τρίτους στη λήψη επιζήμιων αποφάσεων. Πρέπει, επομένως, σε συνεννόηση με τη διοίκηση να καταλήξει στη γνωστοποίηση των σημείων εκείνων του πορίσματος που θα αποτρέψουν οποιαδήποτε παραπληροφόρηση των τρίτων.

Σύμφωνα με τα άρθρα 25Ι<, 43Α του νόμου 2190 ο ελεγκτής πρέπει να παραδώσει το πιστοποιητικό ελέγχου νωρίτερα από το διάστημα των 20 ημερών, αλλά όχι αργότερα από το χρονικό όριο των 30 ημερών.

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ

ΤΕΧΝΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

Αθήνα, 5 Απριλίου 2000

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑΤΟΣ *

Καταρτισμένο βάσει των διατάξεων του κωδικοπ. Ν. 2190/1920 «περί ανώνυμων εταιρειών», όπως ισχύει.

Για τις ανώνυμες εταιρείες, τις Ε.Π.Ε. και τις κατά μετοχές Ε.Ε.

α) Η κατάρτιση προσαρτήματος είναι υποχρεωτική από τις ανώνυμες εταιρείες, τις Ε.Π.Ε. και τις κατά μετοχές ετερόρρυθμες εταιρείες, οι οποίες υπερβαίνουν τα όρια της παραγρ. 6 του (νέου) άρθρου 42α του Ν. 2190 / 1920 (όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 2 Π.Δ. 325, 1994).

β) Οι απαντήσεις που παραθέτονται στο συνημμένο υπόδειγμα είναι ενδεικτικές και πρέπει, όπως είναι αυτονόητο, να αναπροσαρμόζονται και να διαμορφώνονται σύμφωνα με τα πραγματικά δεδομένα κάθε περιπτώσεως.

γ) Επειδή οι διάφορες διατάξεις παραθέτονται σε συνοπτική περίληψη για την ορθή συμπλήρωση του προσαρτήματος η αναδρομή στο κείμενο των οικείων διατάξεων είναι απαραίτητη.

δ) Για να είναι το προσάρτημα εύχρηστο και να εκπληρώνει πλήρως σκοπό για τον οποίο θεσπίστηκε, στο πιο κάτω υπόδειγμα έχουμε ομαδοποιήσει τις πληροφορίες που απαιτούν οι διάφορες διατάξεις - του άρθρου 43α και οι κατεσπαρμένες στα άλλα άρθρα - να δίνονται με

αυτό. Η ομαδοποίηση έχει γίνει με βάση τις κατηγορίες των περιουσιακών στοιχείων του ισολογισμού και των κονδυλίων του λογαριασμού αποτελέσματα χρήσεως, στα οποία αναφέρονται οι πληροφορίες.

ε) Οι εταιρείες (Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ε.Ε. και μετοχές), οι οποίες δεν υπερβαίνουν τα όρια του άρθρου 42α § 6 κωδ. Ν. 2190/1920 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του Π.Δ. 325/1994), δικαιούνται να καταρτίζουν συνοπτικό προσάρτημα, στο οποίο θα περιλαμβάνονται οι πληροφορίες που προβλέπονται στο άρθρο 43α § 2 κωδ. Ν. 2190 / 1920 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 Π.Δ. 325/1994).

* Σύμφωνα με το υπόδειγμα που βρίσκεται στο βιβλίο του κ. Γρηγοράκου «ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΒΟΗΘΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ» 7^η έκδοση 2000.

Π Ρ Ο Σ Α Ρ Τ Η Μ Α
ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ 31^{ης} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ .....
(βάσει των διατάξεων του κωδικοπ. Ν. 2190/1920, όπως ισχύει)

Διάταξη και περίληψη της**Ενδεικτική Απάντηση****§ 1 . Σύννομη κατάρτιση και δομή των οικονομικών καταστάσεων -***Παρεκκλίσεις που έγιναν χάριν της αρχής της πραγματικής εικόνας*

(α) Άρθρο 42α § 3: Παρέκκλιση από τις σχετικές διατάξεις περί κατάρτισεως των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, που κρίθηκε απαραίτητη για την εμφάνιση, με απόλυτη σαφήνεια, της πραγματικής εικόνας που απαιτεί η διάταξη της § 2 του άρθρου αυτού.

Δεν έγινε

(β) Άρθρο 42β § 1: Παρέκκλιση από την αρχή του αμεταβλήτου της δομής και μορφής εμφανίσεως του ισολογισμού και του λογαριασμού «αποτελέσματα χρήσεως».

Δεν έγινε

(γ) Άρθρο 42β § 2: Καταχώρηση στον προσυδιάζοντα λογαριασμό στοιχείου σχετιζόμενου με περισσότερους υποχρεωτικούς λογαριασμούς.

Δεν συνέτρεξε τέτοια περίπτωση.

(δ) Άρθρο 42β § 3: Προσαρμογή στη δομή και στους τίτλους των λογαριασμών με αραβική αρίθμηση, όταν η ειδική φύση της επιχείρησης το απαιτεί.

Δεν συνέτρεξε τέτοια περίπτωση.

(ε) Άρθρο 42β § 4: Συμπτήσεις λογαριασμών του ισολογισμού που αντιστοιχούν σε αραβικούς αριθμούς, για τις οποίες (συμπτήσεις) συντρέχουν οι προϋποθέσεις της διατάξεως αυτής.

Δεν έγινε., ή έγινε
συγχώνευση των εξής
λογαριασμών :

(στ) Άρθρο 42β § 5: Αναμορφώσεις κονδυλίων προηγούμενης χρήσεως για να καταστούν ομοειδή και συγκρίσιμα με τα αντίστοιχα κονδύλια της κλειόμενης χρήσεως.

Δεν χρειάστηκε να γίνουν, ή έγιναν οι εξής :

(ζ) Άρθρο 43 β § 2 που προστέθηκε με το άρθρο 6, Π.Δ. 325/1994 : Ισοτιμία δραχμής –EURO στη περίπτωση που οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις δημοσιεύθηκαν και σε EURO.

Δεν δημοσιεύθηκαν ετήσιες οικονομικές καταστάσεις σε EURO.

§ 2 Αποτίμηση περιουσιακών στοιχείων

α) Άρθρο 43α § 1-α: Μέθοδοι αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων και υπολογισμού των αποσβέσεων καθώς και των προβλέψεων για υποτιμήσεις τους.

(1) Τα πάγια περιουσιακά στοιχεία αποτιμήθηκαν στην αξία της τιμής κτήσεως ή του κόστους ιδιοκατασκευής τους ή της αναπροσαρμοσμένης με βάση ειδικό νόμο αξίας τους, η οποία είναι προσαυξημένη με την αξία των προσθηκών και βελτιώσεων και μειωμένη με τις προβλεπόμενες από το νόμο αποσβέσεις.

(2) Δεν συνέτρεξε περίπτωση σχηματισμού προβλέψεων υποτιμήσεως.

(3) Οι συμμετοχές και τα χρεόγραφα, με εξαίρεση τους τίτλους με χαρακτήρα προθεσμιακής καταθέσεως, αποτιμήθηκαν στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή, μεταξύ της τιμής κτήσεως και της τρέχουσας τιμής τους. Ως τρέχουσα τιμή λήφθηκε :

- Για τους εισαγμένους στο χρηματιστήριο τίτλους, ο μέσος όρος της χρηματιστηριακής τιμής τους κατά τον τελευταίο μήνα της χρήσεως.

- Για τις μετοχές Α.Ε. που δεν είναι εισαγμένες στο χρηματιστήριο, η εσωτερική λογιστική αξία τους, όπως προκύπτει από το νόμιμα συνταγμένο τελευταίο ισολογισμό τους και ελεγμένο από Ορκωτό Ελεγκτή.

(4) Οι συμμετοχές σε λοιπές πλην Α.Ε. επιχειρήσεις (Ε.Π.Ε., Ο.Ε., Ε.Ε.)

αποτιμήθηκαν στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή, μεταξύ της τιμής κτήσεως και της τρέχουσας τιμής τους. Ως τρέχουσα τιμή λήφθηκε η εσωτερική λογιστική αξία τους, όπως προκύπτει από το νόμιμα συνταγμένο τελευταίο ισολογισμό τους και ελεγμένο από Ορκωτό Ελεγκτή.

(5) Οι τίτλοι με χαρακτήρα προθεσμιακής καταθέσεως και μη εισαγμένοι στο χρηματιστήριο αποτιμήθηκαν όπως και οι προθεσμιακές καταθέσεις.

(6) Τα από αγορά προερχόμενα αποθέματα (εμπορεύματα, πρώτες ύλες, αναλώσιμα κ.λ.π.) αποτιμήθηκαν στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή, μεταξύ της τιμής κτήσεως και της κατά το τέλος της χρήσεως τρέχουσας τιμής αγοράς τους.

(7) Τα από ιδιοπαραγωγή προερχόμενα αποθέματα, εκτός από τα υπολείμματα και υποπροϊόντα, αποτιμήθηκαν στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή, μεταξύ του κόστους παραγωγής τους και του κατά το τέλος της χρήσεως κόστους αναπαραγωγής τους. Η χαμηλότερη αυτή τιμή ήταν χαμηλότερη και από την καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία

(8) Τα υπολείμματα και τα υποπροϊόντα αποτιμήθηκαν στην πιθανή τιμή πωλήσεώς τους, μειωμένη με τα προβλεπόμενα άμεσα έξοδα πωλήσεως.

(9) Η μέση τιμή κτήσεως όλων των αποθεμάτων προσδιορίστηκε με τη μέθοδο ... (FIFO ή LIFO κ.λ.π.), η οποία ακολουθείται πάγια.

(β) Άρθρο 43^α § 1-α: Βάσεις μετατροπής σε δραχμές περιουσιακών στοιχείων εκφρασμένων σε ξένο νόμισμα (Ξ.Ν.) και λογιστικός χειρισμός των συναλλαγματικών διαφορών .

(1) Οι απαιτήσεις και οι υποχρεώσεις σε Ξ.Ν., εκτός των υποχρεώσεων που χρησιμοποιήθηκαν για κτήσεις πάγιων στοιχείων, αποτιμήθηκαν με βάση την επίσημη τιμή του Ξ.Ν. της 31/12/19... και προέκυψαν συναλλαγματικές

διαφορές χρεωστικές (ή πιστωτικές) δρχ.
..... οι οποίες καταχωρήθηκαν.....

.....

- (2) Οι υποχρεώσεις σε Ξ.Ν., που χρησιμοποιήθηκαν για κτήσεις πάγιων στοιχείων, αποτιμήθηκαν στην επίσημη τιμή (πωλήσεως) του Ξ.Ν. της 31/12/19.... Για την τύχη των συναλλαγματικών διαφορών που προέκυψαν βλ. επόμενη § 3 περίπτωση ε'.
- (3) Τα διαθέσιμα σε Ξ.Ν. αποτιμήθηκαν στην επίσημη τιμή (αγοράς) του Ξ.Ν. της 31/12/19... και οι συναλλαγματικές διαφορές που προέκυψαν καταχωρήθηκαν στα αποτελέσματα χρήσεως.
- (4) Τα περιουσιακά στοιχεία του ισολογισμού και τα έξοδα και έσοδα του Υποκαταστήματος στο εξωτερικά, ενσωματώθηκαν στον ισολογισμό και στα έξοδα και έσοδα του Κεντρικού, μετά από μετατροπή του Ξ.Ν. σε δρχ. με βάση τις τιμές που προβλέπονται από την § 10 του άρθρου 43 του Ν. 2190/1920.

(γ) Άρθρο 43 § 2: Παρέκκλιση από τις μεθόδους κατά τις βασικές αρχές αποτιμήσεως. Εφαρμογή ειδικών μεθόδων αποτιμήσεως.

Δεν έγινε

(δ) Άρθρο 43 § 7-β: Αλλαγή μεθόδου υπολογισμού της τιμής κτήσεως ή του κόστους παραγωγής των αποθεμάτων ή των κινητών αξιών

Δεν έγινε.

(ή, αν έγινε αλλαγή, περιγράφονται η μεταβολή η επίδρασή της, όπως απαιτεί η διάταξη).

(ε) Άρθρο 43 § 7-γ: Παράθεση της διαφοράς, μεταξύ της αξίας αποτιμήσεως των αποθεμάτων και κινητών αξιών και της τρέχουσας τιμής αγοράς τους, εφόσον είναι αξιόλογη.

Δεν είναι αξιόλογη η διαφορά.

ή

Οι συμμετοχές και τα χρεόγραφα αποτιμήθηκαν συνολικά, σε δρχ. ...., ενώ η συνολική τρέχουσα αξία τους ανέρχεται σε δρχ. ....

.....

(στ) Άρθρο 43 § 9: Ανάλυση και επεξήγηση της γενόμενης μέσα στη χρήση, με βάση ειδικό νόμο, αναπροσαρμογής της αξίας των παγίων περιουσιακών στοιχείων και παράθεση της κινήσεως του λογαριασμού «Διαφορές αναπροσαρμογής».

Σύμφωνα με το Ν. .... έγινε, μέσα στην πο-
χρήση, αναπροσαρμογή της αξίας των
στοιχείων και προέκυψε τελική πιστωτική δι-
εκ δρχ. ...., η οποία κεφαλαιοποιήθηκε. Η
του λογαριασμού «Διαφορές αναπροσαρμ-
έχει ως εξής: .....

§ 3. Πάγιο ενεργητικό και έξοδα εγκαταστάσεως

(α) Άρθρο 42ε § 8: Μεταβολές παγίων στοιχείων και εξόδων εγκαταστάσεως (πολυετούς αποσβέσεως).

Παραθέτεται σχετικός πολύστηλος πίνακας,
με τις πληροφορίες που απαιτεί η διάταξη.

(β) Άρθρο 43 § 5-δ: Ανάλυση πρόσθετων αποσβέσεων.

Δεν έγιναν, ή έγιναν με βάση τις διατάξεις
του Ν. ...., ως εξής:

- επί των κτιρίων .....

- επί των μηχανημάτων .....

Σύνολο Δρχ. ....

Δεν σχηματίστηκαν ή σχηματίστηκαν ως
εξής :

(γ) Άρθρο 43 § 5-ε: Προβλέψεις για υποτίμηση ενσώματων παγίων περιουσιακών στοιχείων.

(δ) Άρθρο 43 § 3-ε: Ανάλυση και επεξήγηση των ποσών των εξόδων εγκαταστάσεως (πολυετούς αποσβέσεως) που αφορούν την χρήση.

Παρατίθεται ανάλυση, κατ' είδος (κατά
λογαριασμό), με τη μορφή πίνακα.

(ε) Άρθρο 43 § 3-γ: Τα ποσά και ο λογιστικός χειρισμός των συναλλαγματικών διαφορών που προέκυψαν στην παρούσα χρήση, κατά την πληρωμή (δόσεων) και / ή την αποτίμηση στο τέλος της χρήσεως δανείων ή πιστώσεων, χρησιμοποιηθέντων αποκλειστικά για κτήσεις παγίων στοιχείων.

Χρεωστικές δρχ. ....

Πιστωτικές δρχ. ....

Τελικό ποσό χρεωστικών δρχ. ....

το οποίο καταχωρήθηκε στο λογα-
«συναλλαγματικές διαφορές δανείων για κ
παγίων στοιχείων» των εξόδων εγκαταστάσει
πάγιου ενεργητικού και θα αποσβεσθεί τμη-
ανάλογα με την υπόλοιπη κανονική διάρκεια
δανείου.

(στ) Άρθρο 43 § 4 εδάφ. α' και β': Ανάλυση και επεξήγηση των κονδυλίων «Έξοδα ερευνών και αναπτύξεως», «Παραχωρήσεις και

Δεν υπάρχουν τέτοια
κονδύλια. (αν υπάρχουν

δικαιώματα βιομηχανικής
ιδιοκτησίας» και «Υπεραξία
επιχειρήσεως (GOOD- WILL)».

παρατίθεται ανάλυσή τους
κατά τρόπο που να
προκύπτει η φύση τους και η
αιτία της δημιουργίας τους).

§ 4. Συμμετοχές

(α) Άρθρο 43α § 1-β': Συμμετοχές
στο κεφάλαιο άλλων επιχειρήσεων
με ποσοστό μεγαλύτερο από 10% .

Παρατίθεται πίνακας με τα στοιχεία που
ζητά η διάταξη.

ή

Η εταιρεία απαλλάχθηκε από την
υποχρέωση αυτή με την
απόφαση Υπουργού Εμπορίου
αριθ. ....

(β) Συμμετοχές στο κεφάλαιο
άλλων επιχειρήσεων, στις οποίες η
εταιρεία είναι απεριόριστα
ευθυνόμενος εταίρος.

Όταν συντρέχει περίπτωση, παρατίθεται η αν
που ζητά η διάταξη (όπως τροποποιήθηκε
άρθρο 3 του Π.Δ. 326/1994).

(γ) Άρθρο 43α § 1-ιε': Σύνταξη
ενοποιημένων οικονομικών
καταστάσεων στις οποίες
περιλαμβάνονται και οι οικονομικές
καταστάσεις της εταιρείας.

Δεν συντρέχει η περίπτωση αυτή.

ή

Α.Ε. «Άλφα», έδρα Αθήνα, Μητρώο
Α.Ε. ....

§ 5. Αποθέματα

(α) Άρθρο 43α § 1-ια : Αποτίμηση
αποθεμάτων κατά παρέκκλιση από
τους κανόνες αποτιμής του
άρθρου 43, για λόγους φορολογικών
ελαφρύνσεων.

Δεν έγινε παρέκκλιση.

(β) Άρθρο 43α § 1-ι : Διαφορές από
υποτίμηση κυκλοφορούντων
στοιχείων ενεργητικού και λόγοι
στους οποίους οφείλονται.

Δεν υπάρχουν. (ή, αν υπάρχουν, γίνεται
σχετική περιγραφή).

§ 6. Μετοχικό Κεφάλαιο

(α) Άρθρο 43α § 1-δ: Κατηγορίες

Αριθ. - Ονομ. Συνολ.
μός αξία αξία

μετοχών, στις οποίες διαιρείται το μετοχικό κεφάλαιο.

- Κοινές μετοχές .....
- Προνομιούχες μετοχές .....

(β) Άρθρο 43α § 1-γ: Εκδοθείσες μετοχές μέσα στη χρήση για αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου.

Εκδόθηκαν 10.000 κοινές μετοχές, ονομαστικής αξίας κάθε μετοχής δρχ. 2.000 και τιμής εκδόσεως δρχ. 3.500.

(γ) Άρθρο 43α § 1-ε και 42ε § 10: Εκδοθέντες τίτλοι και ενσωματωμένα σ' αυτούς δικαιώματα.

- Προνομιούχες μετοχές .. με δικαιώματα ..... (περιγράφονται)
- Μετατρέψιμες ομολογίες ..... με δικαιώματα .....
- Μετοχές επικαρπίας .. με δικαιώματα .....
- Ιδρυτικοί τίτλοι ..... με δικαιώματα .....

(δ) Άρθρο 43α § 1-ιστ: Απόκτηση ίδιων μετοχών μέσα στη παρούσα χρήση.

Δεν αποκτήθηκαν (ή αν αποκτή παραθέτονται οι πληροφορίες που απαιτείται).

§ 7. Προβλέψεις και υποχρεώσεις

(α) Άρθρο 42ε § 14 εδαφ. δ: Ανάλυση του λογαριασμού «Λοιπές προβλέψεις» αν το ποσό που είναι σημαντικό.

Παρατίθεται η ζητούμενη ανάλυση

Σύμφωνα με το άρθρο 43α § 1-ιζ', παρατίθεται και ο τρόπος υπολογισμού των προβλέψεων αποζημιώσεως του προσωπικού.

Παρατίθεται με σαφήνεια η ζητούμενη πληρο

(β) Άρθρο 43α § 1-ζ: Οι οικονομικές δεσμεύσεις από συμβάσεις κ.λ.π. που δεν εμφανίζονται στους λογαριασμούς τάξεως. Υποχρεώσεις καταβολής ειδικών μηνιαίων παροχών και οικονομικές δεσμεύσεις για συνδεδεμένες επιχειρήσεις.

Δεν υπάρχουν (ή, αν υπάρχουν, παρατίθενται οι πληροφορίες που απαιτεί η διάταξη).

(γ) Άρθρο 43α § 1-ιβ: Πιθανές οφειλές σημαντικών ποσών φόρων και ποσά φόρων που ενδεχομένως να προκύψουν σε βάρος της

Δεν υπάρχουν (ή, αν υπάρχουν, παραθέτονται τα σχετικά ποσά και τα αίτια της δημιουργίας τους).

κλειομένης και των προηγούμενων χρήσεων, εφόσον δεν εμφανίζονται στις υποχρεώσεις ή στις προβλέψεις.

(δ) Άρθρο 43α § 1-στ: Αναφέρονται κατά είδος (δάνεια, γραμμάτια Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις πληρωτέα κ.λ.π.) πάνω από 5 έτη.

(ε) Άρθρο 43α § 1-στ: Υποχρεώσεις Παρατίθεται πίνακας με τα στοιχεία που καλυπτόμενες με εμπράγματα ζητά η διάταξη. ασφάλειες.

§ 8. Μεταβατικοί λογαριασμοί

- **Άρθρο 42ε § 12:** Ανάλυση των .....
κονδυλίων των μεταβατικών .....
λογαριασμών «Έσοδα χρήσεως
εισπρακτέα» και «Έξοδα χρήσεως
δουλεμένα».

§ 9. Λογαριασμοί τάξεως

- **Άρθρο 42ε § 11:** Ανάλυση των .....
λογαριασμών τάξεως, στην έκταση .....
που δεν καλύπτεται η υποχρέωση
αυτή από τις πληροφορίες της
επόμενης § 10.

§ 10. Χορηγηθείσες εγγυήσεις και εμπράγματα ασφάλειες

- **Άρθρο 42ε § 9:** Εγγυήσεις και Παρατίθεται πίνακας κατά είδος και αιτία εμπράγματα ασφάλειες που εγγυήσεως και εμπράγματης εξασφαλίσεως. χορηγήθηκαν από την εταιρεία.

§ 11. Αμοιβές, προκαταβολές και πιστώσεις σε όργανα διοικήσεως

(α) Άρθρο 43α § 1-ιγ, όπως - Αμοιβές Προέδρου Δ.Σ.
τροποποιήθηκε με το άρθρο 3 του και Διευθ. Συμβούλου .....
Π.Δ. 325/1994: Αμοιβές μελών - Έξοδα παραστάσεως Δ.Σ. ....
οργάνων διοικήσεως και - Αμοιβές Διευθυντών .....

(β) Άρθρο 43α § 1-ιγ: Υποχρεώσεις Δεν υπάρχουν
που δημιουργήθηκαν ή
αναλήφθηκαν για βοηθήματα σε ή
Προς τον αποχωρήσαντα, κατά την παρούσα

αποχωρήσαντα την παρούσα χρήση μέλη οργάνων διοικήσεως και διευθύνσεως της εταιρείας.

χρήση, Πρόεδρο του Δ.Σ. (ή Διευθύνοντα Σύμβουλο κ.λπ.) αναλήφθηκε η υποχρέωση καταβολής μηνιαίου βοηθήματος εκ δρχ.

.....

.....

(περιγράφεται η έκταση της υποχρεώσεως αναπροσαρμόζεται, αν μεταβιβάζεται κληρονόμους κ.λπ.)

(γ) Άρθρο 43α § 1-ιδ: Δοθείσες προκαταβολές και πιστώσεις σε όργανα διοικήσεως (μέλη διοικητικών συμβουλίων και διαχειριστές).

Δεν υπάρχουν (ή, εάν υπάρχουν, αναφέρονται τα ποσά, δίχως ονοματεπώνυμα).

§ 12. Αποτελέσματα χρήσεως

(α) Άρθρο 43α § 1-η: Κύκλος εργασιών κατά κατηγορίες δραστηριότητας και γεωγραφικές αγορές. (Ο κύκλος εργασιών λαμβάνεται όπως καθορίζεται στο άρθρο 42ε § 15 εδάφιο α').

(1) Βιομηχανικής δραστηριότητας
- εσωτερικού δρχ. ....
- εξωτερικού « .....

(2) Εμπορικής δραστηριότητας::
- εσωτερικού δρχ. ....
- εξωτερικού « .....

Σύνολο δρχ. .....

ή

Η εταιρεία απαλλάχθηκε από την υποχρέωση αυτή με την υπ' αριθμό ..... απόφαση του Υπουργού Εμπορίου.

(β) Άρθρο 43α § 1-θ: Μέσος όρος του απασχοληθέντος κατά τη διάρκεια της χρήσεως προσωπικού και κατηγορίες αυτού, με το συνολικό κόστος τους. Διευκρινίζεται ότι, στο «Διοικητικό (υπαλληλικό) προσωπικό» περιλαμβάνεται το με μηνιαίο μισθό αμειβόμενο προσωπικό και στο «εργατοτεχνικό προσωπικό» οι αμειβόμενοι με ημερομίσθιο.

(1) Μέσος όρος προσωπικού άτομα 400

(2) Μέσος όρος προσωπικού κατά κατηγορίες:
- Διοικητικό προσωπικό άτομα 280
- Εργατοτεχνικό προσωπικό « 120
Σύνολο άτομα 400

(3) Αμοιβές & έξοδα προσωπικού:
- Διοικητικού (υπαλληλικού) προσωπικού:
• Μισθοί δρχ. ....
• Κοινωνικές επιβαρύνσεις και βοηθήματα δρχ. ....
- Εργατοτεχνικού προσωπικού:
• Ημερομίσθια δρχ. ....
• Κοινωνικές επιβαρύνσεις και βοηθήματα δρχ. ....

(γ) Άρθρο 42ε § 15-β: Ανάλυση των έκτακτων και ανόργανων εξόδων και εσόδων (δηλαδή των

(1) Έκτακτα και ανόργανα έξοδα:
- Φορολογικά πρόστιμα και προσαυξήσεις δρχ. ....
- Προσαυξήσεις εισφορών

λογαριασμών «έκτακτα και ανόργανα έξοδα» και «έκτακτα και ανόργανα έσοδα»). Αν τα ποσά των λογαριασμών «Έκτακτες ζημιές» και «Έκτακτα κέρδη» είναι σημαντικά, κατ' εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 43α § 1-ιγ, παρατίθεται και αυτών ανάλυση (με βάση τους λογαριασμούς 81.02 και 81.03 του Γεν. Λογ. Σχεδίου).

ασφαλιστικών ταμείων	« .....
- Συναλλαγματικές διαφορές	δρχ. ....
- Διάφορα (τα μικρά ποσά)	« .....
Σύνολο	δρχ. ....
(2) Έκτακτα και ανόργανα έσοδα:	
- Συναλλαγματικές διαφορές	δρχ. ....
- Αναλογούσες στη χρήση επιχορηγήσεις παγίων επενδύσεων	δρχ. ....
- Διάφορα (τα μικρά ποσά)	« .....
Σύνολο	δρχ. ....

(δ) Άρθρο 42ε § 15-β: Ανάλυση των λογαριασμών «Έσοδα προηγούμενων χρήσεων».

Παρατίθεται η σχετική ανάλυση με βάση τις αναλύσεις των λογαριασμών 82.01, 84 και 82.00 του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου.

§ 13. Άλλες πληροφορίες που απαιτούνται για αρτιότερη πληροφόρηση και εφαρμογή της αρχής της πιστής εικόνας

(δ) Άρθρο 43α § 1-ιζ: Οποιοσδήποτε άλλες πληροφορίες που απαιτούνται από ειδικές διατάξεις ή που κρίνονται αναγκαίες για την αρτιότερη πληροφόρηση των μετόχων και των τρίτων και εφαρμογή της αρχής της πιστής εικόνας.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Αθήνα .....

(ακολουθούν οι υπογραφές για την «ειδική θεώρηση» των προσώπων που προβλέπει η § 5 του άρθρου 42α κωδ. Ν. 2190/1920)

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

**Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΤΟΥ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ**

Ο ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ**ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗΣ ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΟΥ ΠΟΣΟΥ**

Προς

.....
.....

Ημερομηνία .....200...

Αξιότιμε κύριοι,

Στα πλαίσια του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων της Εταιρείας μας, οι διενεργούντες τον έλεγχο ορκωτοί ελεγκτές επιθυμούν να επιβεβαιώσουν ότι το ποσό που μας οφείλατε, κατά την 31/12/2006, συμφωνεί με το ποσό που απεικονίζεται στα δικά σας λογιστικά βιβλία. Όπως προκύπτει από τα δικά μας βιβλία το ποσό που οφείλατε, κατά την ως άνω ημερομηνία, ήταν:

• Σε ανοικτό λογαριασμό	€ _____
• Σε υποσχετικές πληρωτέες σε μας (συμπεριλαμβανομένων και των μεταχρονολογημένων επιταγών)	€ _____

Η συνεργασία σας είναι απαραίτητη για την ολοκλήρωση του διενεργούμενου ελέγχου. Σας παρακαλούμε να ανταποκριθείτε άμεσα και να αποστείλετε την απάντησή σας (το ένα αντίτυπο της επιστολής αυτής δεόντως συμπληρωμένο και υπογεγραμμένο από εξουσιοδοτημένο πρόσωπο, καθότι το άλλο προορίζεται για το αρχείο σας) απευθείας στους ορκωτούς ελεγκτές μας κ. Εμμανουήλ Τζωρτάκη «ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΟΡΚΩΤΟΙ ΛΟΓΙΣΤΕΣ ΑΕ» (ΣΟΛ α.ε.) Εθνικής Αντιστάσεως 47, Τ.Κ. 71306, Ηράκλειο Κρήτης

Με εκτίμηση,

.....
(όνομα ελεγχόμενης εταιρείας).....
Υπογραφή Εξουσιοδοτημένος Εκπρόσωπος

Οι ανωτέρω πληροφορίες είναι [ ] ορθές
[ ] λανθασμένες (παρακαλείσθε
να παραθέσετε λεπτομέρειες
της διαφωνίας σας)

Εταιρεία _____
Υπογραφή _____
Τίτλος υπογράφοντος _____
Ημερομηνία _____

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗΣ ΠΛΗΡΩΤΕΟΥ ΠΟΣΟΥ

Προς

.....

.....

Ημερομηνία .....200...

Αξιότιμε κύριοι,

Στα πλαίσια του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων της Εταιρείας μας, οι διενεργούντες τον έλεγχο ορκωτοί ελεγκτές λογιστές επιθυμούν να επιβεβαιώσουν ότι το ποσό που σας οφείλαμε, κατά την 31/12/2006, συμφωνεί με το ποσό που απεικονίζεται στα δικά σας λογιστικά βιβλία. Όπως προκύπτει από τα δικά μας βιβλία το ποσό που σας οφείλαμε, κατά την ως άνω ημερομηνία, ήταν:

• Σε ανοικτό λογαριασμό	€ _____
• Σε υποσχετικές πληρωτέες σε μας (συμπεριλαμβανομένων και των μεταχρονολογημένων επιταγών)	€ _____

Η συνεργασία σας είναι απαραίτητη για την ολοκλήρωση του διενεργούμενου ελέγχου. Σας παρακαλούμε να ανταποκριθείτε άμεσα και να αποστείλετε την απάντησή σας (το ένα αντίτυπο της επιστολής αυτής δεόντως συμπληρωμένο και υπογεγραμμένο από εξουσιοδοτημένο πρόσωπο, καθότι το άλλο προορίζεται για το αρχείο σας) απευθείας στους ορκωτούς ελεγκτές μας κ Εμμανουήλ Τζωρτζάκη «ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΟΡΚΩΤΟΙ ΛΟΓΙΣΤΕΣ ΑΕ» (ΣΟΛ α.ε.) Εθνικής Αντιστάσεως 47, Τ.Κ. 71306, Ηράκλειο Κρήτης.

Με εκτίμηση,

.....

(όνομα ελεγχόμενης εταιρείας)

.....

Υπογραφή Εξουσιοδοτημένου Εκπρόσωπος

Οι ανωτέρω πληροφορίες είναι [ ] ορθές
[ ] λανθασμένες (παρακαλείσθε
να παραθέσετε λεπτομέρειες
της διαφωνίας σας)

Εταιρεία _____

Υπογραφή _____

Τίτλος υπογράφοντος _____

Ημερομηνία _____

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ημερομηνία.....

Προς την Τράπεζα

Αξιότιμοι Κύριοι:

Σας παρακαλούμε να δώσετε κατ' ευθείαν στον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή μας κ. Εμμανουήλ Τζωρτζάκη «ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΟΡΚΩΤΟΙ ΛΟΓΙΣΤΕΣ ΑΕ»,(ΣΟΛ α.ε.) Εθνικής Αντιστάσεως 47,Τ.Κ. 71306, τις παρακάτω πληροφορίες για την περίοδο που έληξε την 31.12.2006.

1. Τα υπόλοιπα όλων των μεταξύ μας λογαριασμών με τους τόκους τους κατά την ως άνω ημερομηνία , όπως απεικονίζονται στα βιβλία σας, καθώς και την ημερομηνία, μέχρι την οποία έχουν υπολογιστεί αυτοί οι τόκοι για κάθε λογαριασμό .
2. Λεπτομέρειες των παραχωρηθεισών υποθηκών, προσημειώσεων ή ενεχύρων επί των παγίων και των λοιπών περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας μας και τις παρασχεθείσες εγγυήσεις της εταιρείας μας υπέρ τρίτων προσώπων.
3. Πίνακα όλων των τίτλων και χρεογράφων ή άλλων περιουσιακών στοιχείων , που ήταν στα χέρια σας για λογαριασμό μας, αναφέροντας για κάθε περίπτωση:
α. Τα τυχόν βάρη (όπως εμπράγματα βάρη, ενέχυρα ή επισχέσεις) επ' αυτών.
β. Αν συνιστούσαν πρόσθετη εγγύηση για την εκπλήρωση συμβατικών μας υποχρεώσεων.
γ. Αν ήταν προς φύλαξη.
δ. Αν ήταν προς είσπραξη.
4. Τη συνολική αξία των μη εξοφληθεισών υποσχετικών, συναλλαγματικών κλπ που προεξοφλήθηκαν με οπισθογράφιση από την εταιρεία μας υπέρ της Τράπεζας.
5. Το ποσό των οφειλομένων τόκων και άλλων εξόδων της Τράπεζας, τα οποία δεν συμπεριλαμβάνονται στα παραπάνω υπόλοιπα.

Σας παρακαλούμε να αναφέρεται στην απάντησή σας ποια από τα παραπάνω στοιχεία που ζητήθηκαν δεν έχουν εφαρμογή στη δική μας περίπτωση.

Η συνεργασία σας είναι απαραίτητη για την ολοκλήρωση του διενεργούμενου ελέγχου. Σας παρακαλούμε να ανταποκριθείτε άμεσα και να αποστείλετε την απάντησή σας απευθείας στους ελεγκτές μας

Με εκτίμηση ,

.....
(Όνομα ελεγχόμενης εταιρείας)

(Υπογραφή)Δεόντως Εξουσιοδοτημένος (οι) Εκπρόσωπος (οι)

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

Ημερομηνία ..... 200...

Προς τον (τους) Δικηγόρο (ους)

κ. (κκ.).....

Αξιότιμοι κύριε (οι):

Οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές κ. Τζωρτζάκης Μανώλης «ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΟΡΚΩΤΟΙ ΛΟΓΙΣΤΕΣ ΑΕ» (ΣΟΛ α.ε.) Εθνικής Αντιστάσεως 47, Τ.Κ. 71306 Ηράκλειο Κρήτης, διενεργούν έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας μας.

Αναφορικά με τον διενεργούμενο έλεγχο, σας παρακαλούμε να δώσετε κατ' ευθείαν στους ελεγκτές μας τις πιο πάνω πληροφορίες και στοιχεία, στο βαθμό που έχετε εμπλακεί στο χειρισμό των σχετικών υποθέσεων:

1. Κατάσταση όλων των αξιώσεων και δικαστικών θέσεων της εταιρείας μας κατά τρίτων και τρίτων κατά της εταιρείας μας, που εκκρεμούν κατά το χρόνο αποστολής της απαντητικής επιστολής σας (συμπεριλαμβανομένων και των πράξεων επιβολής πρόσθετων φόρων , προσαυξήσεων και προστίμων) καθώς και των αξιώσεων και δικαστικών υποθέσεων που εκκρεμούσαν κατά την [ημερομηνία του ισολογισμού] και η έκβαση των οποίων στο μεταξύ οριστικοποιήθηκε .

Για κάθε υπόθεση που θα συμπεριληφθεί στην κατάσταση αυτή, σας παρακαλούμε να δώσετε τα ακόλουθα στοιχεία:

α. Σύντομη περιγραφή της αξιώσεως

β. Στάδιο εξελίξεως

γ. Την πιθανολογούμενη, κατά τη γνώμη σας, τελική έκβαση της υπόθεσης.

2. Τα τυχόν εμπράγματα βάρη επί των γηπέδων και κτιρίων που η εταιρεία έχει στην κυριότητα της, όπως και γραπτή διαβεβαίωση σας ότι η εταιρεία μας κατέχει νομίμως τίτλους για όλα τα ακίνητα που αναφέρονται στο συνημμένο πίνακα.

3. Το ποσό που η εταιρεία μας σας οφείλει για αμοιβές και έξοδα παραστάσεων , αναφορικά με τις υπηρεσίες που έχετε προσφέρει μέχρι την [ημερομηνία του ισολογισμού] .

Η συνεργασία σας είναι απαραίτητη για την ολοκλήρωση του διενεργούμενου ελέγχου. Σας παρακαλούμε να ανταποκριθείτε άμεσα και να αποστείλετε την απάντησή σας απευθείας στους ελεγκτές μας, [όνομα και διεύθυνση της ελεγκτικής εταιρείας]

Με εκτίμηση ,

.....
Όνομα ελεγχόμενης εταιρείας

.....
(Υπογραφή Δεόντως Εξουσιοδοτημένος Εκπρόσωπος)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Παπάς Α. Αντώνης, Αναπληρωτής Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΑΣΣΟΕ). Εισαγωγή στην Ελεγκτική, εκδόσεις Ευγ. Μπέλου. Αθήνα 1999.
2. Κωνσταντίνος Κάντζος, MBA , Ph.D ,Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου, Καθηγητής ΤΕΙ Πειραιά. Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική, εκδόσεις Α. Σταμούλης. Αθήνα 1995.
3. Σημειώσεις μαθήματος Ελεγκτικής Καθηγητού Ι.Γιανούλη.
4. Σημειώσεις Κωνσταντίνου Καραμάνη Επίκουρου Καθηγητή Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών Πρώην Επίκουρου Ελεγκτή ΣΟΕΛ.
5. Σημειώσεις και υποδείγματα επιστολών από τον Ορκωτό Ελεγκτή Τζωρτζάκη Εμμανουήλ.
6. www.soel.gr (Ιστοσελίδα σώματος Ορκωτών Ελεγκτών)
7. www.forotexnis.gr
8. www.taxisnet.gr